

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA
FAKULTA EKONOMIKY A MANAŽMENTU**

2118021

**KOMPARÁCIA VYBRANÝCH DEMOGRAFICKÝCH
UKAZOVATEĽOV V RÁMCI EURÓPSKEHO REGIÓNU**

2010

Tomáš Chrenko, Bc.

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA
FAKULTA EKONOMIKY A MANAŽMENTU**

**KOMPARÁCIA VYBRANÝCH DEMOGRAFICKÝCH
UKAZOVATEĽOV V RÁMCI EURÓPSKEHO REGIÓNU**

Diplomová práca

Študijný program:	Kvantitatívne metódy v ekonómii
Študijný odbor:	3.3.24 Kvantitatívne metódy v ekonómii
Školiace pracovisko:	Katedra štatistiky a operačného výskumu
Školiteľ:	Ing. Eva Matejková, PhD.

Nitra 2010

Tomáš Chrenko, Bc.

Čestné vyhlásenie

Podpísaný Tomáš Chrenko vyhlasujem, že som diplomovú prácu na tému „Komparácia vybraných demografických ukazovateľov európskeho regiónu“ vypracoval samostatne s použitím uvedenej literatúry.

Som si vedomý zákonných dôsledkov v prípade, ak uvedené údaje nie sú pravdivé.

V Nitre 16. apríla 2010

.....

Pod'akovanie

Touto cestou vyslovujem pod'akovanie pani Ing. Eve Matejkovej, PhD. za pomoc, odborné vedenie, trpezlivosť, cenné rady a pripomienky pri vypracovaní mojej diplomovej práce.

Abstrakt

Súčasnú obdobiu na celom svete je charakteristické demografickými zmenami. Populácia ľudí sa zvyšuje vďaka rozvojovým krajinám, ktoré majú vysoké miery plodnosti, naproti tomu vyspelé krajiny vykazujú hodnoty výrazne nižšie. Krajiny Európskej únie tento vývoj jasne dokazujú. Napriek vysokej životnej úrovni sa v týchto krajinách rodí čím ďalej menej detí. Súčasne vyššia životná úroveň (vyššie výdavky na zdravotnú starostlivosť) má vplyv na klesajúcu mieru úmrtnosti a na vyšší stredný vek dožitia. Prognózy ukázali, že počet starších ľudí sa oproti mladým výrazne zvýši, až môže dôjsť k medzi generáčnym konfliktom. Bude to mať dopad na ekonomiku krajín, hlavne v oblasti zvyšovania verejných výdavkov, čo vedie k prehĺbovaniu štátnych deficitov. Hlavným cieľom diplomovej práce je komparácia štátov Európskej únie na základe vybraných demografických ukazovateľov. Výsledky a uskutočnené štatistické pozorovania ukázali, že napriek nízkemu prirodzenému prírastku obyvateľstvo Európskej únie rastie. Je to spôsobené pozitívnym saldóm migrácie. Do krajín prichádzajú ľudia z rozličných častí sveta za prácou, či vzdelaním. Pristáhovalci tak značnou mierou pôsobia nielen na hospodárstvo krajiny, ale aj na demografické charakteristiky. Migranti sú prevažne mladí ľudia nesúci v sebe potenciál spomaliť starnúcu Európu a zabezpečiť jej populačný rast. Hoci, ako sa ukázalo, tento efekt bude pôsobiť len určitú dobu. Neskôr sa problém poklesu populácie prejaví oveľa výraznejšie. Je preto na politických činiteľoch, aby pôsobením legislatívnych noriem, hlavne v sociálne oblasti vytvorili tlak na zvýšenie celkovej miery plodnosti. A obyvatelia Európskej únie by mali byť pripravení na zvyšujúci sa počet cudzincov, ktorí so sebou prinášajú aj prvky iných kultúr. Pretože globalizácia je javom, ktorý sa prejavuje vo väčšej či menšej miere vo všetkých krajinách na svete a charakterizuje tak 21. storočie.

Kľúčové slová: *miery plodnosti, prirodzený prírastok, migrácia.*

Abstract

Present days all around the world are characterized by demographic changes. The population increases thanks to developing countries with high fertility rates, on the other hand developed countries show significantly lower values. Countries of the European Union vindicate this trend. In spite of high standard of living, less and less children are born in these countries. At the same time the higher standard of living (higher expenses for health care) has influence on decreasing mortality rate and the higher life expectancy. Prognoses showed that number of older people will significantly increase comparing to younger ones, even intergeneration conflicts may occur. This will affect economics of the countries, particularly in sphere of increasing public expenses, which leads to increasing state deficit. The main scope of the diploma elaborate is comparison of states of the European Union based on selected demographic indicators. Results and statistic observations showed that in spite of low natural increase, the EU population grows. It is caused by positive net migration. People from various parts of the world arrive to the countries for work or education. This way the immigrants affect not only the country economy, but also the demographic characteristics. The migrants are mostly young people bringing the potential for slowing down the Europe's aging and ensuring its population growth. However, as already seen, this effect will only work for a specific time. Later the problem of population decrease will rise more significantly. Therefore it is up to the political representatives to make efforts for increasing the fertility rate by effective legislation, mainly in social sphere. And the EU population should be prepared for increasing number of strangers bringing with themselves elements of different cultures. Because globalization is a phenomenon which appears in higher or lower rate in all countries in the whole world and thus characterizes the 21st century.

Key words: fertility rate, natural changes of population, migration.

Obsah

Zoznam skratiek a značiek.....	8
Slovník termínov	9
Úvod	10
1 Prehľad o súčasnom stave riešenej problematiky.....	13
1.1 Stav a priestorový pohyb obyvateľstva v Európe.....	13
1.2 Migrácia.....	14
1.2.1 Migrácia je kľúčová pre populačný rast.....	17
1.2.2 Migranti v krajinách Európskej únie	18
1.2.3 Najčastejšie problémy spojené s migráciou.....	20
1.2.4 Azyl.....	22
1.3 Starnutie obyvateľstva	23
1.3.1 Reprodukčné správanie obyvateľstva	24
1.3.2 Populačné prognózy	28
2 Cieľ práce.....	30
3 Metodika práce a metódy skúmania	31
3.1 Materiál práce	31
3.2 Použité štatistické metódy	34
3.2.1 Korelačná analýza.....	34
3.2.2 Zhuková analýza	35
3.2.3 Diskriminačná analýza.....	36
4 Výsledky práce	37
4.1 Populácia v Európe.....	37
4.1.1 Populácia Európskej únie.....	38
4.2 Starnutie obyvateľstva	40
4.2.1 Plodnosť	42
4.2.2 Fertilita a zachovná hodnota	44
4.2.3 Živo narodení	45
4.2.4 Úmrtnosť	47
4.2.5 Stredná dĺžka života.....	49
4.2.6 Stredná dĺžka života v Európskej únii	51
4.2.7 Príčiny starnutia populácie a jeho vplyv na Európsku úniu.....	52

4.3	Migrácia v Európskej únii	54
4.3.1	Imigrácia	55
4.3.2	Imigranti podľa skupín.....	56
4.3.3	Emigranti v Európskej únii	60
4.3.4	Dôsledky migrácie pre členské štáty.....	61
4.3.5	Azyl.....	62
4.4	Cudzinci v krajinách Európskej únie.....	65
4.4.1	Štáty s najviac obyvateľmi cudzieho občianstva	67
4.4.2	Cudzinci vo vybraných krajinách Európskej únie	71
4.5	Moslimovia v krajinách Európskej únie.....	72
4.5.1	Moslimovia v Európe.....	73
4.5.2	Fertilita moslimského obyvateľstva.....	75
4.5.3	Moslimské národy vo vybraných krajinách EÚ.....	77
4.5.4	Moslimskí prisťahovalci	79
4.6	Viacrozmerná klasifikácia európskych krajín na základe vybraných demografických ukazovateľov	81
4.6.1	Závislosť vybraných demografických ukazovateľov.....	82
4.6.2	Zhluková analýza	84
5	Záver.....	89
6	Zoznam použitej literatúry.....	92
7	Prílohy	101

Zoznam skratiek a značiek

Značka	Krajina
AT	Rakúsko
BE	Belgicko
BG	Bulharsko
CY	Cyprus
CZ	Česká republika
DK	Dánsko
EE	Estónsko
FI	Fínsko
FR	Francúzsko
DE	Nemecko
GR	Grécko
HU	Maďarsko
IE	Írsko
IT	Taliansko
LV	Lotyšsko
LT	Litva
LU	Luxembursko
MT	Malta
NL	Holandsko
PL	Poľsko
PT	Portugalsko
RO	Rumunsko
SK	Slovensko
SI	Slovinsko
ES	Španielsko
SE	Švédsko
UK	Veľká Británia

Slovník termínov

EÚ	Európska únia
Fertilita	Plodnosť
HDP	Hrubý domáci produkt
UN	United Nation – Spojené národy

Úvod

V súčasnosti ľudstvo prechádza mnohými demografickými zmenami. Prudký rast populácie rozvojových krajín vytvára tlak na rast využívania zdrojov. Vytvára sa tak globálna nevyváženosť medzi rastom populácie a využívaním zdrojov. Tento trend však vo vyspelých krajinách prebieha iným spôsobom, tým je postupná „depopulácia“ týchto krajín. Keďže Európska únia je zložená práve z vyspelých krajín, Európa je v tomto ponímaní jasným vzorom.

Nepochybné demografické zmeny, ktorým čelí Európska únia budú mať významný dopad na celú spoločnosť. Starnutie obyvateľstva je bezprostredným dôsledkom znižujúcej sa plodnosti a zmenách v úmrtnosti. Keďže so zvyšujúcou sa životnou úrovňou klesá úmrtnosť (vyššie výdavky na zdravotnú starostlivosť a celkový spôsob života) a zároveň však klesá aj plodnosť. Ktorá ma za následok zníženie podielu detí v populácii, či už na Európskej úrovni, alebo konkrétne v jednotlivých štátoch. Tým viac vzrastá podiel práve staršieho obyvateľstva. Takýto vývoj sa prevažne týka vyspelých krajín a tento trend bude naďalej pokračovať v druhej polovici 21. storočia. Len príkladom môžeme uviesť, že zachovná miera plodnosti je 2,1 detí pripadajúcich na jednu ženu (počet nevyhnutný k dosiahnutiu dlhodobej populačnej stability), čo sa týka priemeru Európskej únie je to len 1,5. Z čoho sa dá jasne usudzovať, že počet narodených detí neustále klesá. A ako povedal Euripides: „vo svojich deťoch žijeme ďalej“.

Podpora pôrodnosti je dlhodobý a zložitý proces, ktorý bohužiaľ nebýva veľmi účinný. Spoločnosť má len obmedzené možnosti ovplyvňovať reprodukčné správanie sa obyvateľstva. Preto štát musí hrať v tomto procese primeranú úlohu, keďže práve on má možnosť rozhodovať o socio-ekonomických či právne-sociálnych záležitostiach.

Tak isto proces starnutia obyvateľstva je v najbližších desaťročiach nezvratným javom, ktorý bude mať značné dôsledky pre fungovanie spoločnosti. Nakoľko ovplyvní prakticky všetky oblasti spoločenského života, bude mať značný dopad na ekonomiku; ďalej sú to sociálne i politické dôsledky (napríklad neudržateľnosť doterajšieho systému dôchodkového a sociálneho zabezpečenia, či spomalenie alebo zastavenie ekonomického rastu). Životné náklady na starých ľuďoch sú vyššie ako na deti, hlavne pokiaľ ide o zdravotnú starostlivosť a opateru. Čo vytvára tlak na verejné financie.

Celková spoločenská klíma sa mení v dôsledku zvyšovania počtu a podielu starších ľudí v populácií. Vzrastajú medzigeneračné konflikty, pretože záujmy stále početnejšej skupiny starších ľudí sa dostávajú do konfliktu so záujmami menej početnej skupiny mladého obyvateľstva.

Spolu so starnutím je migrácia obyvateľov považovaná za najvýznamnejší demografický problém 21. storočia. V oboch prípadoch ide o globálne problémy, ktoré sú spôsobené zmenami v demografickom vývoji a ich rozdielnom priebehu v jednotlivých častiach sveta. Starnutie a migrácia sa do istej miery navzájom ovplyvňujú a čiastočne aj podmieňujú a pre krajiny na celom svete prinášajú vážne výzvy.

Voľný pohyb osôb je jedným z garantov, ktoré majú občania Európskej únie. Pod týmto pojmom sa rozumie nielen možnosť ich premiestňovania sa v rámci EÚ, ale predovšetkým možnosť zmeny miesta pobytu z dôvodu pracovnej činnosti alebo podnikania. Ide o právo usadiť sa a pracovať ako aj podnikat' na území ktoréhokoľvek členského štátu.

Medzinárodná migrácia sa dostáva do povedomia politikov ako jedno z možných riešení krízy priebežného financovania penzijných systémov v súvislosti s demografickým starnutím, ktoré sa vo väčšej či menšej miere prejavuje v každom spomedzi štátov Únie.

Úlohou politikov je vytvorenie takých pravidiel, aby do krajín prichádzali ľudia rozlišovaní na základe istých vlastností, kvalifikácie a skúseností. Keďže nárast populácie v rozvojových krajinách, kde je táto populácia nedostatočne využívaná môže byť prínosom pracovnej sily a mladých ľudí práve z týchto regiónov.

Závažným problémom je však aj prijatie týchto ľudí na území Európskej únie domácimi obyvateľmi bez negatívnych efektov (nacionalizmus, či rasové hnutia). Každá krajina má svoju predstavu zloženia cudzincov na svojom území, tieto predstavy pretavuje do zákonov o pobyte cudzincov, azylových podmienkach a podobne.

Snahou Európskej únie je vytvorenie rovnakých migračných podmienok a zjednotenie požiadaviek všetkých členských štátov, čo už samo o sebe, je náročný problém. Zatiaľ došlo k unifikácii azylových podmienok Dublinskou zmluvou, ktorá vyriešila voľný pohyb občanov EÚ a boli vytvorené podmienky pre zaobchádzanie s občanmi tretích krajín.

Príchodom „cudzích“ ľudí zvonku nastávajú isté komplexy strachu medzi domácim obyvateľstvom. Rozvoj infraštruktúry a cestovania podmienil a tiež aj zjednodušil pohyb obyvateľov medzi krajinami a kontinentmi. Do konzervatívnej Európy prichádzajú rôzne skupiny národností, ktoré si so sebou prinášajú svoju kultúru a zvyklosti. Ktoré nie nevyhnutne musia byť v rozpore s domácimi tradíciami a spôsobom života. Mnoho krát sú však tieto rozdiely tak evidentné, že dochádza až ku konfliktom s domácim obyvateľstvom, hlavne ak štát nejakým spôsobom zvýhodňuje domácu populáciu. V posledných rokoch najdiskutovanejšou témou sú moslimovia ako národ, ktorý má najvýraznejšie kultúrne rozdiely s kultúrou európskou.

Cieľom poslednej časti tejto práce nie je populisticky vyvodiť závery o deštruktívnych populačných zmenách v európskej kultúre. Je tu snaha o poukázanie a objektívny pohľad, vychádzajúci z oficiálnych čísel štatistických úradov, na kultúrnu a rasovú rôznorodosť obyvateľov v Európskej únii, medzi ktorú patrí aj práve moslimská populácia, presne tak ako akákoľvek iná. Pretože globalizácia je súčasným javom na celom svete. Otázne je, kde sú hranice v snahe štátov zachovať si jedinečný historicko–kultúrny prvok jednotlivých štátov a kde začínajú prejavy proti ľudskosti a ľudským právam.

1 Prehľad o súčasnom stave riešenej problematiky

V kapitole približujeme súčasný stav obyvateľstva Európskej únie, migračné trendy, azylové podmienky a dopady, ktoré má migrácia na obyvateľstvo. Tiež poukazujeme na nízke hodnoty plodnosti v krajinách Únie a aké dôsledky tieto ukazovatele môžu mať pre budúci rast populácie.

1.1 Stav a priestorový pohyb obyvateľstva v Európe

Počet obyvateľov Európskej únie, ako uvádza článok SITA na portáli *Webnoviny (2010)*, po prvýkrát presiahol pol miliardy. Podľa európskeho štatistického úradu Eurostat žilo 1. januára 2010 v 27 členských krajinách únie 501,26 milióna ľudí.

Pred rokom (v roku 2009) počet obyvateľov EÚ dosahoval len 499,7 milióna. Štatistickí poukazujú na to, že okrem Francúzska pribúda v posledných rokoch počet obyvateľov aj vo Veľkej Británii, Írsku a Španielsku, zatiaľ čo Nemecko a viaceré východoeurópske krajiny zaostávajú. Francúzsko ročne zaznamenáva prírastok 300 000 obyvateľov.

Priestorový pohyb obyvateľstva

Počet obyvateľov Európskej únie má síce rastúce tempo, ale percento, o ktoré sa tento počet zvyšuje je výsledkom často nie prirodzeného prírastku, ale migrácie a pohybu obyvateľstva. A to z krajín mimo únie, ale aj v rámci nej. „Otvorenie“ hraníc spôsobilo, že tento pohyb je hlavne pre občanov dvadsať sedmičky oveľa jednoduchší.

Priestorový pohyb obyvateľstva podľa *Podoláka (2008)* zahŕňa trvalé zmeny v rozmiestnení obyvateľstva (migrácie), dochádzku do zamestnania a škôl ako aj nepravidelný priestorový pohyb (cestovný ruch, služobné cesty a pod.). Výskum mobility obyvateľstva sa často využíva i pri štúdiu priestorových väzieb a môže poskytovať dôležité poznatky o interakciách prvkov sídelného systému. Medzi jednotlivými formami priestorového pohybu existujú komplikované súvislosti, vzniká ich vzájomná nadväznosť, zastupovanie alebo dopĺňanie, ich význam sa počas vývoja mení. Z geografického uhla pohľadu je nepochybne zaujímavé aj integrálne zohľadnenie regionálnej diferenciacie v pôsobení uvedených faktorov.

1.2 Migrácia

V súčasnosti sa pojem sťahovanie zvykne nahrádzať pojmom migrácia, ale najčastejšie sa obidva pojmy používajú ako ekvivalenty, a to pre vnútornú i zahraničnú migráciu. Pojem migrácia zahŕňa nielen pohyb spojený so zmenou trvalého pobytu, ale aj tzv. sezónne migrácie. Migrácia za prácou sa v súčasnosti chápe v širšom zmysle. Zahŕňa najmä taký pohyb za prácou, ktorý nie je spojený so zmenou trvalého pobytu, ako napríklad časť sezónnych migrácií. Termín *migrácia za prácou* sa u nás používa hlavne v súvislosti s medzinárodnými pohybmi za prácou (*Jurčová, 2009*).

Podľa *Holej (2005)*, migrácia začína byť významným činiteľom ovplyvňujúcim demografický vývoj. Zahraničná migrácia sa tiež dostáva do podvedomia európskych politikov ako jedno z možných riešení krízy priebežne financovaných penzijných systémov v súvislosti s demografickým starnutím, ktoré sa v menšej či väčšej miere vyskytuje vo všetkých európskych krajinách.

Pozornosť politikov sa obracia k migračnej politike a k správne nastaveniu parametrov toho, akí ľudia by mali do európskych krajín prichádzať. V európskom ponímaní a tiež v perspektíve jednotlivých štátov sa rovnako jedná o to, aby domáca spoločnosť prisťahovalca prijala bez negatívnych efektov rozvoja nacionalistických a rasistických hnutí a aby sa prisťahovalci dobre integrovali do spoločnosti.

Medzinárodná migrácia

Už spomenutá zahraničná migrácia (medzinárodná) je definovaná ako druh priestorovej mobility obyvateľov. Jej podstatou je pohyb osôb cez hranice štátov s úmyslom usadiť sa v druhej krajine na určité obdobie (*Husáková; Rievajová, 2009*).

Divinský (2006) zdôrazňuje, že fenomén medzinárodnej migrácie sa v súčasnosti čoraz častejšie zaraďuje medzi typické prejavy globalizácie vďaka jeho populačným, sociálnym, ekonomickým, politickým, kultúrnym, bezpečnostným, ľudskoprávnym a iným dosahom. Organizácia spojených národov a Medzinárodná organizácia pre migráciu odhadujú počet zahraničných migrantov na Zemi na začiatku roku 2005 na 185 – 192 miliónov, pričom ich koncentrácia je najväčšia v post industrializovaných krajinách. Prevažnú väčšinu migrantov motivuje túžba po lepších ekonomických príležitostiach a vyššej životnej úrovni, avšak časť z nich je nútená migrovať v dôsledku

ozbrojených konfliktov, prenasledovania, hladomorov, chudoby, prírodných pohrôm a následnej environmentálnej degradácie krajiny.

Medzinárodná migrácia je teda (*Lid'ák, 2005*) integrálnou súčasťou globalizačných procesov. Môžeme konštatovať, že globalizačné procesy spolu s modernizáciou technologického vývoja stimulujú migráciu. So zdokonalením dopravy sa migrácia stala ľahšou, rýchlejšou a lacnejšou. Rozvoj globálnych sietí spôsobil, že je možné porovnávanie jednotlivých regiónov vo všetkých oblastiach ekonomicko-politického života, je možné objavovanie modernizačných lákadiel a kultúrnych vzorcov bohatých spoločností.

Migrácia v EÚ

Pracovný trh Európskej únie je pre obyvateľov nových členských štátov veľmi príťažlivý vysokou mzdovou úrovňou a vysokou úrovňou sociálneho zabezpečenia. Záujem o imigráciu z chudobnejších členských štátov potrvá, pokiaľ sa nevyrovná výkonnostný potenciál nových členských štátov so starými, inými slovami pokiaľ sa nevyrovná mzdová úroveň v celej EÚ. Toto obdobie sa odhaduje na 35 rokov (*Liptáková, 2007*).

Nárastu migrácie v rámci Európy, uvádza *Divinský (2006)*, od roku 1990 výrazne pomohol rozpad bipolárneho sveta a rušenie teritoriálno-administratívnych bariér, technicky i politicky podmienené rozšírenie možností cestovania, expanzia informačných a komunikačných technológií, rastúce disparity v životnej úrovni medzi Európou a inými regiónmi, rozširovanie nelegálnych aktivít, ako je prevádzkačstvo, pašovanie a obchodovanie s ľuďmi, ako aj mnohé ďalšie faktory. V dôsledku toho tvorí Európa spolu so Severnou Amerikou, príp. Austráliou – oblasť najintenzívnejšieho prísťahovalectva na svete.

K ekonomickej a „rodinnej“ migrácií sa zväčša pridala migrácia generovaná rozsiahlymi ozbrojenými konfliktami a etnickými čistkami. Tlak migrantov z relatívne preľudnených regiónov Ázie sa stupňoval a zároveň dovtedy emigračné krajiny na európskej periférii (Írsko, Španielsko, Portugalsko, Taliansko či Grécko) sa postupne stali imigračnými.

Príťažlivosť Európskej únie pre migrantov

Ak sa stotožníme s tvrdením, že hlavným motívom migračných pohybov je ekonomický motív po zanalyzovaní postavenia EÚ vo svetovom hospodárstve môžeme skonštatovať vysokú imigračnú atraktivitu tohto regiónu pre imigrantov z menej rozvinutých svetových regiónov. Hlavné otázky v súvislosti s javom medzinárodnej migrácie na teritóriu EÚ spočívajú v identifikácii reálnej imigračnej alebo emigračnej potreby, možných prínosov a rizík, prípadne, prípadne možností aktívneho a efektívneho manažmentu prebiehajúcich súčasných i budúcich migračných pohybov do, prípadne z EÚ. Ak hovoríme o ekonomickej atraktivite EÚ tá je podložená relatívne stabilným hospodárskym rastom, nízkou mierou inflácie, i napriek určitým problematickým obdobiam i relatívne nízkou mierou nezamestnanosti. Politická a bezpečnostná príťažlivosť EÚ v očiach migrantov spočíva v jej stabilnom postavení a váhe v systéme medzinárodných vzťahov, v bezpečnostnej i politickej stabilite. Sociálna príťažlivosť spočíva v relatívne vysokej životnej úrovni a vo veľkej miere sociálneho zabezpečenia, ktorú poskytujú systémy sociálnej ochrany v členských krajinách EÚ. Nemenej podstatná je i garantovaná náboženská sloboda a relatívne dobrý stav prírodných zdrojov (Markovič, 2005).

Sloboda pohybu a vzdelanie

Leman (2005) vo svojej práci tvrdí, že Európa pokračuje v rozlišovaní medzi príslušníkmi členských štátov Európskej únie a tretích krajín. Amsterdamská zmluva z roku 1997 je v tomto zmysle pokračovaním úpravy slobody pohybu z roku 1968. Tá konštruovala čosi ako politiku naturalizácie v členských štátoch, ktorá mala zabezpečiť rovnováhu medzi občanmi týchto štátov a cudzincami. Tieto rozlíšenia sa vytvárali v kontexte migrácie za prácou i prisťahovalectva tzv. gastarbeitrov. Dnes je však situácia iná. Nové migrácie nie sú vyvolávané potrebami pracovných trhov v Európe, ale demografickým tlakom mladej a lepšie vyškolenej populácie (žien rovnako ako aj mužov) v okolitých neeurópskych krajinách, kde pracovný trh nezodpovedá jej potrebám. Môže to byť v istom zmysle výzva pre Európsku úniu, aby zareagovala lepšie naprogramovanou migračnou politikou. Avšak aj potreby Európy sú obmedzené, najčastejšie sa uplatní vzdelaná migrácia.

Podľa Komisie európskych spoločenských (2006) administratívne predpisy však stále brzdia akademickú mobilitu na účely štúdiá, výskumu, odbornej prípravy alebo

práce v inej krajine. Postupy uznávania kvalifikácií na akademické účely v tom lepšom prípade trvajú príliš dlho, v tom horšom odmietnutie uznania a obmedzená prenosnosť národných štipendií/pôžičiek alebo dôchodkových práv bránia študentom, výskumným pracovníkom a akademickým pracovníkom v plnej miere využívať príležitosti v iných členských štátoch.

Všetky formy mobility by mali byť jednoznačne hodnotené ako faktor, ktorý obohacuje štúdium na každej úrovni (vrátane odbornej prípravy na výskum na doktorandskej úrovni) a tiež ako pozitívny faktor v rámci postupu v kariére výskumných pracovníkov a zamestnancov univerzít.

Migračná politika Európskej únie

Profesorka *Lipková (2006)* zdôrazňuje, že medzinárodný pohyb obyvateľstva a najmä pracovných síl predstavuje významný fenomén súčasnej svetovej ekonomiky. Medzinárodná migrácia v rámci Európskej únie, ako v najvyššej existujúcej fáze integrácie v súčasnosti - predstavuje jednu zo štyroch slobôd - okrem voľného pohybu tovaru, služieb, kapitálu je to i voľný pohyb pracovných síl.

Migračná politika Európskej únie je determinovaná niekoľkými faktormi. Patrí k nim demografický vývoj v členských štátoch únie, ochrana trhu práce najmä v bohatších štátoch únie a snaha chudobnejších štátov únie o otvorenie trhu práce pre ich občanov vo všetkých členských štátoch.

Prirodzený prírastok obyvateľstva Európskej únie je malý. pozitívny rast je zabezpečovaný migračnými pohybmi.

1.2.1 Migrácia je kľúčová pre populačný rast

Populačný rast je spôsobený predovšetkým prirodzeným prírastkom, teda ak sa rodí viac detí ako zomrie ľudí. Ale v určitých regiónoch a Európa nie je výnimkou, populačný rast spôsobuje migrácia.

Oba faktory, či už populačný rast i migrácia môžu mať vplyv na kvalitu života, sociálnu súdržnosť, vznik konfliktov medzi etnickými skupinami.

Článok na *Euractive (2009)* uvádza, že zatiaľ čo počet regiónov s pozitívnym prírastkom obyvateľstva v EÚ vo všeobecnosti narastá, objavuje sa výrazný východno-

západný rozdiel v demografickom vývoji. Dôvodom je najmä negatívna migrácia z východnej Európy.

ESPON (Európska pozorovacia sieť pre priestorové plánovanie) zverejnila prvé vydanie publikácie "Territorial Observation". Poskytuje vyčerpávajúce informácie a nové fakty o dynamike populačného vývoja a migrácie v Európe a v jej regiónoch. Tieto faktory potom ovplyvňujú územnú súdržnosť a regionálnu konkurencieschopnosť.

Tón správy je vo všeobecnosti priaznivý - demografický vývoj v Európe vykazuje viacero pozitívnych trendov, ktoré možno pričítať dobrému regionálnemu rozvoju. No situácia nie je priaznivá vo všetkých častiach Európy a všetkých typoch regiónov.

Niektoré závery plynúce z článku:

- Počet regiónov s rastúcou populáciou - vďaka prirodzenému prírastku a migrácii, v období rokov 2001-2005 v porovnaní s rokmi 1996-1999 značne narástol.
- Počet regiónov ohrozovaných vyľudnením klesá. Najviac ich je vo východnej a severnej Európe.
- Migrácia je pre populačný rast v Európe kľúčová a v mnohých regiónoch vyrovnáva dopady negatívneho prirodzeného prírastku.
- V demografickom vývoji je jasne viditeľný trend východno-západnej polarizácie. Spôsobuje ho najmä negatívna migrácia z východnej Európy na západ.

1.2.2 Migranti v krajinách Európskej únie

Európska únia v minulosti často priťahovala milióny prisťahovalcov. Väčšina z nich prichádza legálne, niektorí si volia ilegálne spôsoby cestovania. Prisťahovalectvo je pre Európu príležitosťou a zároveň výzvou. Legálni prisťahovalci sú potrební na vyplnenie medzier na trhu práce v EÚ, keďže samotné obyvateľstvo EÚ starne a jeho pôrodnosť sa znižuje. EÚ však potrebuje obmedziť nelegálne prisťahovalectvo a v spolupráci s ďalšími krajinami zabezpečovať dobrovoľný návrat nelegálnych prisťahovalcov.

Prisťahovalectvo v EÚ je a zostane súčasťou života. Prisťahovalci tvoria súčasť hospodárskej a kultúrnej štruktúry Európskej únie. Nachádzajú sa na všetkých

úrovních pracovných síl a vypĺňajú medzery, ktoré nemôžu vyplniť rodní obyvatelia (*Európska komisia, 2009*).

Moslimovia medzi migrantmi

Poslanec NRSR *Chelemendik (2010)* v článku o Nemecku hovorí, že imigračná politika, ktorú SRN realizovala v priebehu mnohých rokov, sa ukázala byť neúspešnou a jej následky budú mimoriadne dramatické. Nemecké elity precenili potrebu zahraničnej pracovnej sily v krajine a teraz hrozí, že veľký počet imigrantov zruinuje systém sociálneho zabezpečenia namiesto toho, aby ho podporoval.

Štátu európskeho typu, v ktorom vládne všeobecný blahobyt prakticky hrozí úpadok a európskemu sekularizmu bola hodená rukavica zo strany islamu. Celkovo, Európa nemôže zostať Európou, ak v nej už žijú iní ľudia.

Svetové periodiká poukazujú na vzrastajúcu moslimskú menšinu. *Michaels (2009)* z Telegraphu píše, že Európska Únia ignoruje „demografickú časovanú bombu“ – nedávny nárast imigrantov, z ktorých je najviac moslimskej populácie. Čo môže zmeniť kontinent k nepoznaniu.

Moslimovia, ktorí tvoria obrovskú etnickú skupinu doposiaľ ukázali iba malý politický potenciál. Ale to neznamená, že ich hlasy sú ignorované. Napríklad Nemecko začalo reformovať ich volebné práva už pred 10 rokmi, hlavne kvôli obrovskej Tureckej populácii. Rovnako v ostatných krajinách Európy sa začínajú ozývať čím ďalej, tým viac práva moslimskej menšiny.

Hanus (2008) vo svojom článku sleduje vybrané krajiny Európy z hľadiska moslimskej populácie. Moslimov, ktorých dnes žije v celej EÚ asi 15 miliónov, je v dnešnom Francúzsku okolo 4,8 milióna (8 percent celej populácie). Vláda chce tiež bojovať proti polygamným manželstvám, ktorých je podľa odhadov 300-tisíc.

Dnes žije v Holandsku asi jeden milión moslimov a podľa prognóz bude žiť v roku 2020 moslimská väčšina v štyroch najväčších mestách - v Amsterdame, Rotterdame, Haagu a Utrechte.

Belgicko je dnes krajinou, ktorá má od ideálu pestrej mierumilovnej spoločnosti ďaleko. Rasové nepokoje nie sú zriedkavosťou, prišli aj vraždy verejne známych osobností. Imigrácia má aj politické dôsledky. V Antverpách sa socialisti stali najväčšou politickou stranou – vďaka tomu, že oslovujú čoraz väčší počet imigrantov.

V Španielsku bolo v roku 2005 takmer 3,7 milióna cudzincov. Z nich pol milióna tvorili Maročania, pol milióna Ekvádorčania, 270-tisíc bolo Kolumbijčanov a vyše 200-tisíc Rumunov. Za posledné tri roky Španieli prijali každý rok okolo pol milióna imigrantov (do Talianska ich príde „iba“ stotisíc ročne), ich podiel na celkovej populácii sa v posledných rokoch niekoľkokrát znásobil.

1.2.3 Najčastejšie problémy spojené s migráciou

Príchod obyvateľov rôznych národov do krajiny má vplyv nielen na obyvateľov žijúcich v danej krajine, ale aj na ekonomiku krajiny ako takú. *Langhamrová (2005)* vo svojej práci zdôrazňuje niekoľko problémov súvisiacich s migráciou.

- Príliv cudzincov môže spôsobiť zvýšenie nezamestnanosti.
- Ak sa na danom území usídlia početnejšia a zvlášť etnicky homogénna prisťahovalecká populácia, dochádza postupne k zmenám demografického zloženia domáceho obyvateľstva. V krajných prípadoch dochádza k úplnej výmene pôvodnej populácie za populáciu prisťahovalcov.
- Prítomnosť vysokého počtu prisťahovalcov s nižším sociálnym statusom môže mať pre daný región dopad na bonitu daného územia. To negatívne pôsobí na stratégiu miestneho rozvoja a na plánované investičné zámery v danej oblasti.
- Vzhľadom k tomu, že časť prisťahovalcov prichádza z krajín s vyšším výskytom niektorých prenosných chorôb, je treba sa na túto situáciu pripraviť.
- Pokiaľ do určitého územia prídu cudzinci vo väčšom počte, môže to prehĺbiť nedôveru miestnej populácie, ktorá súčasne s prežitou či sprostredkovanou skúsenosťou zaujíma voči novým obyvateľom obranný postoj. Ak imigrantské skupiny nie sú prijaté domácim obyvateľstvom, môže to u nich vyvolať rovnaký neznášanlivý postoj voči danej populácii.
- Vysoká koncentrácia usadlých cudzincov, ktorí majú nižší sociálny status, môže mať za následok v danom území zvýšenie kriminality.

Migrácia a jej kultúrne a ekonomické dopady

Podľa *Krausovej (2006)* presun obyvateľstva medzi a v rámci jednotlivých národných a kultúrnych spoločenstiev spôsobuje ich vzájomné zmiešavanie a splývanie. Práve migranti sú nositeľmi nových kultúrnych noriem a štandardov, ktoré si so sebou do novej vlasti prinášajú a tu môže dochádzať k integrácii s normami a štandardmi hostiteľskej krajiny a mohli by sa tak vytvárať štandardy nové.

Fenomén zahraničnej migrácie sa v súčasnosti zaraďuje svojimi politickými, ekonomickými, sociálnymi, kultúrnymi, populačnými, bezpečnostnými a inými dopadmi čoraz viac medzi globálne problémy ľudstva.

S migráciou sú samozrejme spojené aj ekonomické dopady, ako uvádza *Krausová (2006)* v článku ďalej, vynára sa prínos pracujúcich migrantov (podiel na rozvoji národného hospodárstva a pracovná sila zaplňajúca medzery na pracovnom trhu), zároveň zvyšujú dopyt po tovaroch a službách v danom štáte, a tým aj produkciu. V prípade vysokokvalifikovaných prisťahovalcov (brain gain) odpadávajú náklady na ich vzdelanie. Na druhej strane však vzrastajú riziká – možné zvýšenie nezamestnanosti, vytlačanie domácej pracovnej sily alebo znižovanie miezd, potenciálna závislosť hospodárstva na zahraničnej pracovnej sile. Demografické účinky sú podľa súčasných poznatkov z dlhodobého hľadiska pomerne málo prínosné. Migrácia má okamžitý vplyv predovšetkým na okamžitú a strednodobú demografickú situáciu obyvateľstva cieľovej krajiny, pretože do nej migrujú najmä osoby v reprodukčnom a produktívnom veku. Dramaticky sa môže tiež zmeniť rasová, etnická a náboženská štruktúra obyvateľstva. Na jednej strane dochádza k procesu obohacovania sociálnej a kultúrnej diverzity, heterogénne populácie sa teda navzájom prelínajú s množstvom kladných efektov. Na strane druhej sa však môžu vyskytnúť sociálne konflikty, častá je zvýšená kriminalita, vysoká miera xenofóbie, rasizmus voči skupinám prisťahovalcov, čo samozrejme môže mať v danej krajine politické dôsledky.

Získavanie informácií o migrácií

Dôležitým aspektom, z ktorého vychádzajú všetky štúdie, čo sa týkajú nielen demografie, je zber a interpretácia informácií. *Holá (2005)* píše, že v súvislosti s nárastom dôrazu na migračnú politiku narastá aj záujem o dáta v oblasti prisťahovalcov a to ako z dôvodu potreby znalosti východiskovej situácie pre

nastavenie parametrov migračnej politiky, tak z dôvodu možnosti monitoringu úspešnosti tejto migračnej politiky.

Dáta o migrácií a o počte prisťahovalcov v zemi (v EÚ) a ich charakteristikách vychádzajú v úplnej väčšine prípadov z údajov administratívnej evidencie cudzincov i občanov. Z národných podmienok sa taktiež odvodzujú definície toho, kto je migrant a ako sa migrácia sleduje.

1.2.4 Azyl

Podľa *Európskej komisie (2009)* nelegálne prisťahovalectvo do EÚ sa musí obmedziť z dôvodu mnohých jeho negatívnych vplyvov, v neposlednom rade z dôvodu jeho prepojenia na zločinecké skupiny a prevádzачov. Taktiež sťažuje identifikáciu skutočných utečencov. Osoby, ktoré sa sťahujú, často prichádzajú v zmiešaných skupinách. Ich súčasťou sú prisťahovalci, ktorých hlavnou motiváciou je hľadať lepší život v Európe, a ďalší, ktorí prichádzajú, aby unikli pred prenasledovaním a závažným porušovaním ľudských práv.

Podľa *Jurčovej (2009)* medzi legálnych migrantov sa zaraďujú aj azylanti. Pojem azyl vyjadruje, že ide o ochranu cudzinca, ktorý má v štáte, ktorého je štátnym občanom alebo v štáte, v ktorom býva (ak ide o osobu bez občianstva), opodstatnené obavy z prenasledovania z rasových, náboženských alebo národnostných dôvodov, z dôvodov zastávania určitých politických názorov alebo príslušnosti k určitej sociálnej skupine a z týchto dôvodov sa nechce alebo nemôže vrátiť do tohto štátu. Azyl môže byť udelené aj z humanitných dôvodov alebo aj za účelom zlúčenia rodiny.

Mnohí cudzinci žiadajú o azyl aj kvôli zlepšeniu svojej ekonomickej situácie. Z ekonomických dôvodov sa však azyl neudeľuje.

Spoločné zásady pre prisťahovaleckú a azylovú politiku

V Európe je dôležité zabezpečiť dostatok ľudí v produktívnom veku a tiež znížiť počet prisťahovalcov, ktorí k nám prichádzajú, to sú spoločné zásady, ku ktorým prišla Európska komisia.

Prisťahovalectvo predstavuje neprehliadnuteľnú výzvu pre Európsku úniu. Komisia dlhodobo poukazuje na skutočnosť, že EÚ bude na podporu hospodárstva a

udržanie konkurencieschopnosti možno potrebovať vo väčšej miere posilniť pracovnú silu z radov prisťahovalcov. Od roku 2002 poskytla EÚ každoročne domov pre 1,5 až 2 milióny prisťahovalcov. Prisťahovalci z poslednej vlny sa usadili v Španielsku, Spojenom kráľovstve, Nemecku, Francúzsku, Taliansku a Grécku. Aj napriek tomuto prílivu sa očakáva, že počet obyvateľstva v produktívnom veku klesne do roku 2060 o 50 miliónov, čo zvyšuje obavy, že bez prisťahovalectva môžu krajiny EÚ zápasit' s vážnym nedostatkom pracovnej sily (*Európska komisia, 2008*).

1.3 Starnutie obyvateľstva

Pôrodnosť a plodnosť

Pôrodnosť (natalita) ako jav rodenia detí zaznamenáva už niekoľko desaťročí bezprecedentný pokles intenzity. V prípade EÚ sa počet živo narodených detí znižuje už štyri desaťročia, čo sa začína prejavovať zmenami v početnosti jednotlivých populácií a začína tiež dochádzať i k zásadným zmenám v ich vekových štruktúrach.

Plodnosť (fertilita) je jedna zo zložiek rastu počtu obyvateľstva a kľúčovou mierou pre poznanie vývoja počtu obyvateľstva. Ľudstvo má potenciál pre vysokú plodnosť: „...väčšina žien má v priebehu ich reprodukčného veku biologickú schopnosť mať 10 a viac detí. “(Henry), ale tento potenciál bol a je ovplyvňovaný (pozitívne alebo negatívne) sociálnymi, kultúrnymi a ekonomickými podmienkami danej populácie. Pre EÚ je príznačné celkové znižovanie plodnosti. Hlavnou príčinou je zmena hodnotových systémov jednotlivcov, v ktorých sa dieťa, resp. deti dostávajú na čoraz nižšie pozície. Zmeny hodnotových systémov sú totiž ovplyvňované životnými potrebami, medzi ktorými v súčasnosti dominujú profesionálne ašpirácie, zlepšovanie materiálnych podmienok, túžba po osobnej nezávislosti (*Podmanická, 2005*).

Starnutie populácie

Veková štruktúra je jednou zo základných charakteristík (popri pohlavnej štruktúre), ktorá hrá významnú úlohu pri štúdiu demografických procesov. Demografické starnutie predstavuje zmeny vo vekovej štruktúre, prejavujúce sa poklesom početnosti resp. podielu detskej zložky a nárastom zastúpenia alebo počtu starého obyvateľstva.

Z demografického hľadiska, starnutie populácie sú zmeny vo vekovej štruktúre obyvateľstva, spôsobené zvyšovaním podielu / početnosti starého obyvateľstva v populácií a znižovanie podielu / početnosti mladého obyvateľstva (Káčerová, 2009).

Pri definovaní demografického starnutie je nutné rozlišovať termíny ako starnutie zdola - starnutie populácie v dôsledku znižovania pôrodnosti (klesá relatívne zastúpenie detskej zložky populácie) a starnutie zhora - starnutie populácie v dôsledku predlžovania ľudského života (rastie relatívne zastúpenie staršej zložky populácie). Rovnako sa odborná literatúra venuje vymedzeniu pojmov: Absolútne starnutie - narastanie početnosti obyvateľstva staršieho veku v populácií a to v dôsledku znižovania úmrtnosti a predlžovaním strednej dĺžky života. Relatívne starnutie - zvyšovanie podielu starého obyvateľstva ako dôsledok znižovania počtu obyvateľov predreprodukčného resp. reprodukčného veku (Káčerová, 2005).

Opäť Káčerová (2009) hovorí, že základným predpokladom populačného starnutia sa stala druhá demografická revolúcia. Jej konkrétne prejavy sú: pokles úhrnej plodnosti pod hodnotu 2,1 dieťaťa na jednu ženu, nárast počtu narodených detí mimo manželstva, odklad sobáša a mnohé iné.

1.3.1 Reprodukčné správanie obyvateľstva

Potančoková (2009) píše, že odkladanie rodičovstva do vyššieho veku sa stalo postupne dominantnou reprodukčnou stratégiou mladých ľudí. Založenie rodiny sa odkladá do doby po ukončení štúdia, zabezpečení stabilnej pozície v zamestnaní, do doby, kedy mladá rodina získa vlastné bývanie a je finančne zabezpečená. Tieto zmeny sa prejavili aj na tom, aký je priemerný vek matiek pri narodení prvého dieťaťa. Kým na konci 80. rokov bol priemerný vek žien pri narodení prvého dieťaťa približne 22 rokov, v súčasnosti je to už 26 rokov, pričom pokračuje trend zvyšovania tohto veku.

Podľa Sojkovej a i. (2005) cieľom jednotlivých krajín Európy je, aby v súlade s Akčným programom medzinárodnej konferencie OSN o populácii a rozvoji, ktorý bol prijatý v Káhire, zvýšenie kvality života pre všetkých ľudí prostredníctvom vhodnej populačnej a rozvojovej politiky a programov zameraných na odstránenie chudoby, stály ekonomický rast v kontexte trvalého rozvoja a udržateľné typy spotreby a výroby, rozvoj ľudských zdrojov a garantovanie všetkých ľudských práv vrátane práva na

rozvoj ako univerzálnych a neodňateľného práva a integrálnej súčasti základných ľudských práv. Rast svetovej populácie v absolútnych číslach stále narastá. Väčšina krajín sveta a Európy predovšetkým smeruje k nízkej pôrodnosti a nízkej miere úmrtnosti.

Prílev prisťahovalcov

Plávková (2008) tvrdí, že v európskom kontexte, ktorý čelí hrozbe vymierania sa očakáva, že počet prisťahovalcov bude narastať a v budúcnosti možno čiastočne, časom úplne nahradia domácu populáciu. To znamená zmieriť sa s perspektívou „zániku európskej kultúry“ a „striedaním civilizácií“ a zároveň hľadať nové riešenia problému imigrácie, pretože už v súčasnosti vlny imigrantov vyvolávajú nezriedka xenofóbne nálady v hostiteľských krajinách.

Na druhej strane, a tiež čo sa produktívneho veku týka, *Európsky parlament (2007)* vo svojej správe uvádza, že ani rastúce množstvo prisťahovalcov nedokáže v priebehu nasledujúcich desaťročí nahradiť úbytok obyvateľstva v produktívnom veku v krajinách Európskej únie. Na územie európskej dvadsaťsedmičky by malo do roku 2050 prísť až 40 miliónov imigrantov, čo sa takmer rovná súčasnej populácii Španielska. Počet ľudí v produktívnom veku však bude napriek tomu neustále klesať.

Aj migrácia takéhoto rozsahu dokáže vynahradiť iba čiastočne a krátkodobo negatívny vplyv starnutia pracovnej sily.

Menšie množstvo pracujúcich ľudí môže prispieť k spomaleniu ekonomického rastu, slabším daňovým výnosom, čo by mohlo podkopať štedrý európsky sociálny systém. Reformy smerujúce k predĺženiu dôchodkového veku a pracovnej produktivity, či otázka prisťahovalectva sú však politicky citlivou záležitosťou.

Viacerým krajinám EÚ by bez príchodu nových prisťahovalcov do roku 2050 hrozilo zníženie počtu produktívneho obyvateľstva až o 35 percent. Tento trend bude vo väčšine členských štátov najviac citelný medzi rokmi 2025 a 2050.

Demografický deficit EÚ: Prečo sa rodí málo detí?

Zo štúdií, na ktoré poukazuje *Európsky parlament (2008)* sa priemerná pôrodnosť v 25 krajinách EÚ v roku 2005 pohybovala na úrovni 1,5. Kým vo Francúzsku teda na jednu ženu pripadalo 1,9 detí a v Írsku dokonca 1,99 detí, na Slovensku to bolo len 1,25

detí a v Česku dokonca iba 1,23 detí. Demografi pritom varujú, že na plnú reprodukciu generácie je potrebná pôrodnosť na úrovni aspoň 2,1 detí. Dlhodobá pôrodnosť na úrovni 1,3 pritom znamená, že za sto rokov sa populácia zmenší takmer o štvrtinu.

Za nižšou mierou pôrodnosti v Európe sa skrýva viacero príčin. Ženy sa viac venujú svojej kariére, uzatvára sa menej manželstiev a rastie počet rozvodov. K tomu je potrebné pridať aj nové vzory spolužitia, ku ktorým radíme slobodných rodičov alebo homosexuálne zväzky. Štúdia Nadácie Roberta Boscha z roku 2004 uvádza, že ženy vidia najviac problémov vo vysokých nákladoch na ďalšie dieťa a obávajú sa tiež budúcnosti dieťaťa.

EÚ nemá ucelenú populačnú politiku. Napriek tomu sa tejto problematiky dotkla už viackrát. Na samite v Barcelone v roku 2002 sa napríklad členské štáty zaviazali, že do roku 2010 sa bude starostlivosť o deti v predškolskom veku, ktoré sú staršie ako tri roky, týkať 90 percent prípadov. Jasle by do rovnakého obdobia mali byť umožnené aspoň pre tretinu detí.

Obyvateľstvo produktívneho veku (65 – 79 ročný) je generácia narodená v období rokov 1927 – 1941. Napriek tomu, že proces starnutia pokračuje zrýchleným tempom, počet aj podiel obyvateľov v tomto veku sa zvyšuje len pomaly. Na tento vývoj mal, resp. má vplyv aj priaznivý vývoj úmrtnosti osôb stredného a staršieho veku (*Poláková; Matejková; 2008*).

Nízka úroveň fertility vo svete

Podľa článku vo *World population prospects (2006)*, medzi rokmi 2005 - 2010 malo 73 krajín na svete celkovú úroveň fertility pod hranicou miery pôrodnosti potrebnej na zachovanie prirodzeného prírastku obyvateľstva (2,1), čo predstavuje 43% z celkovej populácie ľudstva (približne 2,9 miliardy).

Kvôli jej nízkej úrovni a predpovediam, ktoré nepredpokladajú jej nárast, populácia týchto krajín do roku 2050 vzrastie len veľmi málo. Na druhej strane, krajiny, ktorých úroveň fertility je vyššia ako 2,1 môžu očakávať populačný rast a ich podiel z dneška (57%) do roku 2050 sa zvýši na 67% z celkovej populácie na svete.

Fertilita najväčších rozvojových krajín postupne klesá, 14 krajín má jej úroveň stále nad 6 detí na jednu matku alebo vyššiu. Aj napriek tomu, že táto hodnota podľa predpovedí bude klesať po roku 2010, predpokladá sa, že za dekádu klesne o 1, a ich

populácia sa takmer strojnásobí (z 227 miliónov v roku 2008 na 642 miliónov v roku 2050).

Medzi týchto 14 krajín patrí Afganistan, Angola, Burkina Faso, Burundi, Chad, Demokratická republika Kongo, Guinea, Libéria, Mali, Niger, Sierra Leone, Somálsko, Timor Leste a Uganda – v niektorých je vysoký výskyt HIV pozitívnych ľudí. Navyše v mnohých z nich sú občianske nepokoje a politická nestabilita. Pokračovanie rýchleho prírastku obyvateľstva vážne ovplyvňuje ich budúci vývoj.

Tab. 1 Celková plodnosť vo svete (zdroj: vlastné výpočty)

Celková plodnosť vo svete						
Oblasť	1970 - 1975	2005 - 2010	Predpoveď: 2045 - 2050			
			nízka	stredná	vysoká	konštantá
Svet	4.47	2.55	1.54	2.02	2.51	3.49
Rozvinuté krajiny	2.13	1.60	1.29	1.79	2.28	1.68
Menej rozvinuté krajiny	5.41	2.75	1.57	2.05	2.54	3.69
Rozvojové krajiny	6.61	4.63	2.02	2.50	2.99	5.49
Ostatné menej rozvinuté krajiny	5.25	2.45	1.42	1.91	2.41	3.07
Afrika	6.72	4.67	1.97	2.46	2.95	5.47
Ázia	5.04	2.34	1.40	1.90	2.39	2.94
Európa	2.16	1.45	1.26	1.76	2.26	1.47
Latinská Amerika a Karibik	5.04	2.37	1.36	1.86	2.36	2.67
Severná Amerika	2.01	2.00	1.35	1.85	2.35	1.99
Oceánia	3.23	2.30	1.43	1.93	2.43	2.83

Je možné zastaviť alebo spomaliť starnutie obyvateľstva?

V súčasnom období v celej Európskej únii sa vynára problém starnutia obyvateľstva, ktorý so sebou nesie viacero komplikácií, hlavne ekonomických.

Podľa Vaňa a i. (2005) je zrejmé, že vekové zloženie obyvateľstva ovplyvňuje predovšetkým úroveň plodnosti. Pri súčasnej vekovej štruktúre migrantov má migrácia vplyv hlavne na vývoj počtu obyvateľov, vekové zloženie obyvateľstva však ovplyvňujú len minimálne.

Proces starnutia obyvateľstva je v najbližších desaťročiach nezvratný. Tento proces bude mať závažné dôsledky pre fungovanie spoločnosti, nakoľko ovplyvní

prakticky všetky oblasti spoločenského života – od politiky, cez ekonomiku až po zdravotníctvo, sociálne veci a služby.

Zvyšovanie počtu a podielu starých ľudí v populácií mení celkovú spoločenskú klímu. Záujmy stále početnejšej skupiny starších obyvateľov sa dostávajú do konfliktu so záujmami menej početnej ale dynamickej skupiny mladého obyvateľstva.

Na budúci vývoj vekového zloženia obyvateľstva bude mať rozhodujúci vplyv vývoj plodnosti. Podpora pôrodnosti je dlhodobý a zložitý proces, ktorý navyše nebýva veľmi účinný. Spoločnosť má len obmedzené možnosti ovplyvňovať reprodukčné správanie obyvateľstva.

1.3.2 Populačné prognózy

Rýchly nárast počtu obyvateľov od 18. storočia v Západnej Európe a hlavne populačná explózia v rozvojových krajinách od polovice 20. storočia spôsobili, že sa pozornosť vedcov upriamila viac na budúcnosť. Väčšina demografov sa zhoduje na tom, že rast počtu obyvateľov sa zastaví, nebude stúpať donekonečna, ba dokonca že to bude už pomerne skoro, niekedy po roku 2050. Počet obyvateľov by nemal výraznejšie presiahnuť 9 miliárd obyvateľov.

Demografická revolúcia prebehla a prebieha vo všetkých krajinách, a jej vyústením je nízky populačný rast, ba dokonca aj úbytok obyvateľstva (depopulácia). Je to hlavne dôsledok veľmi nízkej pôrodnosti, keď sa ženám rodí oveľa menej detí, ako je potrebné pre zachovanie populácie.

Vo svete je však situácia veľmi odlišná. Máme krajiny, kde počet obyvateľov klesá a bude rýchlo klesať aj naďalej (napr. Rusko, Ukrajina, Bielorusko). Naopak, v Afrike bude počet obyvateľov rásť kvôli vysokej pôrodnosti (hoci klesajúcej) ešte minimálne jedno storočie. A to aj napriek vysokej úmrtnosti a epidémii HIV, ktorá v niektorých krajinách zvýšila úmrtnosť o desiatky percent (*Bleha, 2009*).

Problémy prognózovania vývoja počtu obyvateľov

Chajdiak (2005) vo svojej práci tvrdí, že demografia je veda o reprodukcii obyvateľstva. Počet obyvateľov v pohlavnej a vekovej štruktúre je významnou veličinou pre riadenie celkového života v jednotlivých krajinách a aj vo svete ako celku. Okrem aktuálneho stavu počtu obyvateľov nás zaujíma hlavne jeho vývoj do

budúcnosti. Pri odhadoch budúceho vývoja vychádzame z niektorých skutočností, riešime niekoľko okruhov problémov.

Bilancia pohybu obyvateľstva - prognózy stavu obyvateľov vychádzajú z číselného naplnenia bilancie pohybu obyvateľstva v pohlavnej a vekovej štruktúre:

stav obyvateľov na začiatku (posledný známy stav obyvateľov = stav na začiatku prognózovaného obdobia)

+ prírastky počtu obyvateľov (počas prognózovaného obdobia)

- úbytky počtu obyvateľov (počas prognózovaného obdobia)

= stav obyvateľov na konci prognózovaného obdobia

Problém migrácie je tak zložitý, že zatiaľ sa od neho abstrahuje a mimoriadne udalosti sú tak katastrofické, že je lepšie na ne nemyslieť a tak na ne nemyslí a riešenie opísaných problémov je odrazom individuálnych prístupov potenciálnych autorov prognóz.

2 Ciel' práce

Cielom diplomovej práce je komparácia krajín Európskej únie na základe vybraných demografických ukazovateľov, skúmanie rozdielov medzi jednotlivými štátmi z hľadiska demografických tendencií, ukázať ich súčasný stav a poukázať na ich predpovedaný vývoj v budúcom období.

V súlade s globálnym cieľom práce, čiastkové ciele spočívajú v komparácií krajín Európskej únie na základe:

1. Prirodzených zmien, ktoré v obyvateľstve Európskej únie nastávajú, so zameraním na:
 - a) starnutie populácia a dopadov, ktoré to vyvoláva na celkový stav a hospodárstvo krajiny,
 - b) poukávanie na znižujúcu sa úroveň plodnosti a pokles úmrtnosti,
 - c) priemernú dĺžku života obyvateľov.
2. Zmien, ktoré nastávajú v dôsledku migračných pohybov, so zameraním na:
 - a) pohľad na imigrantov a emigrantov vo vnútri regiónu Európskej únie a tých, ktorí prichádzajú z ostatného sveta,
 - b) poukázať na počty azylantov, ktorí v najväčšej miere žiadajú o azyl,
 - c) bližší pohľad na cudzincov v jednotlivých členských štátoch únie a ich členenie so zameraním na konkrétnu skupinu – moslimskú.
3. Cieľom práce je aj realizácia viacrozmernej klasifikácie krajín z hľadiska vybraných demografických ukazovateľov.

3 Metodika práce a metody skúmania

V práci sme skúmali, na základe vybraných demografických ukazovateľov, krajiny Európskej únie. Snahou bolo uskutočniť porovnanie krajín v rámci EÚ, ale taktiež EÚ ako celok so zvyškom sveta. Údaje za jednotlivé krajiny a regióny boli čerpané prevažne z databázy Eurostatu.

3.1 Materiál práce

Materiály použité v práci boli predovšetkým získané zo zdrojov Eurostatu: t.j. z konkrétnych štatistických databáz, resp. z výročných správ vydávaných Eurostatom. Takmer všetky údaje boli použité z daného zdroja, okrem údajov o plodnosti, ktoré boli čerpané z databázy UN. Taktiež údaje o rozložení moslimskej populácie vo svete za jednotlivé krajiny pochádzajú z publikácie od *The Pew Research Center for the People and the Press*.

Po získaní potrebných údajov sme uskutočnili ich analyzovanie a vytvorenie konzistentných tabuliek a grafov potrebných na popísanie a poukázanie na konkrétny demografický ukazovateľ.

Databáza Eurostatu nedisponovala vždy úplnými informáciami a mnohé údaje v sledovaných ukazovateľoch za krajiny únie chýbali. V tomto prípade sme pristúpili k zredukovaniu a vytvoreniu len určitej sledovanej zložky krajín EÚ. Ak to bolo možné, chýbajúce údaje boli aproximované trendom, resp. priemerovaním. K realizácii analýz sme použili softvérové produkty MS Excel a Statgraphics.

Definícia demografických ukazovateľov

V diplomovej práci sme sa zaoberali demografickými ukazovateľmi. Pojmovo vychádzame z Krátkeho slovníka demografických pojmov (*Jurčová, 2002*). Použili sme nasledovné ukazovatele:

Pohyb obyvateľstva (angl. population change) - Každá zmena v počte, štruktúre a rozmiestnení obyvateľstva. Pohyb - prirodzený, priestorový (mechanický), sociálny.

Prirodzený pohyb (angl. natural changes of population) - Zmeny v stave obyvateľov, vychádzajúce z procesu prirodzenej reprodukcie. Obnova obyvateľstva – výmena generácií narodených a zomretých.

Migrácia, sťahovanie (angl. migration) - Zmeny v stave obyvateľov, vychádzajúce z priestorového pohybu, pri ktorom dochádza k zmene trvalého (obvyklého) pobytu obyvateľa.

Záchovná hodnota (angl. replacement level) - Úroveň úhrnnej plodnosti alebo čistej miery reprodukcie, pri dosiahnutí ktorej je zabezpečená jednoduchá reprodukcia v populácii. Je daná takou úrovňou plodnosti a úmrtnosti podľa veku, aby generácia v reprodukčnom veku zabezpečila svoju náhradu, t.j. hodnotou úhrnnej plodnosti 2,1.

Demografické ukazovatele (angl. demographic indicators) - Numerické charakteristiky stavu, pohybu a štruktúry obyvateľstva.

Predreprodukčný vek (predreprodukčná veková skupina) (angl. pre - reproductive age - group) - Vek 0-14 rokov. Nazýva sa aj detskou skupinou alebo detskou zložkou. Reprodukčný vek (reprodukčná veková skupina) (angl. reproductive age - group) - Vek 15-49 rokov. Niekde vek 15-44 rokov.

Poreprodukčný vek (poreprodukčná veková skupina) (angl. post - reproductive age - group) - Vek 50 rokov a viac. Niekde vek 45 a viac.

Produktívny vek (angl. productive age) - Vek, v ktorom je väčšina obyvateľstva ekonomicky aktívna, najčastejšie vek 15-59, resp. 15-64 rokov.

Plodnosť – fertilita (angl. fertility) - Realizovaná fyziologická plodnosť. Vo francúzštine sa pre plodnosť používa termín fecondité.

Úhrnná plodnosť (angl. total fertility rate) - Priemerný počet živonarodených detí pripadajúcich na jednu ženu počas jej celého reprodukčného obdobia (15 - 49 rokov), pri zachovaní úrovne plodnosti sledovaného roka a za predpokladu nulovej úmrtnosti. Úhrn mier plodnosti podľa veku, resp. úhrn špecifických mier plodností. (TFR)

Úmrtnosť (angl. mortality) - Výskyt úmrtí v danej populácii sledovaný ako hromadný demografický jav.

Stredná dĺžka života pri narodení (angl. life expectancy at birth, expectation of life at birth) - Priemerný počet rokov, ktoré pravdepodobne prežije práve narodená osoba za predpokladu, že sa úmrtnostné pomery nezmenia.

Migrácia, sťahovanie (angl. migration) - Pohyb cez hranice administratívnej jednotky, pri ktorom dochádza k trvalej zmene pobytu osoby (v SR zmena obce trvalého pobytu, niekde zmena obvyklého pobytu). V zahraničí sa pod pojmom migrácia chápe hlavne zahraničná migrácia, v SR naopak hlavne vnútorná a označuje sa aj ako sťahovanie.

V súčasnosti sa pojem migrácie začína používať v širšom zmysle – v zmysle pohybu za prácou (migrácia za prácou), sezónneho sťahovania (sezónne migrácie), kyvadlového pohybu (kyvadlové migrácie – dochádzka za prácou,...), atď.

Migrant (angl. migrant) - Osoba, ktorá mení miesto (obec) svojho trvalého (obvyklého) pobytu z jednej krajiny do inej krajiny alebo z jedného regiónu do iného regiónu v rámci krajiny.

Prist'ahovaný (angl. immigrant) - Osoba, ktorá sa prist'ahovala do určitej územnej jednotky. Ak prist'ahovaná osoba neprekračuje medzinárodné hranice, v anglickej terminológii sa označuje ako in-migrant (ak takéto hranice prekračuje - ako imigrant).

Vyst'ahovaný (angl. emigrant) - Osoba, ktorá sa vyst'ahovala z určitej územnej jednotky. Ak vyst'ahovaná osoba neprekračuje medzinárodné hranice, v anglickej terminológii sa označuje ako out-migrant (ak takéto hranice prekračuje - ako emigrant).

Migračné saldo, čistá migrácia (angl. net migration, balance of migration, migration balance) - Rozdiel medzi počtom prist'ahovaných a vyst'ahovaných.

Azyl (angl. asylum) - Ochrana cudzinca, ktorý v štáte, ktorého je štátnym občanom (alebo v štáte, v ktorom býva, ak ide o osobu bez štátneho občianstva), má opodstatnené obavy z prenasledovania z rasových, náboženských alebo národnostných dôvodov, z dôvodov zastávania určitých politických názorov alebo príslušnosti k určitej sociálnej skupine, a vzhľadom na tieto obavy sa nechce alebo nemôže vrátiť do tohto štátu. Azyl môže byť udelený aj z humanitných dôvodov, ako aj za účelom zlúčenia rodiny.

3.2 Použité štatistické metódy

V diplomovej práci boli použité nasledovné štatistické metódy a postupy:

- korelačná analýza,
- metóda viacrozmernej štatistickej klasifikácie, ktorá bola realizovaná:
 - zhlukovou analýzou a
 - diskriminačnou analýzou,
- grafická analýza.

3.2.1 Korelačná analýza

Korelačná analýza uplatňuje štatistické metódy a postupy na posúdenie intenzity (tesnosti) voľnej (štatistickej) závislosti medzi kvantitatívnymi premennými a na ohodnotenie kvality regresných funkcií. Existencia lineárneho vzťahu dvoch premenných sa klasifikuje prostredníctvom kovariancie $cov\ xy$. Ide o mieru zmiešanej variability dvoch premenných X a Y. Je definovaná vzťahom:

$$cov\ xy = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x}) (y_i - \bar{y}) = \bar{xy} - \bar{x} \bar{y}$$

Tiež môže nadobúdať hodnoty z intervalu $(-\infty, +\infty)$. Od korelačných charakteristík však nepožadujeme iba informáciu o tom, či medzi premennými je alebo nie je závislosť, ale aj informáciu o intenzite tejto závislosti, čo kovariancia neposkytuje. (Pacáková, 2003)

Silu štatistickej závislosti meria korelačný koeficient kvantitatívnymi premennými. Pod pojmom korelačný koeficient sa najčastejšie myslí Pearsonov korelačný koeficient (Pearson's product moment), ktorý je mierou lineárnej závislosti dvoch premenných. Pearsonov korelačný koeficient ρ odhadnutý z náhodnej vzorky sa zapisuje r a vypočíta sa:

$$r = \frac{\overline{xy} - \bar{x}\bar{y}}{s_x s_y}$$

Čitateľ sa nazýva kovariancia a vyjadruje, ako sa súčasne menia hodnoty dvoch premenných. Kladná hodnota znamená, že sa menia spoločne jedným smerom, záporná

hodnota znamená, že sa menia opačným smerom a nula, že sa menia nezávisle. Vydelením kovariancie štandardnými odchýlkami sa vypočíta korelačný koeficient, ktorého hodnota sa nachádza v intervale od -1 do 1 . Pearsonov korelačný koeficient sa rovná -1 v prípade, že všetky pozorovania ležia na klesajúcej priamke a 1 ak pozorovania ležia na stúpajúcej priamke. (Rimarčík, 2010, a).

3.2.2 Zhuková analýza

Zhluková analýza predstavuje súbor štatistických a matematických techník využívaných na identifikáciu zhukov. Cieľom analýzy je rozklad súboru objektov na niekoľko relatívne rovnorodých zhukov tak, aby objekty patriace do rôznych zhukov si boli čo najmenej podobné a objekty patriace do toho istého zhuku si boli podobné čo najviac. Existuje niekoľko mier podobnosti medzi objektmi. Pre výpočty v diplomovej práci bola využitá Euklidovská vzdialenosť, ktorú možno vypočítať nasledovným vzorcom.

$$d_{ij} = \sqrt{\sum_{k=1}^n (x_{ik} - x_{jk})^2}$$

kde

x_{ik} je hodnota k -tej premennej pre i -tý objekt,

x_{jk} je hodnota k -tej premennej pre j -tý objekt,

Pre uskutočnenie zhukovej analýzy možno využiť viacero metód zhukovania. Pre viacrozmernú klasifikáciu krajín v diplomovej práci bola zvolená metóda najvzdialenejšieho suseda, ktorá je založená na spájaní tých objektov do jedného zhuku, medzi ktorými je minimálna vzdialenosť medzi ich najvzdialenejšími prvkami. Vzdialenosť medzi novými zhukmi sa počíta ako maximum z možných medzizhukových vzdialeností. Táto metóda hľadá dvojicu najvzdialenejších objektov. Jej výhodou je, že vytvára menej početné, konzistentné a dobre izolované zhuky (Stankovičová, 2007).

3.2.3 Diskriminačná analýza

Podstatou diskriminačnej analýzy je zjednodušene skúmanie závislosti klasifikačnej premennej od niekoľkých kvantitatívnych premenných. Diskriminačná analýza následne hľadá zákonitosti v rozdelení do skupín a formuluje pravidlo, ktoré umožní zaradiť nový objekt do určitej skupiny podľa jeho premenných.

Diskriminačná analýza je obdobou viacnásobnej regresie, ktorá skúma intervalovú premennú Y. Diskriminačná analýza vychádza z kanonickej korelácie. Prvú skupinu tvoria premenné X, druhá skupina pozostáva z vytvorených premenných, ktoré určujú príslušnosť objektu (v tvare 0/1, teda nie/áno) do každej skupiny okrem poslednej. Počet diskriminačných funkcií (kanonických premenných) sa rovná menšiemu z počtu premenných X a počtu skupín mínus 1. Každá diskriminačná funkcia je váženým priemerom premenných X. Čím je štandardizovaný koeficient (váha) väčšia tým má príslušná premenná väčší podiel na rozlišovaní (diskriminácii) objektov do skupín. Ďalej diskriminačná analýza nájde klasifikačné funkcie (rovnice) ktoré sú použité na zaradenie objektov do skupín (podľa hodnoty Y). Každá skupina má svoju klasifikačnú funkciu, ktorá predstavuje vážený priemer hodnôt premenných X. Úlohou diskriminačnej analýzy je nájdenie takých váh, ktoré by po použití na údaje najlepšie rozlišovali (diskriminovali) medzi skupinami. Objekt je zaradený vždy do skupiny v ktorej klasifikačná funkcia dosiahne najvyššie skóre (*Rimarčík, 2010, b*).

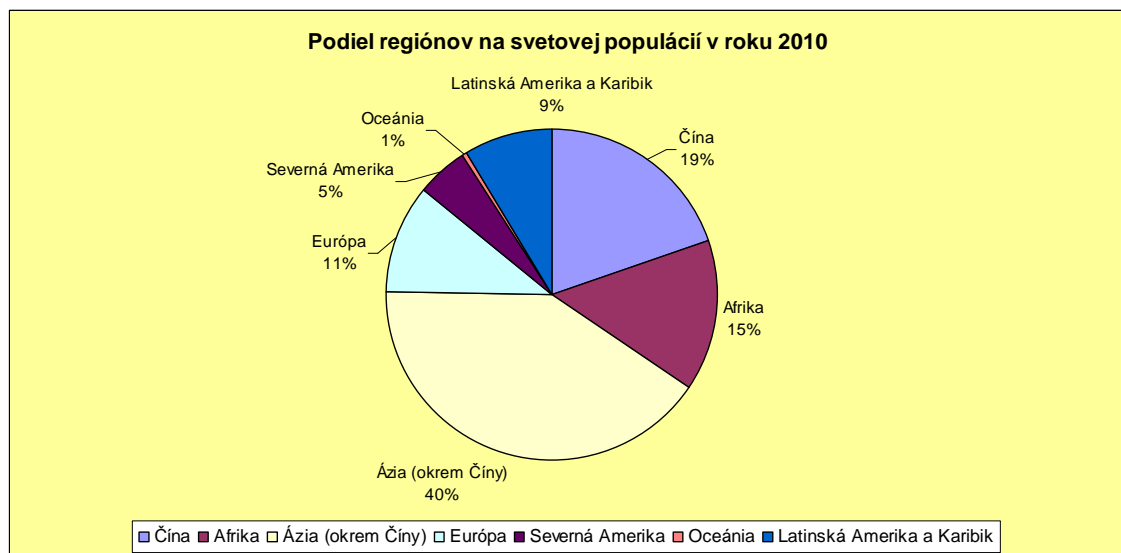
Pred realizovaním diskriminačnej analýzy boli krajiny dopredu rozčlenené do zhlukov. Pre začlenenie krajín do jednotlivých zhlukov bola použitá zhluková analýza. V diplomovej práci bola diskriminačnou analýzou verifikovaná klasifikácia uskutočnená zhlukovou analýzou. V prípade nesprávneho zaradenia krajiny do zhluku, by bola krajina preradená do iného zhluku navrhovaného diskriminačnou analýzou.

4 Výsledky práce

V kapitole budeme popisovať demografické charakteristiky štátov Európskej únie, ukážeme súčasný stav tejto populácie, jej vývoj a zmeny, ktoré v nej nastávajú. Poukážeme na niektoré dopady, ktoré pramenia so súčasného trendu a na vplyv migrácie a zloženie cudzincov vo vybraných členských štátoch.

4.1 Populácia v Európe

Odhaduje sa, že populácia Európy je približne 733 milióna obyvateľov. Rast obyvateľstva v Európe je relatívne pomalý. Ich geografické rozloženie je rôzne. Populácia Európskej únie bola v roku 2009 na úrovni takmer 500 miliónov ľudí. Podiel Európanov na celkovej svetovej populácii bol v roku 1970 na úrovni 20%, postupne klesal a to z dôvodu rýchleho nárastu počtu obyvateľov ázijských a afrických krajín. V súčasnosti je tento podiel na úrovni 11% (*Graf 1*) a odhaduje sa, že v nasledujúcich 40 rokoch by mal poklesnúť o ďalších 5%. Populácia Európy má vysokú priemernú dĺžku života a nízku plodnosť, kvôli čomu sa mnohé krajiny budú musieť zmieriť s klesajúcou populáciou už v priebehu niekoľkých nasledujúcich rokov.

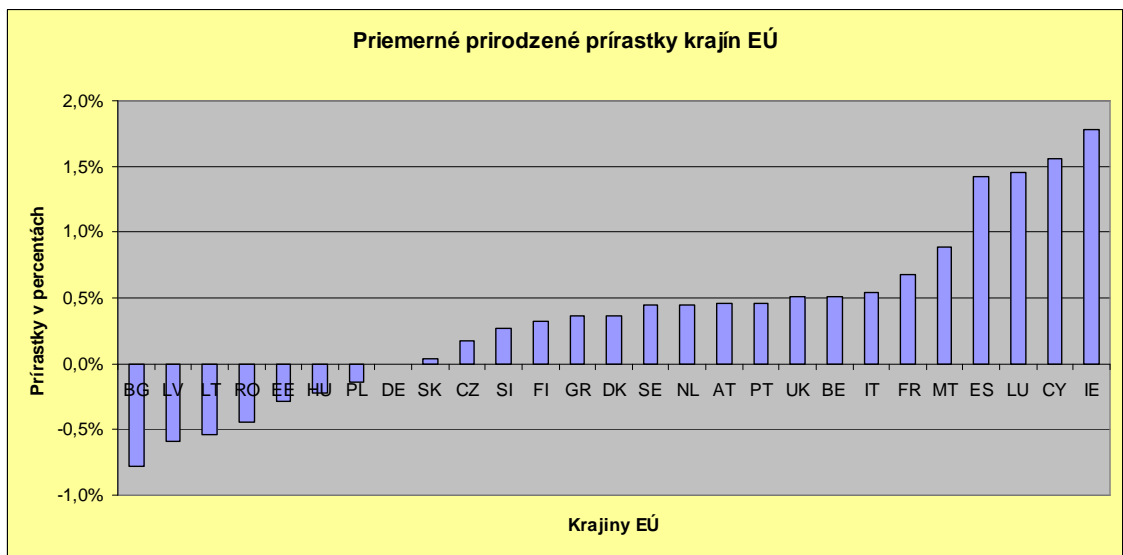
Graf 1: Podiel svetových regiónov na celkovej populácii sveta v roku 2010 (zdroj: vlastné výpočty)

Nárastom prisťahovalcov dochádza tiež k väčšej rôznorodosti národov, kultúr a náboženských smerov, ktoré so sebou noví ľudia prinášajú.

Najväčšie etnické skupiny pôsobiace v Európe sú Rusi, s počtom obyvateľov okolo 105 miliónov ľudí v Európskej časti Ruska. Ďalej nasledujú Nemci s počtom obyvateľov 82 miliónov, Turci so 71 miliónmi a Francúzi, ktorých populácia sa odhaduje na asi 65 miliónov obyvateľov.

4.1.1 Populácia Európskej únie

Populácia EÚ, ako ukazuje *Graf 3*, od roku 1999 do 2009 vzrástla o 18 miliónov obyvateľov. V roku 2009 bola na úrovni 500 miliónov obyvateľov, čo predstavuje 68% z celkového počtu obyvateľov Európy. Priemerný ročný prírastok od roku 1999 do 2009 je 3,7‰. Ten nám hovorí o pozitívnom prírastku obyvateľstva. Za sledované obdobie z krajín Európskej únie má najvyšší priemerný prírastok obyvateľstva Írsko (17,8‰) a naopak najmenší pokles obyvateľov zaznamenalo Bulharsko (-7,8‰), podľa *Grafu 2*.

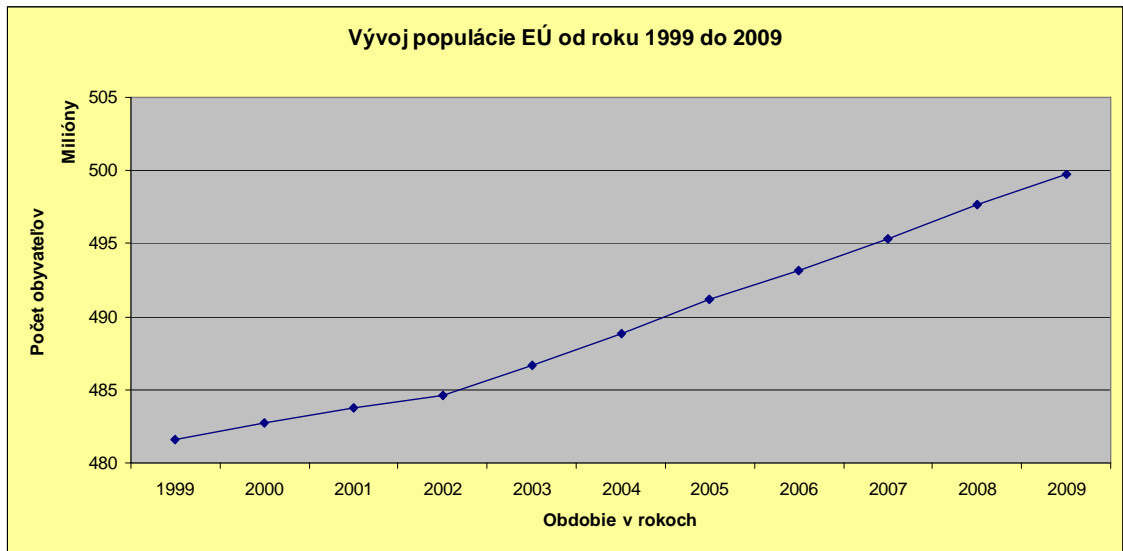
Graf 2: Prirodzené prírastky obyvateľstva krajín EÚ (zdroj: vlastné výpočty)

Najväčší podiel obyvateľov na Európskej únii má (za rok 2009) Nemecko (16%), Francúzsko (13%), prvú trojicu uzatvára Veľká Británia (12%). Najmenej obyvateľov má Malta s podielom 0,08%. Obyvatelia Slovenska tvoria 1,08% obyvateľov EÚ.

Prirodzené zmeny obyvateľstva

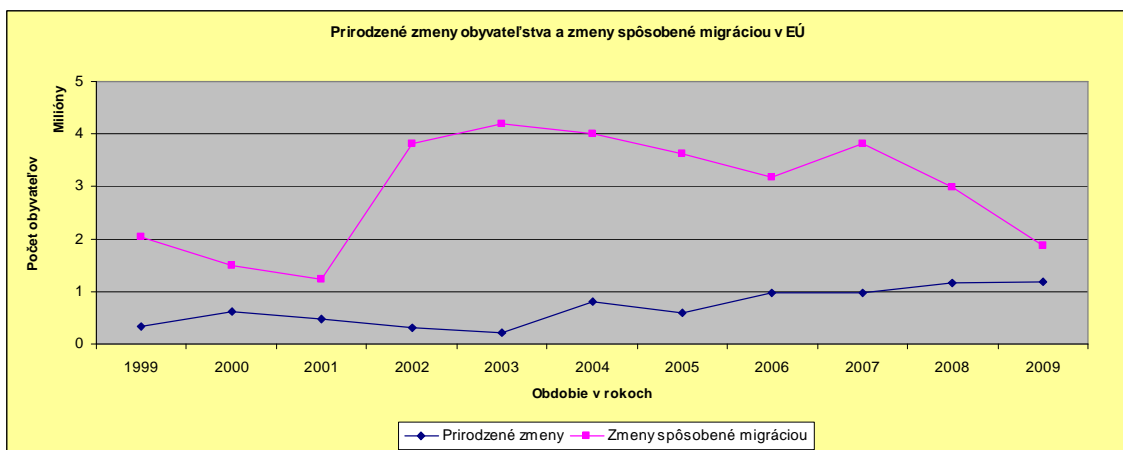
Populácia Európskej únie rastie, avšak tento nárast je dosiahnutý vďaka migračným vplyvom.

Graf 4 ukazuje prirodzené zmeny v populácii Európskej únie a zmeny spôsobené migráciou (saldo migrácie) za sledované obdobie od roku 1999 do roku 2009. Je jasne vidieť, že zmeny, ktoré sú zapríčinené migráciou sú vyššie v celom priebehu sledovaného obdobia. V posledných rokoch sa oba trendy k sebe približujú, je to dané poklesom migrácie v tomto roku.

Graf 3: Vývoj populácie EÚ od roku 1999 do 2009 (zdroj: vlastné výpočty)

Sťahovanie, tak či onak prispeje k prirodzenej zmene obyvateľstva, pretože celkový počet živo narodených jedincov sa nerozlišuje medzi domácim obyvateľstvom a imigrantmi. Navyše, migranti sú prevažne mladšieho veku a dá sa preto predpokladať, že prispievajú viac k rastu populácie ako k jej poklesu.

Graf 4: Prirodzené zmeny obyvateľstva a zmeny spôsobené migráciou v EÚ (zdroj: vlastné výpočty)

Medzinárodné sťahovanie tak získalo význam pre rast populácie jednotlivých krajín nielen v Európskej únii. V poslednom období viac ako tri štvrtiny celkového prírastku obyvateľov je tvorený práve sťahovaním obyvateľstva. Sťahovanie

obyvateľov je ovplyvnené kombináciou ekonomických, politických a sociálnych faktorov, ktoré v krajinách pôvodu prisťahovalcov pôsobia ako „vytláčacia“ sila, naopak v cieľových krajinách ako „príťažlivá“ sila. Práve ekonomický blahobyt a politická stabilita je dôvodom prečo je EÚ príťažlivá pre obyvateľov, ktorí v krajinách pôvodu pociťujú potrebu emigrovať.

Bližšie sa migrácii budeme venovať v ďalších kapitolách. Avšak dôvodom prečo prirodzený prírastok obyvateľstva je relatívne malý, je dané malým počtom novonarodených detí. Tento fakt výrazne zasahuje do vekovej štruktúry obyvateľov Únie a dochádza tak k ich starnutiu.

4.2 Starnutie obyvateľstva

V blízkej budúcnosti Európsku úniu čakajú dve výrazné demografické zmeny. Prvou je starnutie obyvateľstva a druhou je jeho hroziaci pokles. Podiel mladých ľudí sa zníži, naproti tomu podiel starých sa zvýši.

Zvyšovanie počtu starých ľudí je predovšetkým výsledkom veľkého pokroku v hospodárstve, sociálnej oblasti a v medicíne, ktorý Európanom umožňuje žiť dlhý život v pohodlí a v bezpečí, čo nemá v minulosti obdobu.

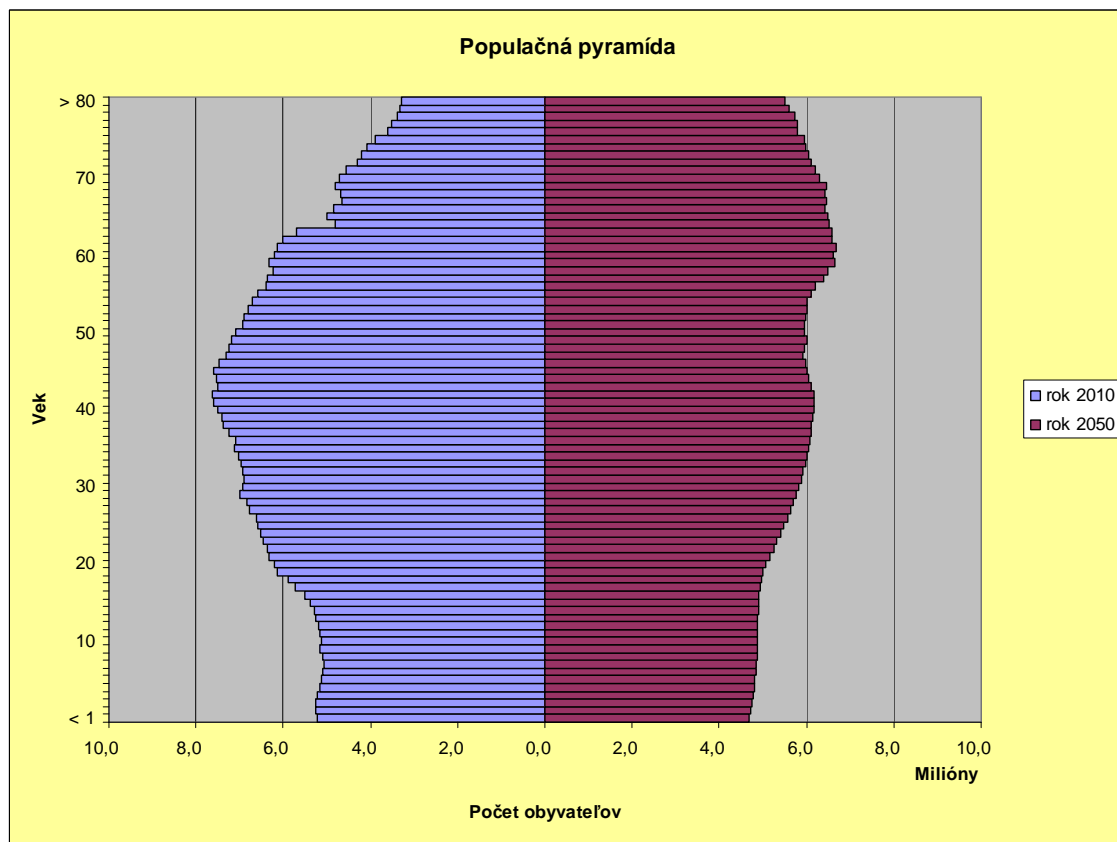
Mladá Európa

Mladí ľudia predstavujú budúcnosť Európy a bohatý zdroj dynamickosti v spoločnosti. Sú nositeľmi reprodukčnej schopnosti a zachovania kultúrnych a spoločenských jedinečností vlastných národov. Situácia mladých ľudí, ktorí študujú alebo práve vstupujú do profesionálneho života je rozdielna v každej krajine, a ešte viac je to poznať medzi krajinami na európskej úrovni.

Takmer 20% obyvateľov EÚ je vo veku medzi 15 a 29 rokom života. Na *Grafe 5* možno pozorovať populačnú pyramídu, ktorá zobrazuje počet obyvateľov vo veku od 1 do 80 rokov (porovnanie dvoch období: roku 2010 a 2050¹). Ako vidieť, počet mladých ľudí sa zníži spolu s poklesom produktívneho obyvateľstva. Zlom nastáva vo veku 57

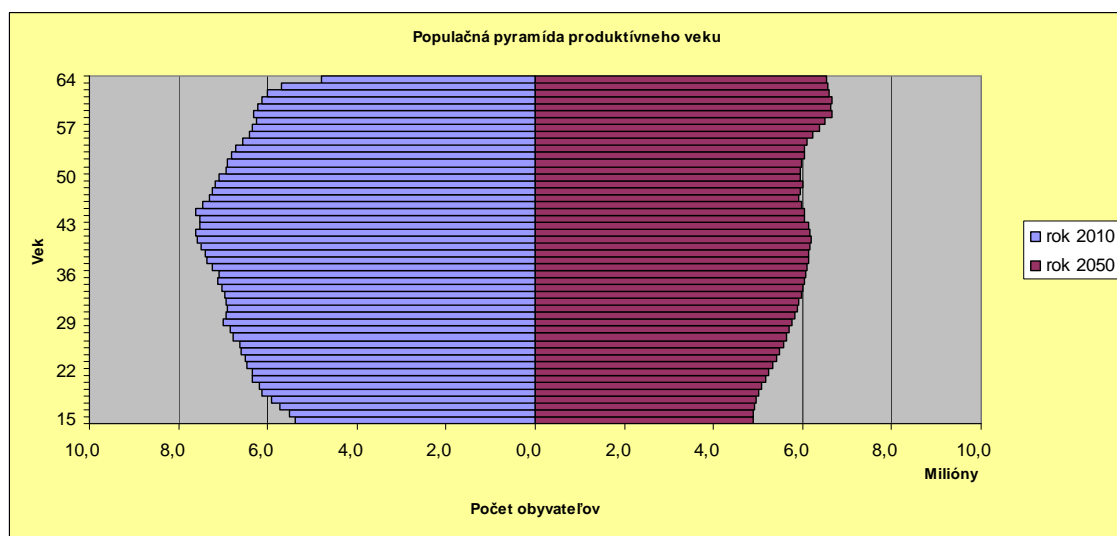
¹ Podľa prognózy Eurostatu: *EUROPOP2008*.

rokov, keď v porovnaní s dneškom, v roku 2050 vzrastá a to celkom výrazne počet ľudí nad touto vekovou hranicou.

Graf 5: Populačná pyramída celkového počtu ľudí za roky 2010 a 2050 (zdroj: vlastné výpočty)

Na Grafe 6 je zobrazená populácia v produktívnom veku (15 – 64 rokov), ktorá sa za 40 rokov zmení. V priemere klesne počet týchto ľudí v Európskej únii o takmer 14%.

Graf 6: Populačná pyramída produktívneho veku (zdroj: vlastné výpočty)

Z grafu je vidieť, že bude menej mladých ľudí v porovnaní so súčasnosťou a veková skupina starších sa postupne zvyšuje. Je to dané hlavne nízkou mierou plodnosti, t.j. rodí sa málo detí.

Imigrácia zmiernila dopad klesajúcej miery plodnosti vo väčšine krajinách Európskej únie. Krajiny priestorovo blízke krajinám Európskej únie ako Afrika, či Blízky východ, podľa predpovedí tiež zaznamenajú pokles populácie, ale neskôr, pretože ich obyvateľstvo je mladšie ako európske. Výnimku z poklesu tvorí Turecko, ktorého populácia do roku 2030 vzrastie o 25%.

So starnutím populácie nevyhnutne súvisí aj počet narodených a úhrnná plodnosť, pretože práve toto sú faktory, ktoré zaručujú rast obyvateľstva a jeho vekové zloženie. Ukázali sme si, že sa priemerný vek dožitia i celkový počet starších ľudí zvyšuje. Jedným z aspektov tohto stavu sú nízke miery plodnosti v krajinách Európskej únie.

4.2.1 Plodnosť

Globálna populácia je na prelome. Ku koncu roku 2009 obyvatelia Európskej únie žijú v krajinách s podpriemernou mierou fertility a kedysi rozdielny stav fertility medzi rozvinutými a rozvojovými krajinami pomaly mizne v globálnych porovnaníach. Niektoré aspekty tohto javu sú prekvapujúce. Pokles fertility nastal pomerne rýchlo. Za pomerne krátku dobu krajiny s vysokou fertilitou uvádzajú v súčasnosti podpriemerné hodnoty, a tento demografický ukazovateľ v porovnaní s ostatnými socio - ekonomickými charakteristikami klesá pomerne rýchlo.

Neustály pokles fertility sa stal samozrejmosťou a Európa je v tomto trende jasným príkladom.

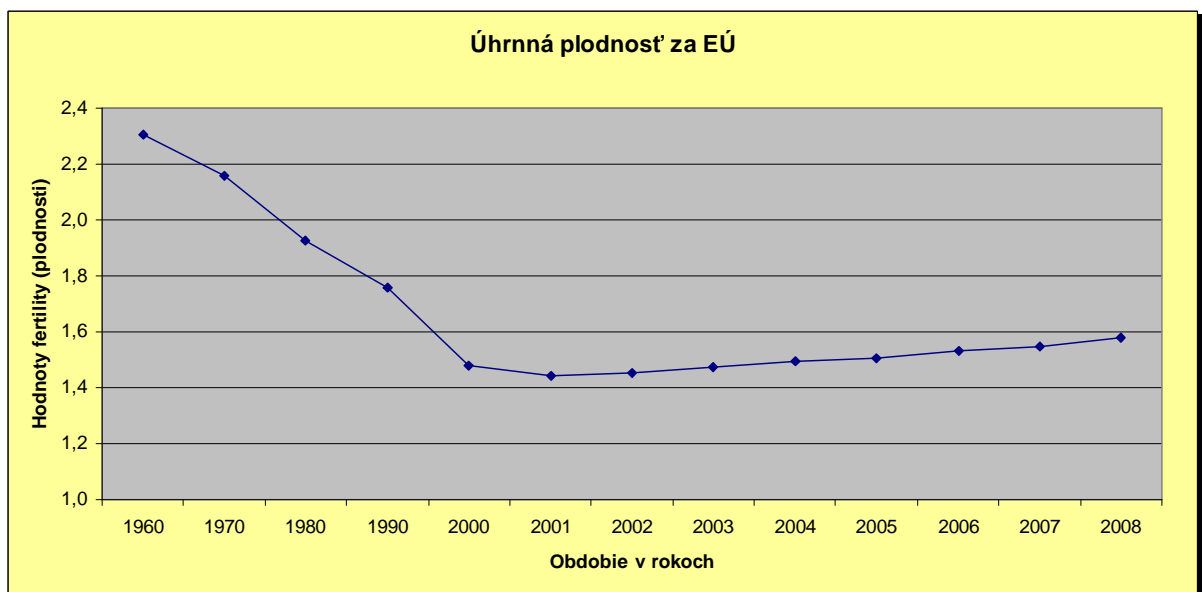
Miera plodnosti potrebná na zachovanie prirodzeného prírastku obyvateľstva

Alebo tzv. záchovná hodnota (angl. replacement level) je termín užívaný v demografickej literatúre a vyjadruje mieru plodnosti potrebnú na zachovanie prirodzeného prírastku obyvateľstva. Ide o prírastok, ktorý zabezpečí populácii jej prirodzenú reprodukciu.

Na „nahradenie“ ženy v populácii je potrebné jedno dieťa ženského pohlavia, ktoré prežije dostatočne dlhú dobu, aby mohlo porodiť ďalšie dieťa a tak ďalej pre nasledujúcu generáciu. V priemere dve deti nahradia otcov a matky, ale len v tom prípade ak sa narodí rovnaký počet chlapcov ako dievčat, a všetky dievčatá prežijú do konca ich reprodukčného obdobia; tento pomer medzi chlapcami a dievčatami zvyčajne 105 chlapcov pripadá na 100 dievčat.

Úmrtnosť a nepomer medzi pohlavím narodených detí sú dva faktory, ktoré ovplyvňujú mieru plodnosti a majú za následok, že táto miera by mala byť na úrovni minimálne 2,1.

Migrácia výpočty miery plodnosti trochu komplikuje. Kalkulácie sú založené na údajoch o prirodzených zmenách v spoločnosti (narodenie a smrť) a vo vnútri jednotlivých krajín. Preto tieto údaje môžu byť nadhodnotené alebo podhodnotené práve vplyvom migrantov, ktorí nepatria k pôvodnej populácii.

Graf 7: Úhrnná plodnosť za EÚ (zdroj: vlastné výpočty)

Európska únia v období od roku 2000 do roku 2008 zaznamenáva hodnotu fertility v priemere za všetky členské štáty takmer 1,5 dieťaťa na jednu ženu. Kohler² na základe týchto faktov zdôrazňuje ich dramatické následky: ak tieto nízke úrovne pretrvávajú dlhšiu dobu, budú mať vplyv na počet narodených detí, ktorých počet sa zredukuje až o 50% a tak zníži populáciu na polovicu do 50 rokov. Na začiatku 90-tych rokov, Taliansko a Španielsko boli prvé krajiny, ktoré dosiahli a udržali si nízku úroveň fertility, v roku

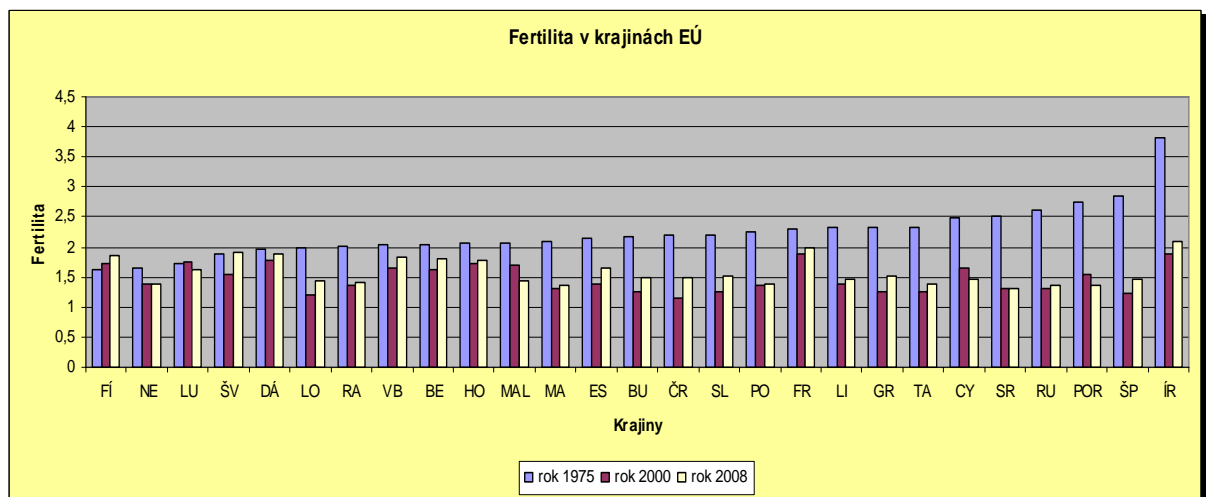
² Z práce *Low Fertility in Europe: Causes, Implications and Policy Options* (2006).

2002 to už bolo 17 krajín v Európe. Nedávne trendy vo fertilitate ukázali pozoruhodnú diverzifikáciu Európskych krajín a predpovede do budúcnosti vychádzajúce zo súčasného stavu, ukazujú, že fertilita sa ustáli na hodnote pod mierou plodnosti potrebnú na zachovanie prirodzeného prírastku obyvateľstva.

Ako vidieť z *Grafu 7*, najvyššiu hodnotu fertility Európska únia dosiahla v roku 1960 na úrovni 2,3 a v nasledujúcich dekádach postupne klesala. Pod úroveň 2,1 sa dostala medzi rokmi 1970 a 1960. Od roku 2001 je zaznamenaný mierny nárast, v roku 2008 je úroveň plodnosti takmer 1,58.

4.2.2 Fertilita a záchovná hodnota

Fertilitu v krajinách Európskej únie budeme porovnávať s mierou plodnosti na zachovanie prirodzeného prírastku obyvateľstva. Z vyššie uvedeného vyplýva, že ak nebudeme uvažovať o migračných zmenách v jednotlivých krajinách EÚ, tak by hodnota fertility mala byť na úrovni 2,1 – nižšia hodnota znamená, že daná populácia nie je schopná v nasledujúcich dekádach prirodzene sa reprodukovať, inými slovami, obyvateľstvo populácie vymrie.

Graf 8: Fertilita v krajinách EÚ (zdroj: vlastné výpočty)

Ako je vidieť z *Grafu 8*, takmer všetky krajiny Európskej únie v roku 2008 majú hodnotu plodnosti pod úrovňou 2,1. Výnimku tvorí iba Írsko, ktorého hodnota fertility je rovná so záchovnou hodnotou.

Najvyššia miera plodnosti v krajinách EÚ bola zaznamenaná v roku 1975, odvtedy zaznamenala pokles. V danom roku najvyššia bola v Írsku (3,82), naopak najnižšia vo

Fínsku (1,62), kde je v roku 2008 hodnota oproti danému roku vyššia, čiže Fínsko ako jediná krajina zaznamenala nárast plodnosti.

Rast celkovej miery plodnosti v niektorých krajinách môže byť čiastočne spôsobený neskorším rozhodnutím mať dieťa. Keď sa žena rozhodne mať dieťa v neskoršom veku, tento indikátor najskôr ukazuje pokles fertility, následne jej zvýšenie.

Okrem nízkych hodnôt tohto ukazovateľa a neskorším rozhodnutím mať dieťa, ďalším faktorom charakterizujúcim fertilitu v EÚ v súčasnosti je rastúce percento detí narodených mimo manželstva. Tento fenomén bol v posledných rokoch na vzostupe takmer v každej krajine EÚ, hlavne na severe Európy, práve tieto krajiny sú zodpovedné za najviac narodených detí.

Ukazovatele plodnosti vo krajinách únie vykazujú nízke hodnoty (oproti záchovej hodnote), čiže na jednu matku počas jej plodného obdobia pripadajú menej ako dve deti. Z toho môžeme usudzovať, že v Európskej únii sa rodí stále menej detí.

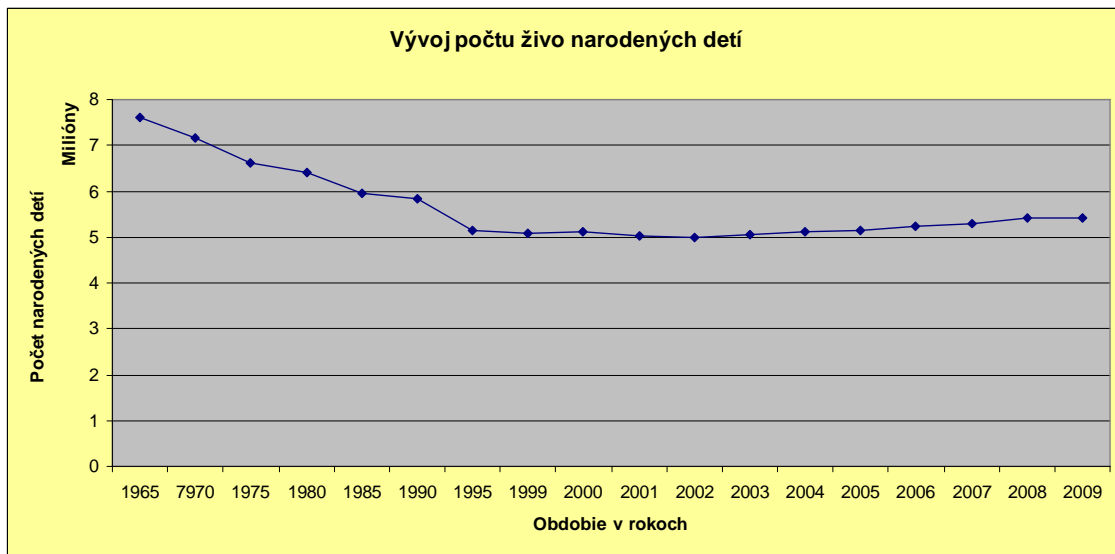
4.2.3 Živo narodení

Počet živonarodených detí v Európe bol v roku 2009 takmer 9,7 miliónov, z toho EÚ mala za sledovaný rok 5,4 miliónov detí. V porovnaní s predchádzajúcim rokom, počet detí v EÚ klesol o 0,08%. Vývoj počtu narodených detí môžeme pozorovať na *Grafe 9*. Ako vidieť do roku 1965 počet narodených detí klesá, od 1995 možno pozorovať ustálenie a za posledných 7 rokov malé zvýšenie. V poslednom roku nastal spomínaný mierny pokles. Rozdiel medzi počtom detí v roku 1965 a súčasnosťou je takmer 3 milióny. Inými slovami, v súčasnosti sa rodí o 3 milióny detí menej ako pred 40 rokmi.

Za takýmto poklesom sa môže skrývať viacero príčin. Ženy sa viac venujú svojej kariére a odkladajú rodičovstvo, uzatvára sa menej manželstiev a na druhej strane rastie počet rozvodov. Tiež sa do istej miery zvýšili náklady na deti, preto rodičia uprednostňujú menší počet detí.

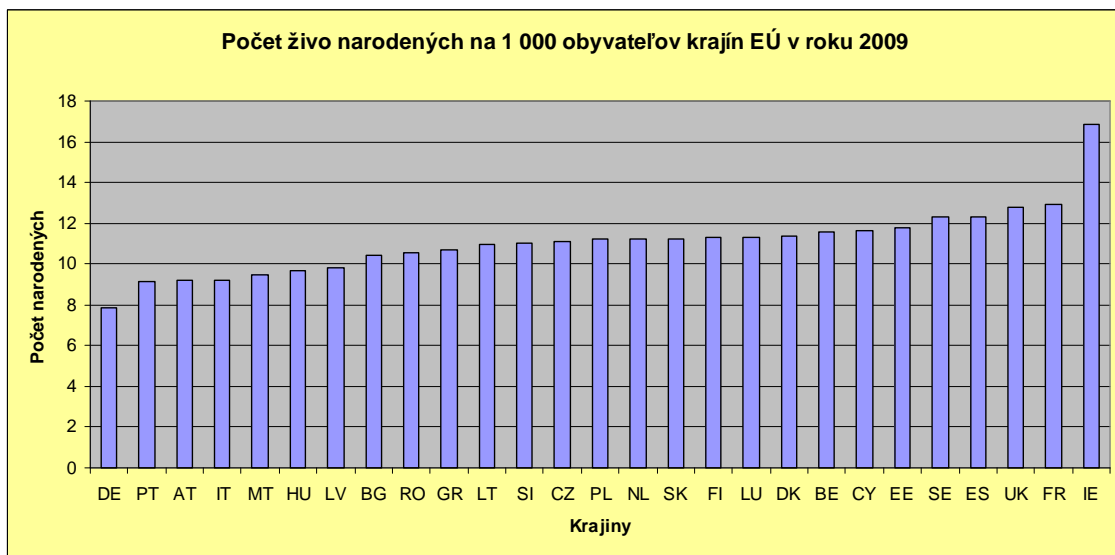
Na *Grafe 10* je zobrazený počet živo narodených detí na 1 000 obyvateľov krajín Európskej únie za rok 2009. Najviac detí na tisíc obyvateľov v roku 2009 sa narodilo v Írsku (17), ďalej sú krajiny, ktoré sú relatívne nízko pod úrovňou Írska a sú to

Francúzsko, Veľká Británia, Španielsko a Švédsko, u ktorých je počet živo narodený na 1 000 obyvateľov nad 12 detí.

Graf 9: Vývoj počtu živo narodených detí v krajinách EÚ (zdroj: vlastné výpočty)

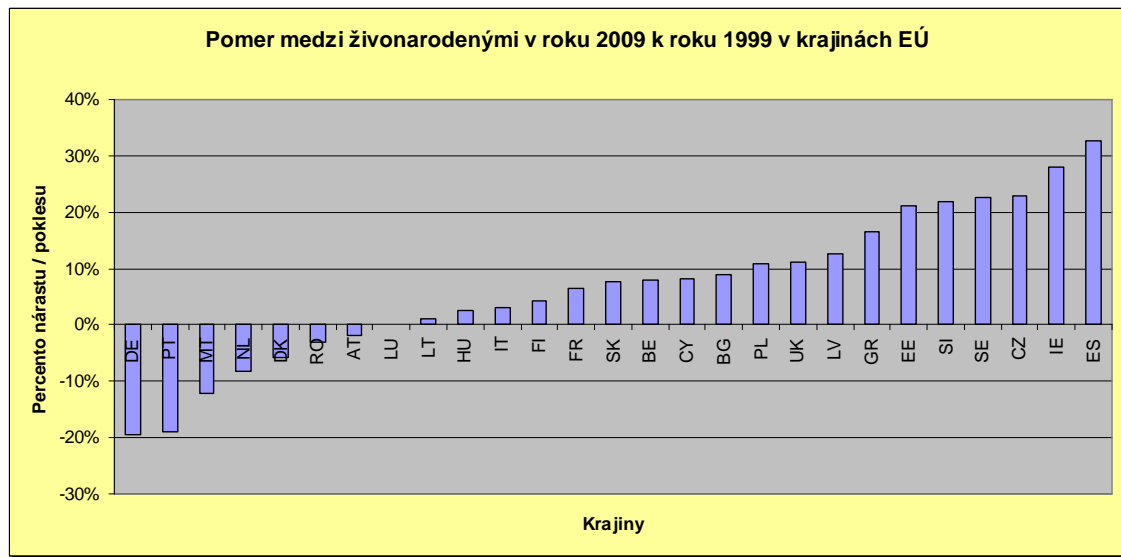
Najmenej detí naopak sa narodilo v Nemecku (8) a Portugalsko, Rakúsko a Taliansko majú po 9,2 detí na tisíc ľudí. V Slovenskej republike sa narodilo v danom roku 11 detí na tisíc Slovákov.

Graf 10: Počet živo narodených na 1 000 obyvateľov krajín EÚ za rok 2009 (zdroj: vlastné výpočty)

Graf 11 prezentuje pomer medzi živo narodenými v roku 2009 k počtu živonarodených v roku 1999 v jednotlivých štátoch Európskej. Najvyššiu negatívnu zmenu má Nemecko a Portugalsko (-19%). V Nemecku sa narodilo v roku 2009 o 125 000 detí menej ako v roku 1999. Na druhej strane najvyšší prírastok v počte živo narodených detí zaznamenalo Španielsko (33%) a Írsko (28%). V Španielsku sa

narodilo o 183 000 detí viac ako v roku 1999. Slovenská republika zaznamenala pozitívny rast a to 8,8% oproti roku 1999.

Graf 11: Pomer medzi živo narodenými v roku 2009 k roku 1999 v krajinách EÚ (zdroj: vlastné výpočty)

Nepriame, a možno menej viditeľné dôsledky znižujúcej sa úrovne fertility zasiahnu tiež spoločnosť ako takú.

Vzrastie počet ľudí, ktorí budú mať žiadne alebo len málo blízkych rodinných väzieb, čo môže mať za následok zvýšenie požiadaviek po službách, buď vládou alebo súkromným sektorom.

Zmeny v medzi generačných väzbách, kde počet starých rodičov prevýši počet vnúčat a viac detí bude vyrastať bez súrodencov a ostatných detí rovnakého veku.

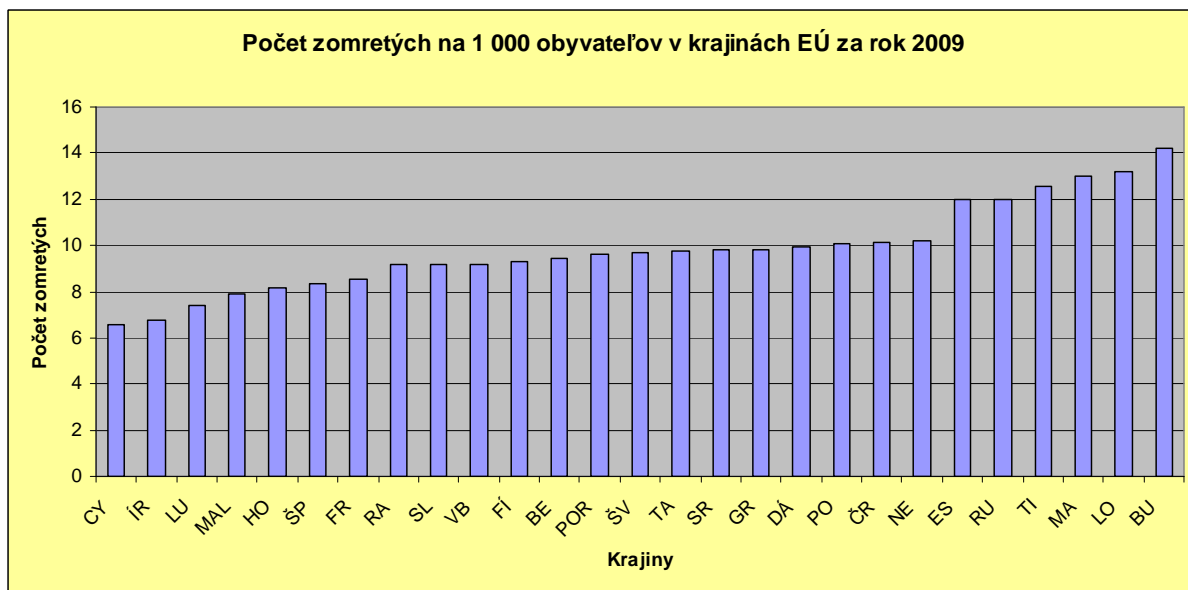
Napätie a posuny v oblasti politického vplyvu iných generácií, ktoré môžu viesť k politickým konfliktom, kde väčšie a zdravšie skupiny osôb vyššieho veku (vo firmách, či vládach) môžu zabrániť progresii a v kariérom raste mladším ľuďom.

Rozdielnosť v populačnom profile vyspelých a rozvojových krajín sa postupne znižuje a krajiny, ktoré boli pôvodne zdrojom migrácie stanú sa hlavnou destináciou migračných tokov.

4.2.4 Úmrtnosť

Na *Grafe 12* môžeme pozorovať počet zomretých na 1 000 obyvateľov v krajinách Európskej únie. Najviac zomretých na 1 000 obyvateľov v roku 2009 zomrelo

v Bulharsku (14,2 zomretých na 1 000 ľudí), Lotyšsku (13,2) a v Maďarsku (13). V Nemecku, ktoré má najviac obyvateľov v EÚ je to 10,2 a vo Francúzsku zomrelo 8,5 ľudí na tisíc obyvateľov.

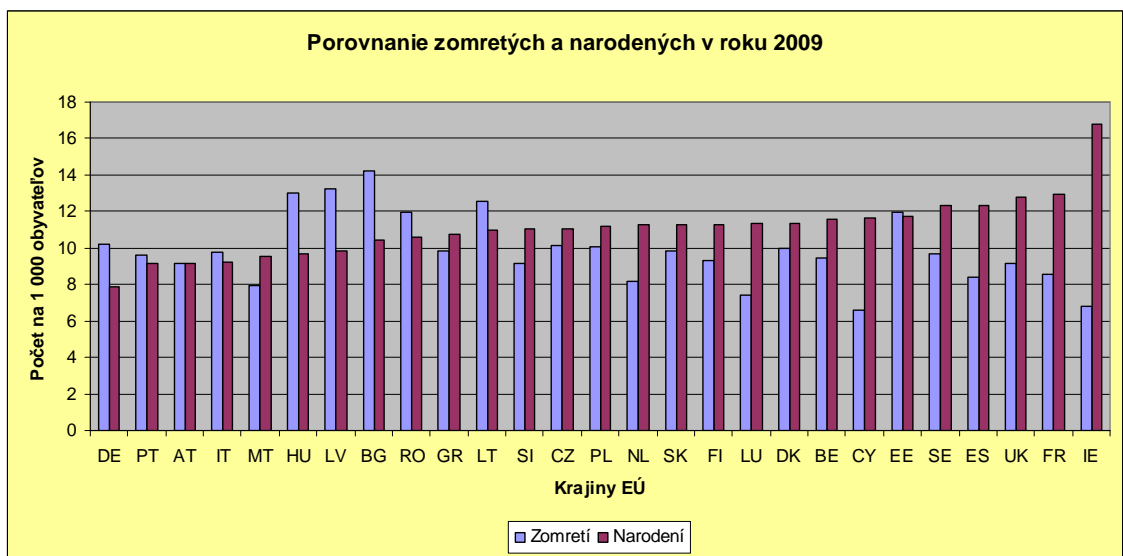
Graf 12: Počet zomretých na 1 000 obyvateľov v krajinách EÚ za rok 2009 (zdroj: vlastné výpočty)

Najmenšia úroveň úmrtnosti bola na Cypre (6,6) a v Írsku (6,8). Čo sa týka Slovenskej republiky, má porovnateľne toľko zomretých ako Švédsko, Taliansko, Grécko, či Dánsko, konkrétne 9,8 zomretých na 1 000 Slovákov.

Porovnanie zomretých a narodených

Je zaujímavé konfrontovať počty živo narodených a počty zomretých v roku 2009 medzi krajinami Európskej únie (Graf 13). V Írsku sa narodilo na 1 000 obyvateľov najviac detí a zároveň patrí medzi krajiny, kde najmenej ľudí v danom roku zomrelo. Relatívne podobne na tom je i Francúzsko. Naopak v Nemecku sa narodilo najmenej detí spomedzi krajín únie a počet zomretých je na úrovni priemerného počtu zomretých všetkých krajín.

Tieto rozdiely sú dané spôsobom života v jednotlivých krajinách, kde v Írsku viac ľudí si chce založiť rodinu a mať deti. Tomu zodpovedá aj úroveň fertility v tejto krajine, ktorá ako jediná spomedzi ostatných ju má na úrovni 2,1 (záchovej hodnoty) detí na jednu ženu. Ostatné sú pod touto hodnotou. Rovnaký pomer ukazuje aj Nemecko, kde sú nízke počty narodených a tým pádom aj jedna z najnižších mier plodnosti.

Graf 13: Porovnanie počtu zomretých a narodených v roku 2009 (zdroj: vlastné výpočty)

Ďalším ukazovateľom stavu obyvateľstva v krajinách dvadsaťsedmičky je priemerná dĺžka života narodených detí. Zaujímavé bude sledovať koľko sa dožívajú ľudia práve v spomínaných krajinách Írska a Nemecka, ktoré sú z hľadiska počtov narodených a zomretých tak rozdielne.

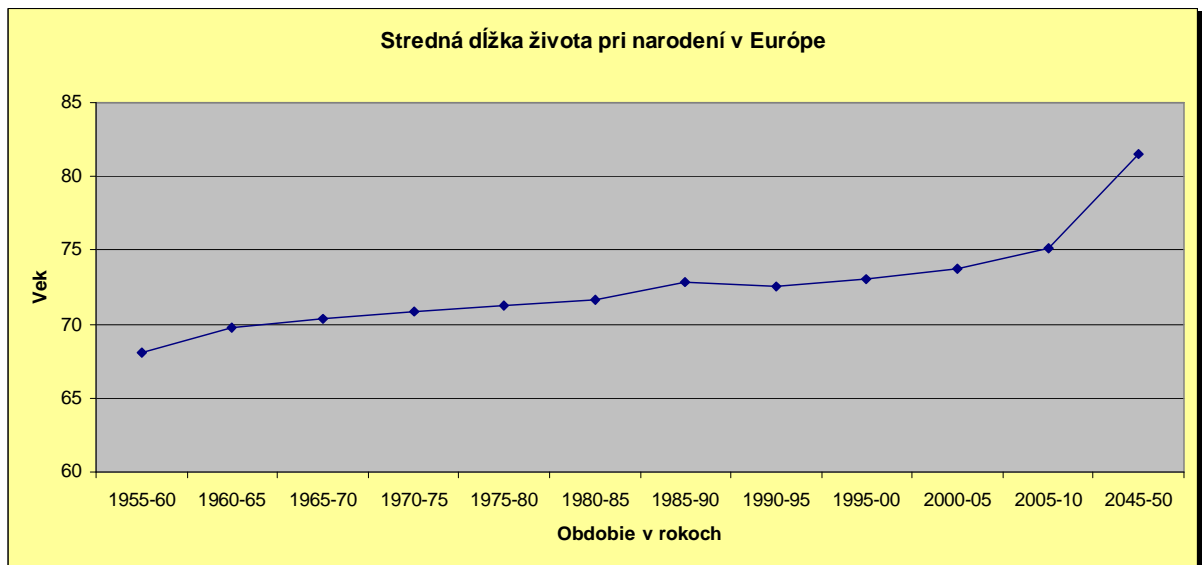
4.2.5 Stredná dĺžka života

Stredná dĺžka života predstavuje priemernú dĺžku života novorodenca a je indikátorom celkového zdravia krajiny. Môže klesať kvôli problémom ako je hladomor, vojna, choroby a slabé zdravie.

Vo všeobecnosti majú vyspelé krajiny vyššiu strednú dĺžku života ako menej vyspelé, dôvodom sú hlavne výdavky na zdravotnú starostlivosť, ktoré sú vo vyspelých krajinách vyššie.

Stredná dĺžka života rýchlo vzrástla v dvadsiatom storočí vďaka zlepšeniu verejného zdravia, výžive a medicíne. Vo vyspelých krajinách priemerná dĺžka postupne rastie a takýmto tempom sa dostane na úroveň priemerného veku osemdesiat rokov života.

Ženy takmer vždy majú vyššiu strednú dĺžku života ako muži. Aktuálne je celosvetová stredná dĺžka života 67,2 rokov, pre mužov je to 65 rokov a pre ženy 69,5 rokov.

Graf 14: Stredná dĺžka života pri narodení v Európe (zdroj: vlastné výpočty)

Dôvod prečo ženy žijú dlhšie ako muži nie je celkom známy. Môže to byť na jednej strane kvôli biologickej vyspelosti žien, ale i preto, že muži prevažne pracujú v rizikových povolaniach (továrne, vojenská služba atď.). Muži vo väčšej miere podliehajú civilizačným chorobám (vyššie percento mužských fajčiarov) a smrteľným nehodám na cestách.

Rastúca priemerná dĺžka života je jedným z faktorov, ktoré prispievajú k starnutiu obyvateľstva v Európe. Postupne rástla ako ukazuje *Graf 14* tak pre ženy ako aj pre mužov a tento trend má stúpajúcu tendenciu. Keď v rokoch 1955 – 60 bola stredná dĺžka života na úrovni 68 rokov, o tridsať rokov sa vek posunul na 73 rokov. V súčasnosti sa ľudia v Európe dožívajú v priemere cez 75 rokov. Predpoveď UN³ hovorí, že do roku 2050 sa tento vek posunie až na 82 rokov.

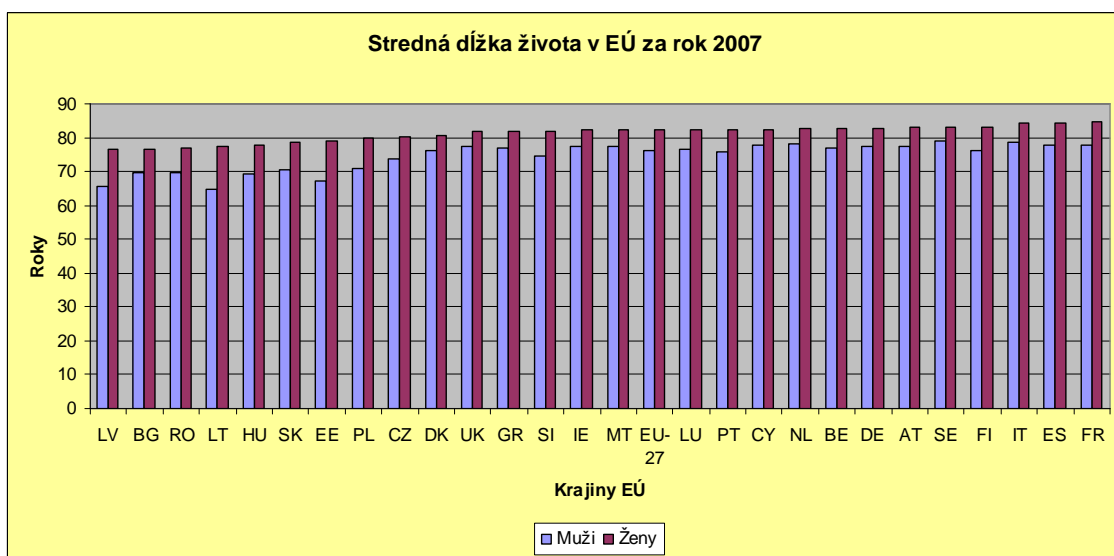
Predpokladaný nárast bude mať najväčší vplyv na najstaršie generácie. Európania, ktorí budú mať 65 rokov v roku 2050, môžu počítať s tým, že budú žiť v priemere štyri až päť rokov dlhšie než osoby, ktoré majú 65 rokov dnes. Povedie to k zvýšeniu počtu osôb, ktoré sa dožijú veku 80 a 90 rokov. Títo ľudia tak strávia niekoľko desaťročí v dôchodku a dosiahnu vek, v ktorom sú zdravotné problémy a invalidita bežné, hoci podiel týchto ľudí v zlom zdravotnom stave by sa mal znížiť.

³ Predpoveď Organizácie spojených národov.

4.2.6 Stredná dĺžka života v Európskej únii

V EÚ bola priemerná dĺžka života chlapcov 76,1 rokov v roku 2007, kým priemerná dĺžka života novonarodených dievčat 82,2 rokov (*Graf 15*).

Čo sa týka EÚ, medzi jednotlivými krajinami sú veľké rozdiely. Najnižšia priemerná dĺžka života chlapcov bola zaznamenaná v Litve (66,3 rokov) v roku 2008 a najvyššia vo Švédsku (79,2 rokov); pre ženy, najmenšiu mali ženy v Bulharsku (77 rokov) a najvyššiu v Španielsku (84,3 rokov).

Graf 15: Stredná dĺžka života v EÚ za rok 2007 podľa pohlavia (zdroj: vlastné výpočty)

Rozdiel v priemernej dĺžke života medzi mužmi a ženami bol najvýraznejší v šesťdesiatych rokoch, kde dosahovali muži vysoký stupeň úmrtnosti. Tento jav sa zmiernil v osemdesiatych rokoch. A postupne sa rozdiel skraca, pretože rast priemernej dĺžky života žien sa spomaľuje. Môže to byť ovplyvnené zmenou v spôsobe života u mužov; napríklad, menej mužov pracuje v oblastiach s vyššou fyzickou aktivitou ako je baníctvo, poľnohospodárstvo, či železiarsky a oceliarsky priemysel. Avšak, opakovaná vyššia úmrtnosť u mužov je zaznamenaná počas celého životného obdobia a to bez ohľadu na príčiny smrti.

Očakávaná v oblasti zdravia a vyššieho veku dožitia môžu pôsobiť na populáciu, aby sa dlhšie zúčastňovala na ekonomickej prosperite krajiny. Mnoho členských štátov uvažuje, že zvýši vek odchodu do dôchodku. V mnohých štátoch ženy odchádzali do dôchodku skôr ako muži.

Tak ako ľudia žijú dlhšie, rastie i záujem o staršie generácie, jednak ako pracovná sila a tiež ako o špeciálnych zákazníkov trhu. Môžeme to vidieť napríklad na ľuďoch, ktorí sú vo veku 65 rokov; v Lotyšsku priemerný človek tohto veku môže očakávať, že zostane nažive ďalších 12,7 rokov, vo Francúzsku je to 18,2 rokov v priemere. Čo sa žien týka, ženy vo veku 65 rokov v Bulharsku žijú ďalších 16,3 rokov a vo Francúzsku je to 22,7 rokov.

4.2.7 Príčiny starnutia populácie a jeho vplyv na Európsku úniu

Z doposiaľ uvedeného predpoveď pre mladú populáciu nie je pozitívna, pretože počet starších sa bude neustále zvyšovať.

Zvyšovanie priemerného veku populácie Európskej únie je výsledkom rôznych faktorov, ktoré sa navzájom ovplyvňujú. Ich rozsah a rytmus sa však môže v jednotlivých krajinách a regiónoch veľmi odlišovať.

Súčasná miera plodnosti, čiže priemerný počet detí na ženu, je nízka - na úrovni 1,5 dieťaťa v EÚ, čo je podstatne menej než miera nevyhnutná na obnovu, ktorá je 2,1 a ktorá je potrebná na stabilizáciu počtu obyvateľov bez toho, aby prispelo prísťahovalectvo.

Počet obyvateľov v produktívnom veku sa v nasledujúcich desaťročiach bude znižovať, keďže veľký počet ľudí zo silných populačných ročníkov pôjde do dôchodku.

Miery hospodárskeho rastu sa budú so starnutím obyvateľstva znižovať, najmä z dôvodu zníženia počtu obyvateľov v produktívnom veku. Dopad to bude mať ako na ekonomiku štátov, tak aj na obyvateľstvo samotné.

Počet obyvateľov sa v nasledujúcich desaťročiach zvýši iba mierne, avšak zvýši sa priemerný vek obyvateľstva. Pomer počtu osôb vo veku 65 rokov a viac v pomere k počtu osôb vo veku 15 až 64 rokov by sa mal zdvojnásobiť a do roku 2050 dosiahnuť 51 %, čo znamená, že v EÚ na každého občana vo veku 65 a viac rokov budú namiesto štyroch osôb v produktívnom veku pripadať len dve osoby v takomto veku.

Stav súčasných politík bude viesť k tomu, že starnutie obyvateľov bude mať významný dopad na zvyšovanie verejných výdavkov, hoci medzi jednotlivými krajinami existujú značné rozdiely. Nárast celkových verejných financií by v mnohých krajinách mohol byť neudržateľný a narušiť tak budúcu rovnováhu dôchodkového

systemu a systému sociálnej ochrany. V neposlednom rade by prehĺbil rozpočtové deficity členských krajín a viedlo by to k neúnosnému nárastu dlhov. Narušil by sa tak potenciál hospodárskeho rastu, ohrozili fungovanie jednotnej meny a následne by viedli k dramatickému spochybneniu dôchodkov a nemocenských dávok, čo by malo veľmi nepriaznivé dôsledky pre budúce dobré životné podmienky dôchodcov a daňových poplatníkov.

Starnutie sa prejaví aj veľkým zvýšením verejných výdavkov na zdravotníctvo a dlhodobú starostlivosť, hoci bude veľa v tejto oblasti závisieť od zlepšenia zdravotného stavu starších ľudí v budúcnosti. Takéto zlepšenie si bude vyžadovať najmä lepšie prispôsobenie služieb zdravotnej starostlivosti a preventívny prístup k chronickým chorobám, čo by mohlo umožniť používanie nových technológií. Ak by bola väčšina ľudí, ktorým sa predĺžil život, v dobrom v zdraví a neboli by invalidní, očakávané zvýšenie verejných výdavkov na zdravotníctvo a starostlivosť o závislých ľudí v dôsledku starnutia by sa znížilo o polovicu.

Vplyv migrantov na starnutie populácie

Európska únia zostane v nasledovných desaťročiach takmer určite významným cieľom pre migrantov. Keďže veľa prisťahovalcov je v produktívnom veku, znižujú priemerný vek obyvateľstva. Dlhodobejšie dôsledky však závisia od viac alebo menej reštriktívneho charakteru politík v oblasti opätovného spojenia rodín a od postoja migrantov k plodnosti. Napriek súčasnej úrovni prílivu možno prisťahovalectvom kompenzovať dôsledky nízkej plodnosti a predlžovania života na vekovom rozdelení európskych obyvateľov iba čiastočne.

Zmeny v demografickej sfére sprevádzajú aj silné sociálne zmeny, ktoré sa dotýkajú zloženia rodiny a prejavujú sa najmä zvyšujúcim sa počtom starších ľudí, ktorí žijú sami. Zvyšovanie počtu veľmi starých a na starostlivosť odkázaných ľudí nastoľuje aj nové problémy hospodárskeho, sociálneho a dokonca etického rázu.

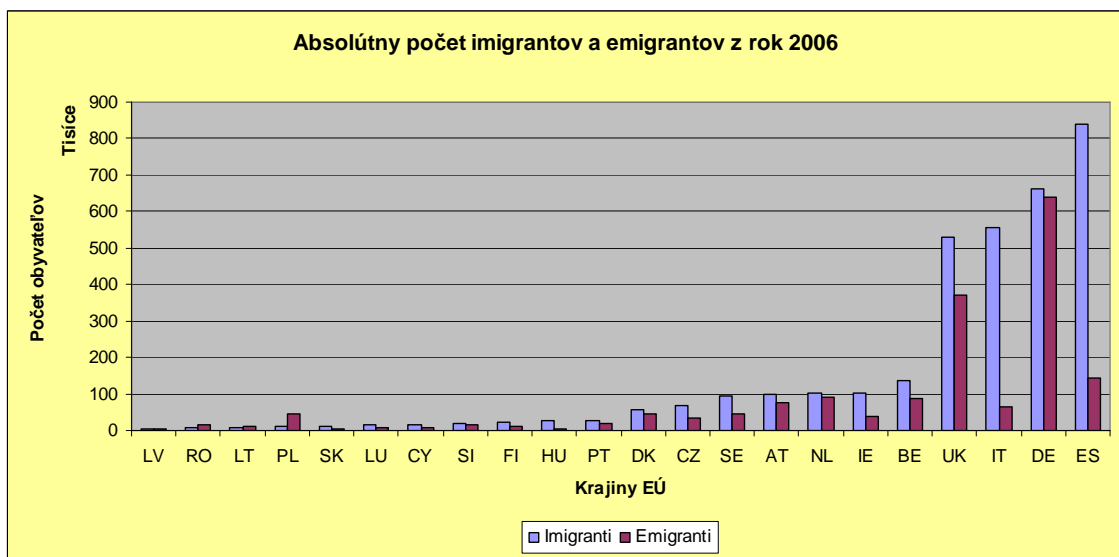
Na všetky doposiaľ spomenuté ukazovatele pôsobia nielen obyvatelia daných krajín únie, ale aj tí, ktorí do únie prichádzajú. A to buď z ostatných krajín Európy, alebo ostatného sveta. Je evidentné, že na priemerný vek domácej populácie zásadne pôsobia prisťahovalci, kde ide zväčša o mladých ľudí. Príchod do EÚ je však

podmieneňý pravidlami jednotlivých členských štátov a aj dôvody odchodu týchto ľudí z rodných zemí je rôzny. Často sú medzi imigrantmi aj utečenci a azyľanti.

4.3 Migrácia v Európskej únii

Výrazné zmeny v migrácii Európa zažila po konci druhej svetovej vojny. Najprogressívnejší je posun od emigrácie k imigrácii. Tento trend naberal na sile a stal sa kľúčovým faktorom vo zvyšovaní populácie Európy.

Imigrácia, zahrňujúca hlavne mladých ľudí, má omladzujúci dopad na vekové zloženie populácie. Na druhej strane však domáca populácia v krajinách starne, vrátane pracovnej sily. Čo môže byť jeden z faktorov, pre ktoré sa mladí ľudia sťahujú do krajín, kde je výrazne viac starších ľudí, ktorí opúšťajú pracovné pozície. Avšak, migrácia je jav, ktorý sa dá veľmi ťažko predpovedať, pretože dôvody pre migráciu, alebo podmienky v jednotlivých krajinách sa v čase rapídne menia.

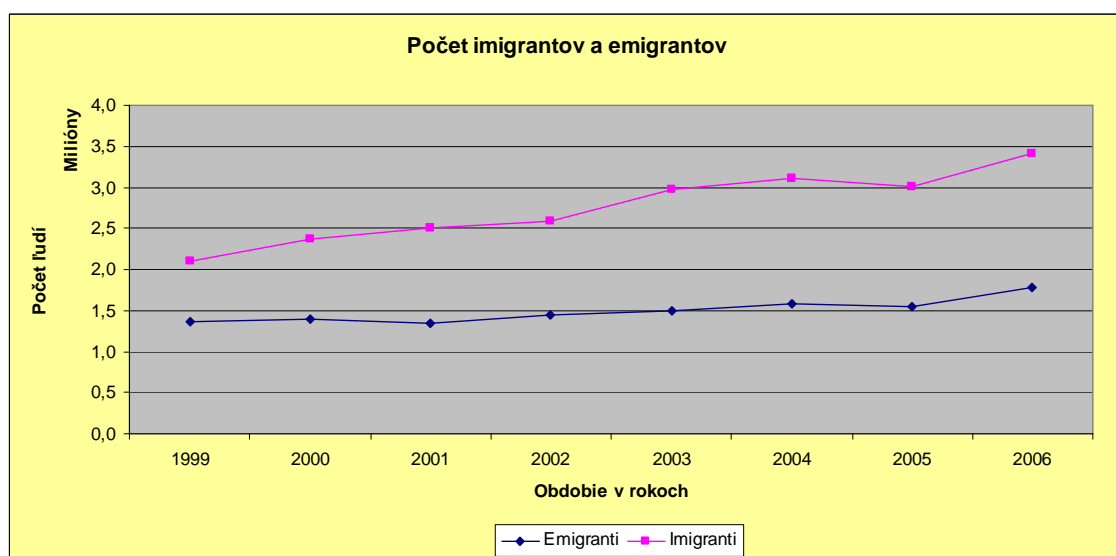
Graf 16: Absolútne počty imigrantov a emigrantov v krajinách EÚ za rok 2006 (zdroj: vlastné výpočty)

Počet cudzincov pochádzajúcich z krajín EÚ alebo neeurópskych krajín, slúži ako indikátor migrácie. Avšak, označiť niekoho ako migranta nemusí byť vždy jednoznačné. Mnoho cudzincov samo osebe neemigrovalo z jednej krajiny do druhej, a pritom sú označení ako migranti len preto, že sa narodili v krajine, do ktorej prišli ich rodičia a získali po nich občianstvo. Na druhej strane, niektorí migranti môžu získať občianstvo danej krajiny a už nie sú považovaní za cudzincov. Počet cudzích občanov závisí na vnútroštátnych právnych predpisoch týkajúcich sa imigrácie a žiadostí o občianstvo.

Aktuálna veľkosť a zloženie cudzincov je teda dané historickými a nedávnymi zmenami. Imigrácia je ovplyvnená rôznymi faktormi ako sú napríklad lingvistické, či bývalé koloniálne väzby (napríklad imigrácia do Španielska, Francúzska a Holandska), priaznivé ekonomické podmienky alebo kombinácia týchto faktorov.

4.3.1 Imigrácia

Medzinárodný pohyb obyvateľov hrá významnú úlohu v mnohých členských štátoch Európskej únie. Imigrácia prináša ekonomické i sociálne príležitosti a výzvy pre krajiny, ktoré imigrantov prijímajú. Práve imigrácia v súčasnosti hrá významnú úlohu v európskych i národných politických programoch.

Graf 17: Počet imigrantov a emigrantov za sledované roky v EÚ (zdroj: vlastné výpočty)

V roku 2006⁴ podľa odhadov Eurostatu asi 3,5 miliónov ľudí prišlo na územie EÚ (Graf 17⁵). Prudký nárast bol zaznamenaný v roku 2003, potom sa tento trend v nasledujúcich rokoch spomaľoval. Najväčší prílev cudzincov zaznamenalo Írsko a Španielsko.

V porovnaní s malým nárastom celkovej migrácie stále viac obyvateľov EÚ sa stáva migrantmi; počet sťahujúcich sa občanov Európskej únie, ktorí sa priestorovo pohybujú v rámci regiónu Európskej únie každým rokom rastie o 10%.

⁴ Údaje z tohto roku nám umožňujú rozdeliť imigrantov do viacerých skupín, pretože novšie údaje sú z tohto hľadiska neúplné.

⁵ Krajiny EÚ, okrem Francúzska, Estónska, Bulharska, Grécka a Malty (kvôli neúplnosti údajov a cieľu zobrazit' vývoj v danom období).

Španielsko, Nemecko a Veľká Británia (Graf 16) prijali viac ako polovicu všetkých migrantov v EÚ. Kým sa väčšia časť migrantov presúvala hlavne do veľkých členských štátov, vysoký nárast podielu migrantov na domácom obyvateľstve zaznamenali aj menšie krajiny.

Zaznamenal sa väčší podiel neeurópskych migrantov ako migrantov, ktorí sú občanmi Európskej únie; z vyše 3 miliónov prisťahovalcov bolo viac ako 1,8 milióna, ktorí pochádzali z krajín mimo EÚ. Najpočetnejšie skupiny migrantov EÚ boli Poliáci a Rumuni.

4.3.2 Imigranti podľa skupín

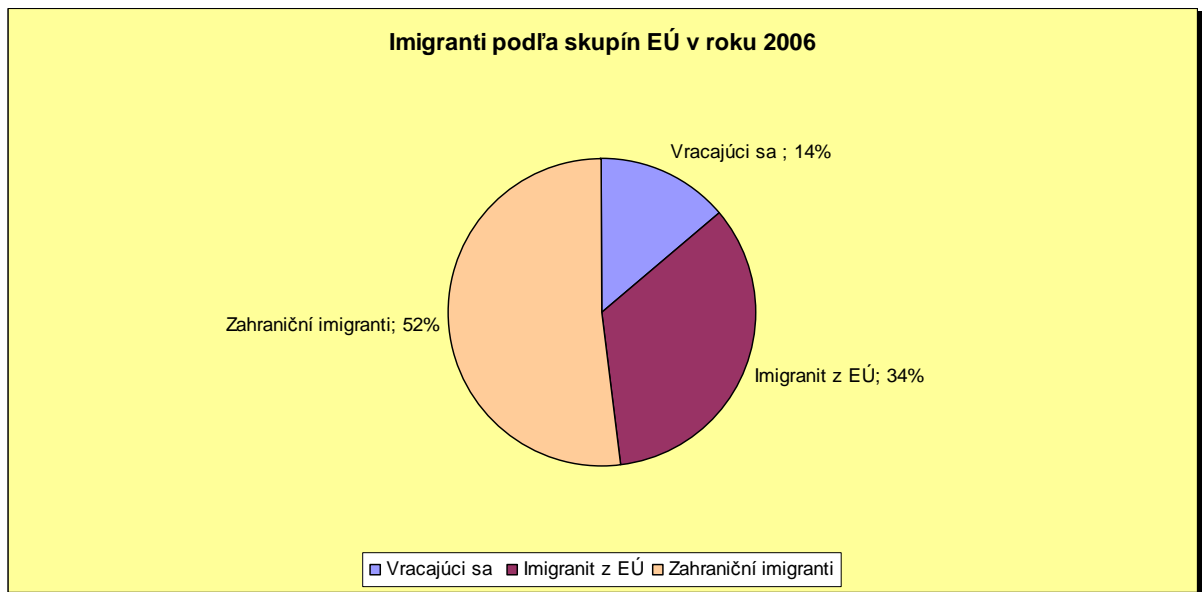
V roku 2006 z celkového počtu 3,5 milióna imigrantov, ktorí boli v EÚ asi 3 milióny (86%) imigrantov figurovali ako cudzinci, čiže neboli občanmi krajiny, do ktorej migrujú. Zvyšok (14%) boli občania, ktorí sa vrátili do rodného štátu.

Graf 18 zobrazuje imigrantov rozdelených do troch skupín:

- „Vracajúci sa“ (angl. nationals) predstavujú tých ľudí, ktorí sa v danom roku vrátili do svojho rodného štátu (napríklad Slovák na Slovensko).
- Potom sú tu „imigranti z EÚ“ (angl. non-nationals EU), ide o občanov Európskej únie, ktorí migrujú do iného štátu Európskej únie (napríklad Nemeck do Španielska).
- Poslednou skupinou sú „zahraniční imigranti“ (angl. non-EU), ide o tých imigrantov, ktorí prichádzajú do krajín Európskej únie z ostatného sveta (napríklad Egypťan do Rakúska).

Viac ako polovica, v absolútnych číslach vyše 1,8 miliónov imigrantov nebolo občanmi žiadneho členského štátu Európskej únie. V relatívnom ponímaní: imigranti zo zahraničia predstavujú 52% všetkých imigrantov, imigranti z EÚ 34% a „vracajúci sa“ 14%.

Keď sa pozrieme len na cudzincov, tak vyše polovica imigrantov boli občania mimo štátov Európskej únie, kým druhá polovica boli občanmi EÚ. Občania mimo štátov EÚ sa skladajú z občanov ostatných štátov v Európe, Ázii, Ameriky, Afrických krajín a 13 – 16% z občanov Oceánie alebo bez udaného občianstva.

Graf 18: Imigranti podľa skupín EÚ v roku 2006 (zdroj: Eurostat)

Nárast počtu imigrantov

Na *Grafe 19* je možné pozorovať nárast jednotlivých skupín migrantov od roku 2002 do roku 2006. V roku 2006 bol počet imigrantov o štvrtinu väčší ako v roku 2002. Ročný nárast bol v priemer viac ako 100 000 obyvateľov v tomto období. Tento nárast sa však v posledných rokoch spomalil až na úroveň v roku 2005.

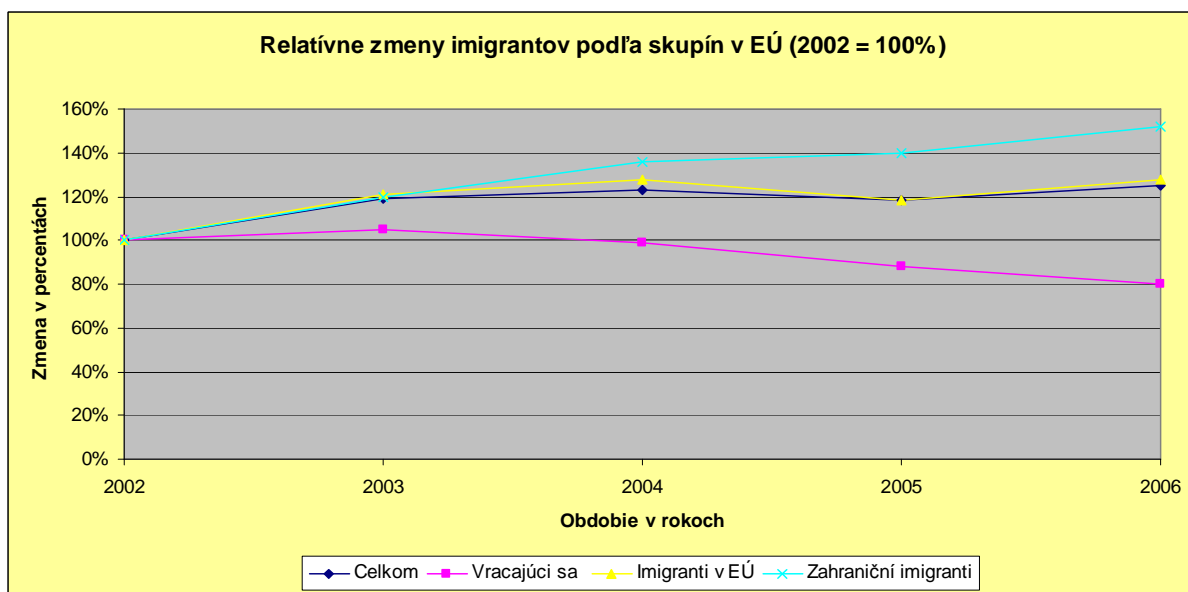
Najvyšší nárast migrantov zaznamenalo Írsko, ich počet sa z roku 2002 na rok 2006 zdvojnásobil a Španielsko, kde nárast v danom období bol viac ako trojštvrťinový (nárast o 350 000 ľudí). Naproti tomu Nemecko, Rakúsko či Holandsko zaznamenalo v danom období pokles, približne o 15%.

Rozmanitosť pôvodu imigrantov Európskej úнии

Občanov všetkých krajín na svete môžeme nájsť na území EÚ. Avšak zloženie prisťahovalcov z hľadiska ich občianstva je medzi členskými štátmi veľmi rozdielne. V roku 2006 väčšina členských štátov zaznamenala väčší podiel neurópskych prisťahovalcov ako tých z Európy. Výnimku tvorilo Nemecko, Írsko, Luxembursko, Maďarsko, Rakúsko a Slovensko, kde bolo viac Európskych ako neurópskych prisťahovalcov.

Z dostupných údajov zo všetkých krajín, pomedzi všetkých imigrantov, ktorí nie sú občanmi EÚ, ale sú z Európy, najväčšiu skupinu tvoria Poliáci (v roku 2006).

Odhadovaný počet Poliakov imigrujúcich do EÚ bol viac ako 290 000. Druhú najväčšiu skupinu tvoria Rumuni s viac ako 230 000 imigrantmi. Ďalší v poradí sú občania členských štátov; Britskí imigranti (100 000) a Nemeckí (90 000).

Graf 19: Relatívne zmeny imigrantov podľa skupín v EÚ (zdroj: vlastné výpočty)

V každej krajine EÚ je rozdielny počet imigrantov rôznych národností. Každý národ má v obľube inú krajinu, podľa ich jedinečnej preferencie; napríklad viac ako polovica všetkých imigrantov z Poľska sa usadilo v Nemecku, kým druhá vo Veľkej Británii. Pre Rumunov sú najviac preferované krajiny Španielsko a Taliansko. Takmer polovica Britov migruje do Španielska, kým Nemci, či Taliani a Francúzi neuprednostňujú jednu či dve konkrétne krajiny, ale usadzujú sa skôr v krajinách, ktoré susedia s ich rodnými.

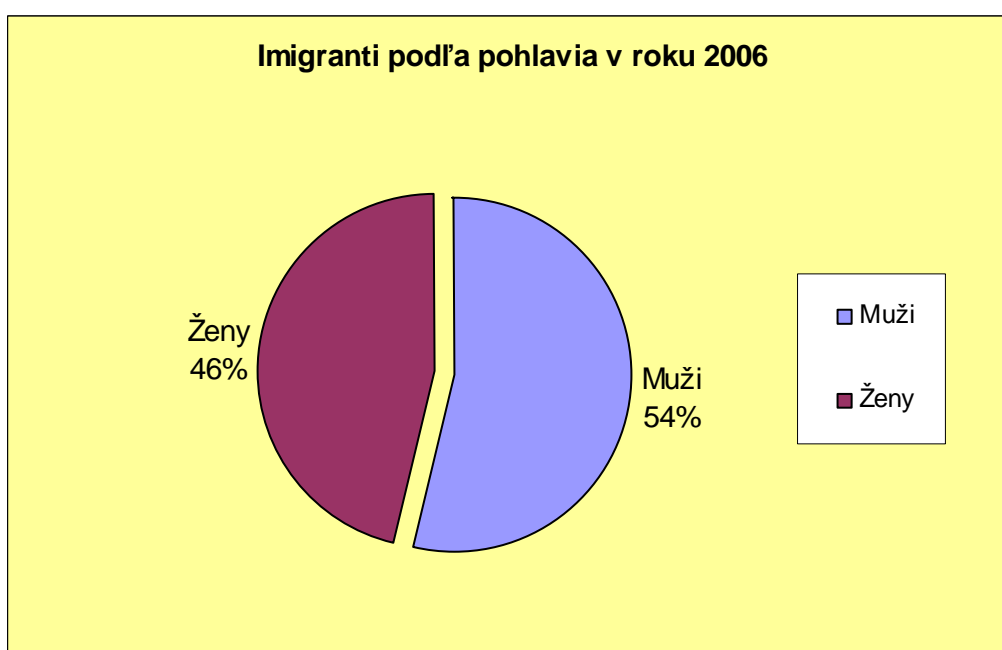
Z pomedzi imigrantov mimo EÚ („zahraniční imigranti“) je najviac Maročanov, ktorí migrujú hlavne do Španielska a Belgicka, ale tiež aj do Francúzska a Talianska. Takmer 100 000 Ukrajincov migruje do Českej republiky a Talianska, ďalšími atraktívnymi destináciami sú Španielsko a Portugalsko. Číňania najviac preferujú Španielsko a Veľkú Britániu, ale aj mnoho iných krajín. Albánci migrujú hlavne do susedných krajín ako sú Grécko či Taliansko. Americkí imigranti prichádzajú do Veľkej Británie a Nemecka.

Mnoho Turkov migruje hlavne do Nemecka a Rakúska, ale aj do Francúzska a Holandska. Rusi predstavujú najväčší podiel imigrantov vo Fínsku a Lotyšsku. Sú imigranti, ktorí migrujú len do jednej krajiny, napríklad občania Indie prichádzajú do Veľkej Británie alebo Brazílčania do Španielska.

Rozdelenie migrantov podľa pohlavia

Pomer mužov k ženám (*Graf 20*) v roku 2006 čo sa týka imigrantov do EÚ bol 114 mužov na 100 žien. Väčší podiel migrujúcich mužov ako žien je vo východnej časti EÚ, naopak to bolo na juhu, ktorý ženy preferujú viac.

Najväčší podiel zaznamenalo Slovinsko, kde muži predstavovali viac ako 80% celkového počtu registrovaných migrantov. Dôvodom bol príchod väčšieho počtu mužov z krajín západného Balkánu. V Lotyšsku a na Slovensku tvorili takmer dve tretiny migrantov muži, kým v Rumunsku, Českej republike a Nemecku bola zaznamenaná tiež prevaha mužov.

Graf 20: Imigranti podľa pohlavia v roku 2006 (zdroj: vlastné výpočty)

Na Cypre bola situácia rozdielna. Väčší pomer medzi mužmi a ženami sa prikláňal na stranu žien, ktoré prichádzali zo Srí Lanky a Filipín. Portugalsko malo tiež väčší pomer žien, tie pochádzali z Brazílie a Východnej Európy.

Rozdiel medzi dvoma skupinami imigrantov – imigranti občianstvom EÚ („imigranti z EÚ“) a imigranti občianstvom mimo krajín EÚ („zahraniční imigranti“) – bol výrazný. Pomer mužov medzi domácimi imigrantmi bol výrazne vyšší k zahraničným imigrantom: 125 mužov na každých 100 žien zo skupiny domácich imigrantov a 108 mužov na každých 100 žien zo zahraničných.

Môžeme tak povedať, že „zahraniční imigranti“ sa zdajú byť lepšie vyvážení, čo sa týka pohlavia. Bližší pohľad na niektoré krajiny však ukáže, že aj medzi

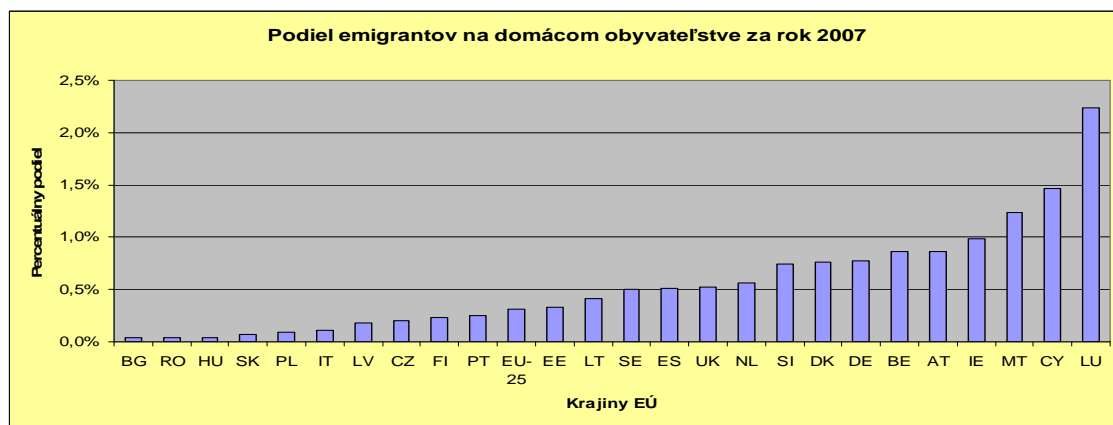
zahraničnými imigrantmi sú značné rozdiely; napríklad v Slovinsku (oproti ženám je tam štyrikrát viac mužov) a na Cypre (dvakrát viac žien), avšak vo väčšine krajín je tento pomer v rovnováhe. Táto relatívne malá prevaha medzi „zahraničnými imigrantmi“ v EÚ ako celku bola v skutočnosti zapríčinená premenlivými trendmi v jednotlivých členských štátoch.

Čo sa týka imigrantov, ktorí sa vracajú naspäť do krajín pôvodu (do štátov, kde majú občianstvo), rozdiel v pohlaví bol tiež badateľný. Mužské pohlavie prevládalo vo väčšine krajín. Rakúsko malo dvakrát viac mužov ako žien s pomedzi tejto skupiny imigrantov. Avšak krajiny ako Cyprus, Írsko, Fínsko, Slovensko, Španielsko a Veľká Británia mala približne rovnaký podiel medzi mužmi a ženami vracajúcich sa do rodných krajín.

4.3.3 Emigranti v Európskej únii

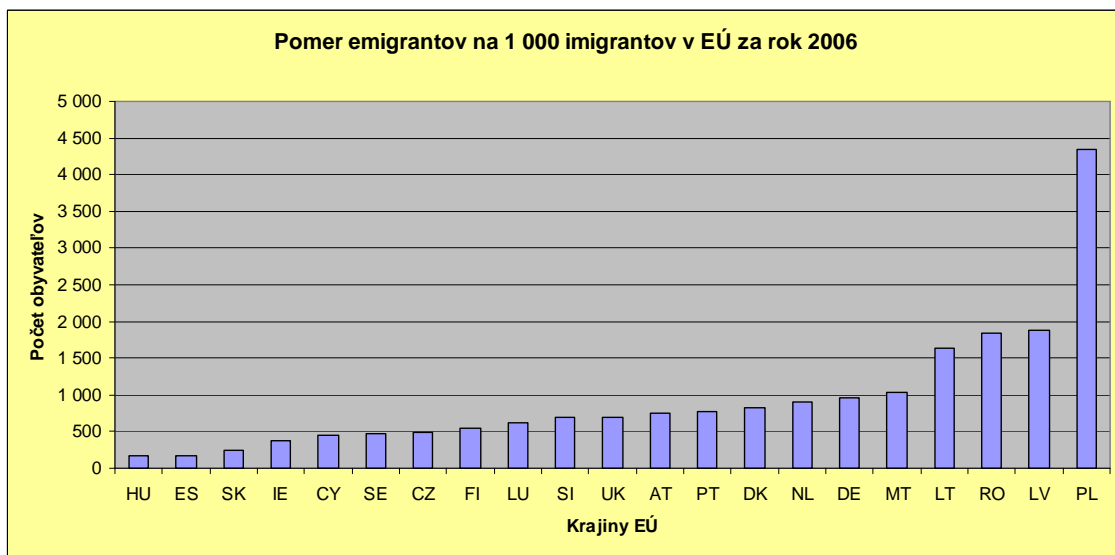
V prechádzajúcich častiach sme skúmali imigrantov v jednotlivých štátoch únie. Keďže sťahovanie patrí k súčasnému spôsobu života a ľudia opúšťajúci štát sa v ďalšom stávajú imigrantmi, v tom predchádzajúcom sú v rovnakom období uvedení do pozície emigranta.

Databáza Eurostat disponuje neúplnými údajmi, preto nebolo možné do grafu zahrnúť Grécko a Francúzsko. Z Grafu 21 môžeme pozorovať, že Luxembursko má s pomedzi krajín EÚ najviac emigrantov v pomere na jeho obyvateľov (2,25%), ďalej je to Cyprus (1,5%) a Malta (1,23%). Za všetky štáty únie je pomer emigrantov na obyvateľstvo na úrovni 0,32%. Najmenší pomer zo sledovaného hľadiska má Bulharsko (0,04%).

Graf 21: Podiel emigrantov na domácom obyvateľstve za rok 2007 (zdroj: vlastné výpočty)

Z Grafu 22, ktorý zobrazuje pomer emigrantov na 1 000 imigrantov v Európskej únii za rok 2006 môžeme vyčítať, že najviac ľudí odchádza z Poľska, Lotyšska, Rumunska, Litva a Malty. V týchto krajinách odchádza viac ľudí ako prichádza, najvýraznejší pomer je v Poľsku (4 500 odchádzajúcich na 1 000 prichádzajúcich). V ostatných krajinách je pozitívne saldo migrácie, čiže viac ľudí prichádza ako z krajiny odchádza.

Graf 22: Pomer emigrantov na 1 000 imigrantov v EÚ za rok 2006 (zdroj: vlastné výpočty)

V Maďarsku i Španielsku pripadá na 1 000 imigrantov len 168 emigrantov. Na Slovensko prišlo v roku 2006 viac imigrantov ako emigrantov (245 emigrantov na 1 000 imigrantov). Absolútne počty imigrantov a emigrantov zobrazuje Graf 16.

4.3.4 Dôsledky migrácie pre členské štáty

Migračné toky, nielen v krajinách Európskej únie, majú a budú mať dôležité dôsledky pre cieľové krajiny i krajiny pôvodu. Pre EÚ je prisťahovalectvo dôležité z hľadiska prírastku obyvateľova a značnou mierou i spomalenie jeho starnutia. Prisťahovali sa taktiež svojou mierou podieľajú na hospodárstve danej krajiny. Môžu dočasne znížiť finančný vplyv starnutia obyvateľstva tým, že legálne zamestnaní prisťahovalci platia príspevky do verejného dôchodkového systému. Z dlhodobého hľadiska ich príspevok k trvalo udržateľnej rovnováhe verejných financií bude teda závisieť od existencie dobre prepracovaných dôchodkových systémov.

Emigrácia môže pre krajinu pôvodu byť prospešná z hľadiska zníženia tlaku na trh práce, prevodu finančných prostriedkov a tiež aj prínosu nových skúseností i kapitálu ľuďmi, ktorí sa vracajú naspäť do svojich krajín. Je preukázané, že emigrujú väčšinou mladí ľudia nesúci v sebe potenciál vedomostný a vzdelanostný, čo je naopak pre krajinu pôvodu negatívny faktor na hospodárstvo a ďalší rozvoj krajiny.

Migrácia je prevažne dobrovoľná, ľudia sa dobrovoľne rozhodujú opustiť krajinu, či kvôli lepšej práci, vzdelaniu alebo odchádzajú za rodinou žijúcou v zahraničí. Za tzv. nedobrovoľnú migráciu môžeme považovať azyl.

4.3.5 Azyl

V dôsledku vojny alebo strachu z prenasledovania milióny ľudí po celom svete opúšťajú svoje domovy. Väčšina z nich hľadá azyl v susednej rozvojovej krajine alebo hľadajú pomoc vo vyspelých krajinách sveta.

K ďalším faktorom, ktoré prispeli k zvýšenej potrebe sťahovania, ale i nutnosti opustiť domovskú krajinu zaraďujeme globalizáciu a jej dopad na životné podmienky. Medzi ľuďmi, ktorí migrujú, mnohí hľadajú zamestnanie alebo lepšie vzdelanie, a tiež obava pred konfliktami a rastúcim násilím v krajine.

Ľudia, ktorí sa rozhodli pre takýto spôsob sťahovania, vystavujú svoje životy značnému riziku. Častokrát sú nútení cestovať v neľudských podmienkach a je tu možnosť, že budú vystavení vykorisťovaniu a zneužívaniu. Pre štáty títo ľudia potom predstavujú ohrozenie zvrchovanosti a bezpečnosti. Avšak v niektorých prípadoch je takýto spôsob „utekania“ z domovskej krajiny jediným spôsobom, ako utiecť pred vojnou alebo prenasledovaním.

Niektorí utečenci sa nemôžu alebo nechcú vrátiť domov, pretože by boli vystavení stálemu prenasledovaniu. Mnohí z nich žijú v ohrození alebo potrebujú osobitnú pozornosť, ktorú im nie je možné poskytnúť v krajine ich útočiska. V takých prípadoch sa zvyčajne pristupuje k presídleniu, teda presunu utečencov do inej krajiny, kde im bude poskytnutý azyl.

Kým azylanti alebo utečenci predstavujú iba malý podiel na globálnom pohybe obyvateľstva, často cestujú popri migrantoch. Veľké množstvo týchto pohybov je

nepravdivých a ťažko evidovateľných, pretože títo ľudia často opúšťajú domovskú krajinu bez akéhokoľvek dokladu totožnosti, používajú nekontrolované hraničné pásma, alebo nimi prechádzajú nelegálne, či prostredníctvom pašerákov.

Azylanti v Európskej únii

Údaje o azylantoch v Európskej únii majú kolísavý charakter. Značná časť azylantov však nemigruje kvôli azylovej ochrane, ale z ekonomických alebo rodinných príčin. V takýchto prípadoch azylová krajina nie je vyberaná racionálne, ale výber býva založený na porovnaní výhod a nevýhod jednotlivých krajín.

V roku 2009 bolo zaznamenaných niečo cez 250 000 žiadostí o azyl⁶ v krajinách Európskej únie. Najväčší počet azylantov (*Tabuľka 2*) pochádzal z Afganistanu (7,9% podiel zo všetkých žiadostí), Ruska (7,7%), Somálska (7,4%), Iraku (7,2%) a Kosova (5,5%).

Pomedzi všetkých štátov, ktoré poskytli informáciu o počte žiadostí najvyšší počet zaznamenalo Francúzsko (46 650 žiadostí), ďalej je to Nemecko (31 720 žiadostí) a Veľká Británia (25 900 žiadostí).

Tab. 2 Žiadosti o azyl (zdroj: vlastné výpočty)

Žiadosti o azyl			
Krajina	Prvý polrok 2009	Druhý polrok 2009	Rok 2009
Afganistan	9 065	11 160	20 225
Rusko	8 210	11 690	19 900
Somálsko	9 305	9 735	19 040
Irak	9 505	8 995	18 500
Kosovo	6 545	7 607	14 152
Chorvátsko	3 560	6 855	10 415
Nigéria	6 270	4 135	10 405
Pakistan	5 660	4 235	9 895
Irán	3 825	5 000	8 825
Turecko	3 330	3 460	6 790
Ostatné	58 699	60 763	119 462

⁶ „Žiadosť o azyl“ znamená žiadosť podaná štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátnej príslušnosti, ktorá sa môže chápať ako žiadosť o medzinárodnú ochranu členského štátu podľa Ženevského dohovoru.

Keď porovnáme populáciu každého členského štátu, údaje sú prepočítané na milión obyvateľov, najviac žiadostí o azyl bolo zaznamenaných na Malte (5 778), Cypre (3 338), Švédsku (2 619). Naopak najmenej, podľa poskytnutých údajov Eurostatu, v Portugalsku (12 žiadostí na milión obyvateľov), Lotyšsku (22) a trojicu uzatvára Estónsko (33). Na Slovensku na milión obyvateľov pripadá 152 žiadostí.

V roku 2009 bolo zaznamenaných 257 609 žiadostí o azyl (Tabuľka 3). Z toho bolo 166 005 žiadostí zamietnutých (64% zo všetkých), 31 885 žiadostí (12,4%) bolo označených statusom utečenca, 28 525 štatútom ochrany⁷ (11,1%) a 12 780 žiadostí (5%) bolo uznaných z humanitárnych dôvodov, o zvyšku (7%) bolo rozhodnutých z iného dôvodu⁸.

Tab. 3 Rozhodnutie o žiadostiach

(zdroj: vlastné výpočty)

Rozhodnutie o žiadostiach		
	Počet	%
Celkovo	257 609	-
Zamietnutých	166 005	64,4%
Prijatých	91 604	35,6%
Štatút utečenca	31 885	12,4%
Štatút ochrany	28 525	11,1%
Humanitárne dôvody	12 780	5,0%
Ostatné	18 414	7,1%

Graf 23 ukazuje počet prijatých žiadostí v Európskej únii v dvoch posledných rokoch. Je vidieť, že počet žiadostí je v oboch rokoch na začiatku i konci rovnaký. Pokles sa prejavuje v mesiaci Máj a potom počty rastú. Najviac žiadostí je prijatých v Októbri.

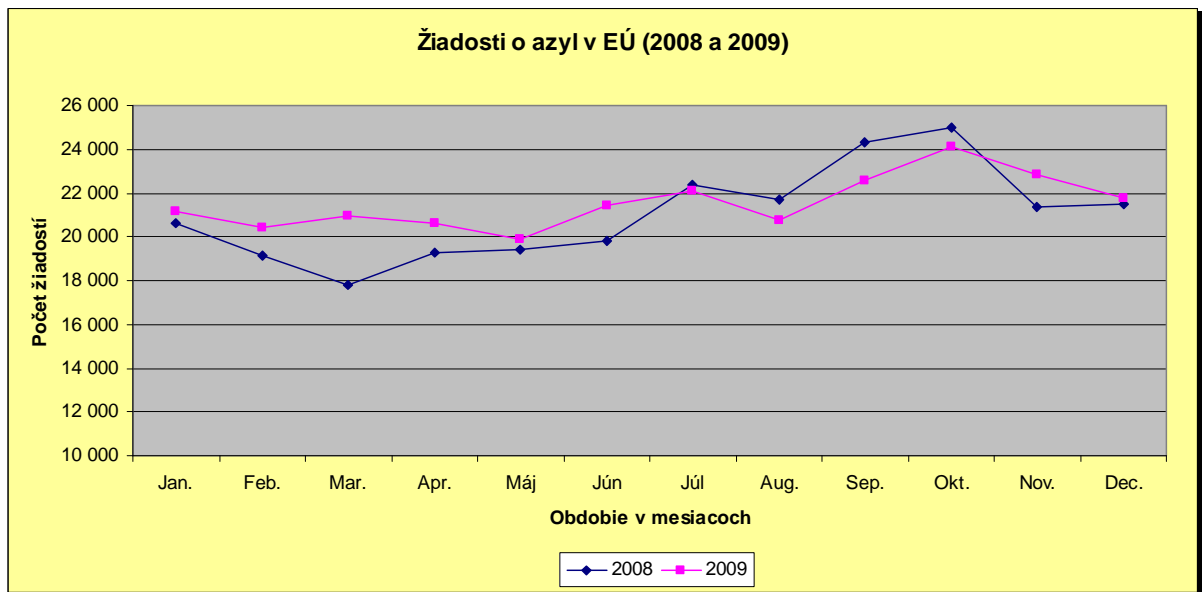
Pomer medzi pozitívne prijatými žiadosťami sa v rámci krajín EÚ značne odlišuje. Treba však mať na pamäti rozdiely medzi jednotlivými členskými krajinami navzájom.

Ochrana utečencov

Ochrana utečencov z praktického hľadiska nemôže byť neorganizovaná len Európskou úniou, ale súčasne sa musia dodržiavať právne predpisy tej ktorej krajiny.

⁷ Subsidiary protection

⁸ Prípadne zachytáva nezariadené žiadosti.

Graf 23: Žiadosti o azyl v EÚ za roky 2008 a 2009 (zdroj: vlastné výpočty)

Utečenec sa bude vždy uchádzať o azyl v jednej konkrétnej krajine. Vyspelé krajiny hostia 70% utečencov na svete. Významné miesto v tomto pomere má EÚ. Azylová politika by mala byť založená na ľudských právach, spravodlivých rozhodnutiach a solidarite medzi Úniou a zvyškom sveta.

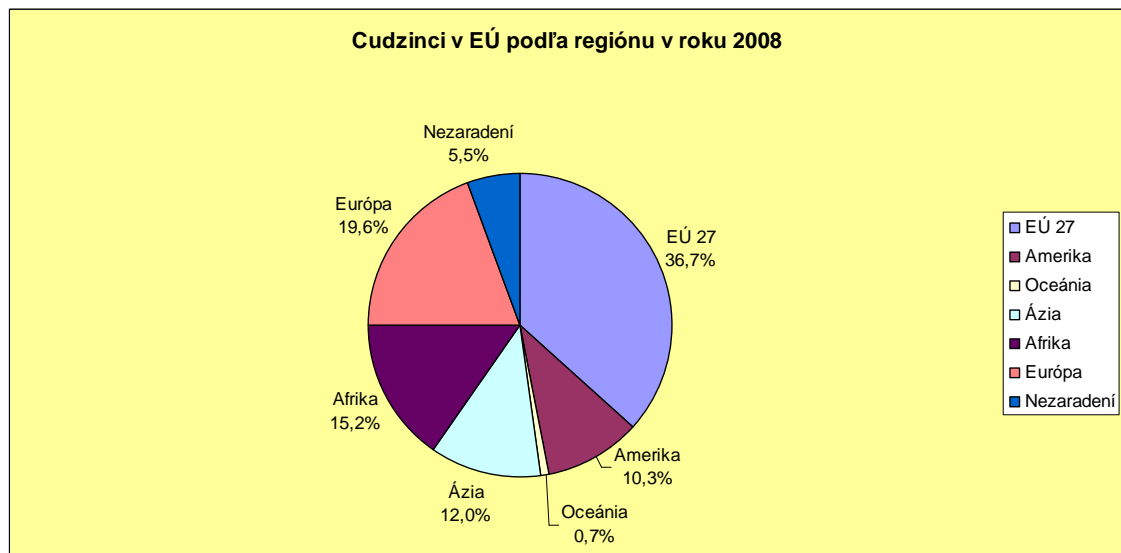
Doposiaľ sme sa zaoberali skupinami migrantov, ktorí migrujú medzi členskými štátmi a sú občanmi niektorého z nich alebo tými, ktorí do štátov Únie prichádzajú. Ich zloženie je z hľadiska štatistiky celkom ťažké sledovať, pretože nie všetky krajiny poskytujú tieto informácie. Rovnako ako aj počet cudzincov, ktorí sa na danom území nachádzajú, pretože sa postupne zmiešavajú s domácim obyvateľstvom, prípadne sa stávajú občanmi tohto štátu, hoci pred pár rokmi mali stále štatút cudzinca. O takýto pohľad sa budeme snažiť v nasledujúcej kapitole.

4.4 Cudzinci v krajinách Európskej únie

Populácia Európskej únie rastie nie zásluhou prirodzeného vývoja, ale vďaka ľuďom, ktorí na územie dvadsať sedmičky prichádzajú. Tento jav možno pozorovať na vývoji prirodzeného prírastku obyvateľov a salda migrácie (*Graf 2*).

Európske občianstvo hostí 56% všetkých cudzincov⁹, ktorí sa pohybujú na území Európskej únie, 37% z nich je priamo občanom EÚ a 19% je občanom inej Európskej krajiny. Zvyšných približne 44% sú občania s občianstvom mimo krajín Európy.

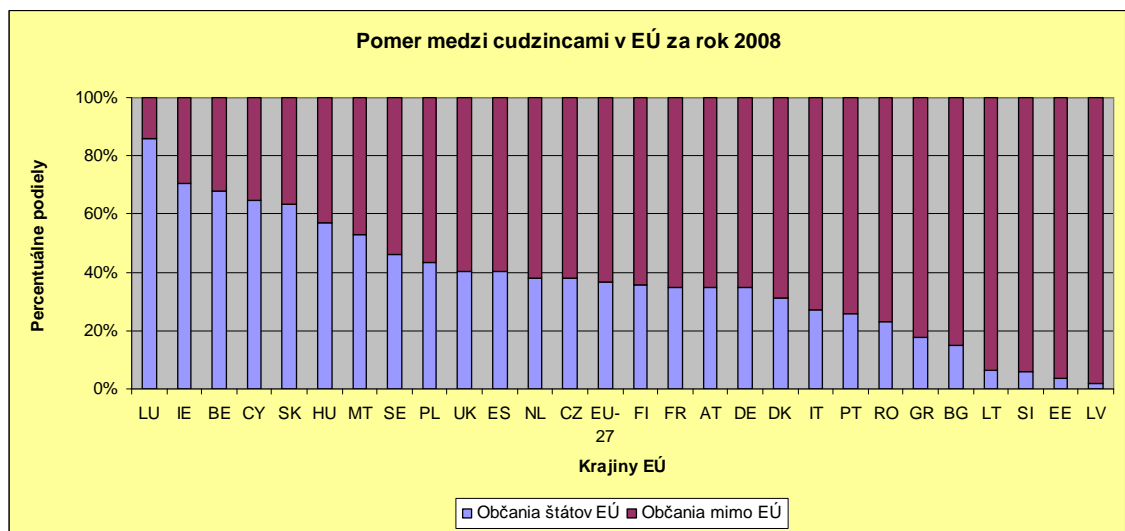
Takmer 77% cudzincov žije v Nemecku, Španielsku, Veľkej Británii, Francúzsku a Taliansku. Súčasne občania týchto krajín sú najpočetnejšou skupinou cudzincov v ostatných štátoch EÚ.

Graf 24: Cudzinci v EÚ podľa regiónu v roku 2008 (zdroj: vlastné výpočty)

Na území Európskej únie, podľa Eurostatu, 1. januára 2008 žilo 30,8 miliónov cudzincov, z ktorých 11,3 miliónov boli občania niektorého členského štátu (nežijúcich vo svojej krajine, ale v inej krajine únie). Zvyšných 19,5 miliónov boli občania z krajín mimo EÚ, z nich 6,1 miliónov boli občania ostatných Európskych krajín, 4,7 miliónov ľudí prišlo z Afriky, 3,7 miliónov prišlo z Ázie a Američanov bolo 3,2 milióna. Malé percento obyvateľov tvorili ľudia z Oceánie a ostatných 1,5 milióna obyvateľov, tvoria tí, ktorých databáza Eurostat nezaradila do uvedených regiónov sveta, alebo jednotlivé štáty únie neposkytli v roku 2008 informáciu pôvodu cudzincov. Podiel cudzincov na všetkých obyvateľov EÚ bol na úrovni 6,2%. Relatívne podiely medzi cudzincami zobrazuje *Graf 24*.

⁹ Pod označením „cudzinec“ sa chápe človek, ktorý nemá občianstvo krajiny, v ktorej sa práve nachádza.

Graf 25: Pomer medzi cudzincami v EÚ za rok 2008 (zdroj: vlastné výpočty)

Graf 25 zobrazuje pomer medzi cudzincami v jednotlivých krajinách Európskej únie za rok 2008. Môžeme vidieť, že pomer medzi občanmi štátov EÚ a občanmi mimo EÚ v Luxembursku je výrazne v prospech občanov štátov EÚ (84% k 16%). Veľké podiely cudzincov z občanov EÚ majú Írsko (71%), Belgicko (68%), Cyprus a Slovenská republika (obe krajiny nad 60%).

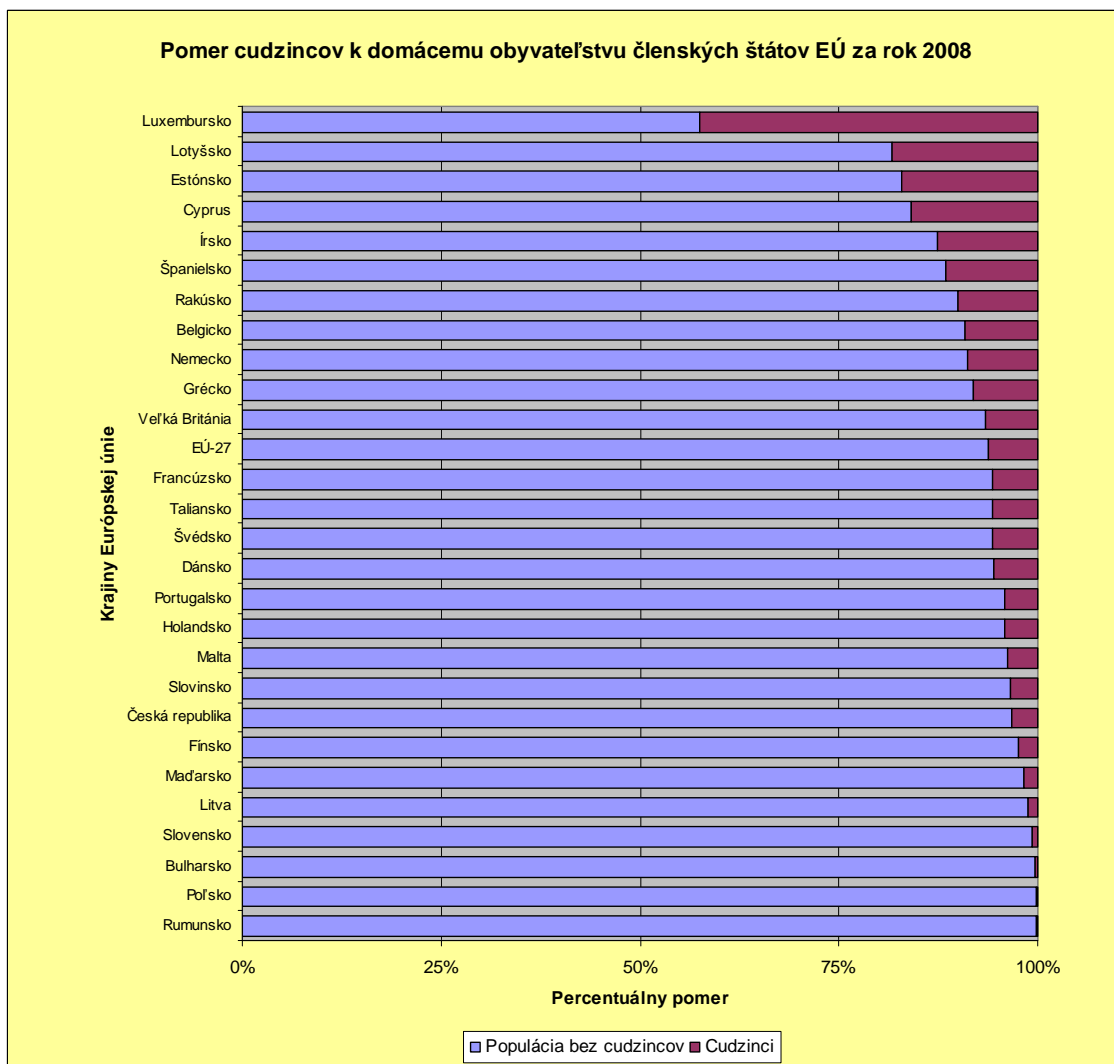
Na druhej strane najviac cudzincov, ktorí nie sú občanmi EÚ majú krajiny ako Lotyšsko (až 98%), Estónsko (96%), či Slovinsko a Litva (majú nad 90%). Tesne nad hranicou päťdesiatich percent sú Švédsko a Poľsko. Slovenská republika má pomer medzi cudzincami z EÚ a tými mimo Únie 63% ku 37%. Priemerom za všetky štáty únie získame údaj, že sa tu nachádza viac cudzincov mimo štátov EÚ (63%) ako občanov jednotlivých štátov žijúcich v iných členských štátoch (37%).

4.4.1 Štáty s najviac obyvateľmi cudzieho občianstva

Najviac početné obyvateľstvo cudzieho pôvodu sa nachádza na území Nemecka (7 255 000 obyvateľov), Španielska (5 260 000), Veľkej Británie (4 000 000), Francúzska (3 670 000) a Talianska (3 400 000).

V relatívnom vyjadrení, ako ukazuje Graf 26, zobrazuje pomer cudzincov k domácejmu obyvateľstvu členských štátov EÚ za rok 2008, najväčší podiel cudzieho obyvateľstva má Luxembursko (42,6%) na domáce obyvateľstvo. Za ním nasledujú Lotyšsko (18,3%), Estónsko (17,1%), Cyprus (15,9%), Írsko (12,6%), nad desať percent

má Španielsko (11,6%) a Rakúsko (10%). Na Slovensku bolo za rok 2008 len 0,8% cudzincov. V Európskej únii, ako celku, je 6,2% cudzincov¹⁰.

Graf 26: Pomer cudzincov k domácejmu obyvateľstvu členských štátov EÚ za rok 2008 (zdroj: vlastné výpočty)

Najpočetnejšie skupiny cudzincov v Európskej únii

Pomedzi ľudí občianstvom mimo štátov EÚ sa na popredné miesto v roku 2008 dostali občania Turecka, ktorí tvorili najpočetnejšiu skupinu cudzincov (7,9%), druhú najpočetnejšiu skupinu cudzincov tvorili Maročania (5,6%), za nimi s vyše 1 miliónmi boli Albánci (3,3%), ďalšie poradie zobrazuje *Tabuľka 4*.

¹⁰ Táto kategória v sebe zahŕňa všetkých cudzincov, čiže nielen tých, ktorí do únie prišli z ostatných krajín sveta, ale aj občanov členských štátov, ktorí žijú v inom členskom štáte.

Najviac cudzincov z radu občanov niektorej z krajín únie je z krajín ako Nemecko, Španielsko, Taliansko, Francúzsko, či Veľká Británia, je to zdôvodnené hlavne tým, že občania týchto krajín tvoria najväčšie percento z celkovej populácie EÚ (63%).

Štruktúra cudzineckej populácie sa v krajinách EÚ mení. Percentá cudzincov v najväčších krajinách sú reflektované hlavne migračnými faktormi ako sú napríklad migrácia za prácou, politické a sociálne podmienky pre cudzincov v týchto krajinách. Ale tiež tu fungujú aj historické väzby, geografické podmienky, spoločný jazyk a mnohé iné faktory majúce vplyv na výber cieľovej krajiny pre prisťahovalca a dôvod tam zostať i ďalšie roky.

Okrem spomenutých, významnú úlohu v migrácií hrajú aj vojnové a občianske konflikty v krajinách, hlavne na Strednom východe a Afrike, kde mnoho utečencov napríklad z Iraku prichádza hlavne do Dánska a Švédska, či z bývalej Juhoslávie do Rakúska, Slovinska a Nemecka.

Tab. 4 Desiat najpočetnejších národov spomedzi cudzincov na území EÚ za rok 2008 (zdroj: vlastné výpočty)

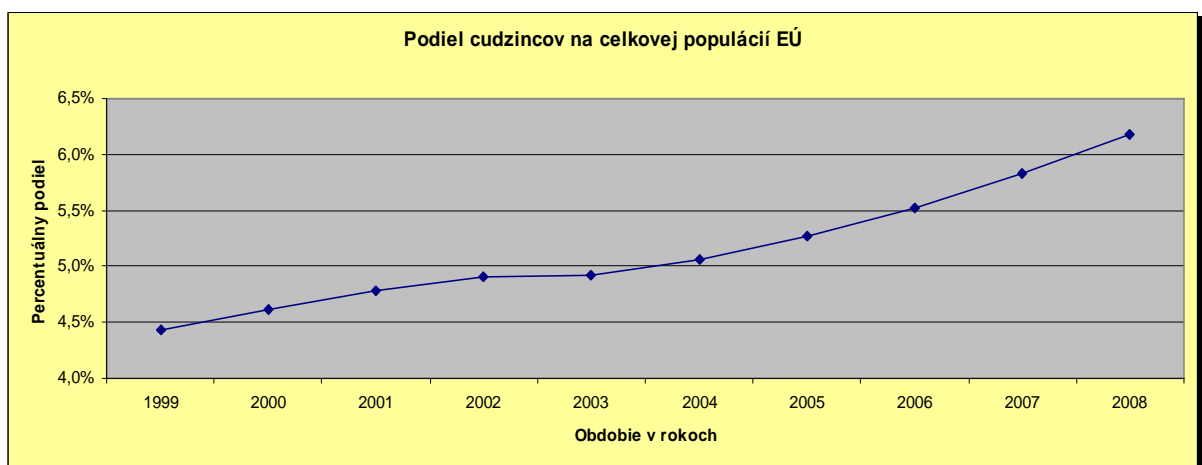
Desiat najpočetnejších národov spomedzi cudzincov na území EÚ za rok 2008		
Krajiny	Počet cudzincov v EÚ	% z celkového počtu cudzincov v EÚ
Turecko	2 419 000	7,9%
Maroko	1 713 000	5,6%
Albánsko	1 010 000	3,3%
Čína	621 500	2,0%
Ukrajina	600 000	1,9%
Alžírsko	595 000	1,9%
Rusko	570 000	1,9%
India	512 000	1,7%
Ekvádor	510 000	1,7%
Srbsko	473 000	1,5%

Zmeny v počte cudzincov medzi rokmi 2001 a 2008

Zmeny medzi cudzincami závisia od mnohých faktorov, ktoré sme spomenuli vyššie. Medzi ne môžeme zaradiť aj počty narodených a zomretých v jednotlivých rokoch. Je známe, že rozdiel medzi prirodzeným prírastkom obyvateľov a prírastkom, ktorý je spôsobený migráciou je značný, dôležité je tiež koľko cudzincov dostalo nové (ďalšie) občianstvo.

Medzi rokmi 2001 a 2008 takmer 4,8 miliónov cudzincov získalo občianstvo niektorého štátu únie, tento fakt má veľký vplyv na počet cudzincov v jednotlivých krajinách. Napríklad v Nemecku bol v roku 2008 počet cudzincov z krajín mimo EÚ nižší ako v roku 2001 a tiež počet Turkov v Nemecku za sledované obdobie bol o 168 000 nižší. Na druhej strane, za rovnaké obdobie, získalo 260 000 Turkov štátne občianstvo Nemecka. A tak ako získajú občania cudzieho národa občianstvo krajiny, v ktorej sa zdržiavajú, môžu dostať toto „nové“ občianstvo aj ich potomkovia. Z tohto hľadiska je už ťažšie sledovať cudzincov, pretože sa postupne zmiešavajú s domácim obyvateľstvom.

Inak povedané, z cudzinca sa stáva občan danej krajiny, ktorý v sebe nesie hodnoty svojho národa a kultúry, ktorá napríklad v prípade islamských národov, môže byť v rozpore s domácim obyvateľstvom. V Európe je to prevažne náboženstvo kresťanské a kultúra s inými hodnotami ako v krajinách Stredného východu.

Graf 27: Podiel cudzincov na celkovej populácii EÚ (zdroj: vlastné výpočty)

Ako ukazuje Graf 27, podiel všetkých cudzincov na celkovej populácii vzrástol zo 4,4% (v roku 1999) na 6,2% (v roku 2008). Počet cudzincov sa na krátku dobu ustáli na takmer 5% (2002 až 2004), potom ich podiel začal znova výrazne rásť. Krajiny s najviac preukazným prírastkom cudzincov na domácu populáciu sú Írsko (z 3,9% v 2001 na 12,6% v 2008), Španielsko (z 2,9% na 11,6%) a Cyprus (z 8,8% na 15,9%). Na druhej strane najväčší pokles cudzincov zaznamenalo Lotyšsko (z 24,6 na 18,3%) a Estónsko (z 20% na 17,1%).

Ďalšie demografické analýzy a podrobnejšie členenie cudzincov na území Európskej únie budeme skúmať na vybranej zložke členských krajín. Tieto krajiny sú

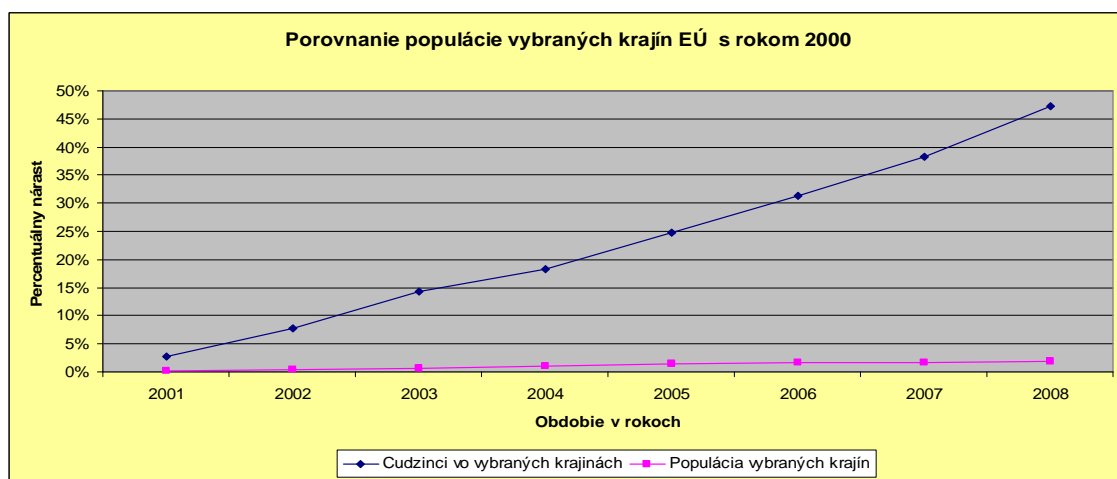
vybrané na základe podielu cudzincov (najväčšie podiely), ale tiež z hľadiska dostupnosti štatistických údajov, ktoré poskytuje Eurostat. Mnohé krajiny, hoci majú vysoký celkový podiel cudzincov, ich bližšie skúmanie neumožňujú neúplné informácie, takouto krajinou je napríklad Luxembursko, ktoré má na svojom území takmer 43% cudzincov, ktorých zloženie však nie je celkom známe.

Vybrané krajiny sú Belgicko, Dánsko, Nemecko, Španielsko, Francúzsko, Taliansko, Maďarsko, Holandsko, Rakúsko, Fínsko, Švédsko a Veľká Británia, do tejto skupiny sme pre porovnanie zaradili aj Slovenskú republiku.

4.4.2 Cudzinci vo vybraných krajinách Európskej únie

Vývoj všetkých cudzincov môžeme pozorovať na *Grafe 28*, ktorý zobrazuje nárast (pokles nebol zaznamenaný) cudzincov a celkovej populácie bez cudzincov v porovnaní s rokom 2000. Kvôli malej dostupnosti údajov sme takéto porovnávanie uskutočňovali na vybraných krajinách Európskej únie. Môžeme vidieť, že populácia (bez cudzincov) vybraných krajín oproti roku 2000 narástla len o veľmi malé percento, na druhej strane cudzinci v porovnaní s daným rokom majú jasný stúpajúci trend. Oproti roku 2000 sa ich počet takmer zdvojnásobil (rok 2008).

Zmeny v počte cudzincov boli výraznejšie ako v domácej populácii bez cudzincov, čo len naznačuje, že v týchto krajinách sa usádza čím ďalej tým viac cudzincov. Najviac ich je v Nemecku, Francúzsku a Veľkej Británii. Len pre úplnosť, celkový počet cudzincov vo vybraných krajinách bol za rok 2008 vyše 27 miliónov a domácej populácie týchto vybraných krajín takmer 356 miliónov.

Graf 28: Porovnanie populácie vybraných krajín EÚ s rokom 2000 (zdroj: vlastné výpočty)

Ako sme videli v predchádzajúcich častiach, najviac cudzincov sem prichádza z Turecka, Maroka, či Albánska - ide všetko o krajiny s moslimským obyvateľstvom. Práve na túto skupinu cudzincov v Európskej únii upriamime pohľad v nasledujúcej kapitole.

4.5 Moslimovia v krajinách Európskej únie

V poslednej dobe sa rozširujú správy o náraste moslimskej populácie v Európskej únii, niektoré krajiny aj na základe toho sprísňujú požiadavky o občianstvo, pobyt či azyl v danej krajine.

Podrobnému členeniu všetkých cudzincov, ktorí sa už na území únie nachádzajú, alebo noví do nej prichádzajú, bránia hlavne nedostatočné informácie a záznamy. Tie čiastočne poskytuje databáza Eurostatu. Pri mnohých členských štátoch sú tieto údaje nedostupné (štatistický úrad konkrétneho štátu túto informáciu Eurostatu neposkytol, alebo ju vôbec nevedie), preto v niektorých analýzach budeme pracovať len s vybranými krajinami (uvedenými v predchádzajúcej kapitole).

Cudzincov sme členili na základe ich príslušnosti k moslimskej populácii, keďže úmyslom bolo skúmať rozširovanie populácie týchto ľudí. Ako hlavný demografický ukazovateľ a argument, prečo sme sa zamerali na moslimské obyvateľstvo, slúžil ukazovateľ plodnosti.

Kto sú moslimovia?

Arabské slovo „moslim“ doslova znamená: „niekto, kto sa podvoľuje Božej vôli.“ A je to človek hlásiaci sa k islamskému náboženstvu.

Mnohí sa mylne domnievajú, že islam je náboženstvo Arabov, v skutočnosti je to tak, že viac ako 80% moslimov vo svete nie sú Arabi. Naopak platí, že väčšina Arabov sú moslimovia. Arabi sú rozdelení hlavne podľa štátov, v ktorých žijú. Arabských štátov je okolo dvadsať a nachádzajú sa hlavne v severnej Afrike a na blízkom východe. Najväčší z pomedzi arabských štátov je Egypt (80 miliónov obyvateľov).

Ak sa bližšie pozrieme na národy, ktoré uznávajú islam, je jasné, že moslimovia pochádzajú z rôznych rás, etnických skupín a národností. Byť moslimom znamená úplné prijímanie a aktívna poslušnosť vôle božej (opustenie islamského náboženstva je trestané smrťou).

Muslimské krajiny

Demografické štúdie¹¹ vyše 200 krajín sveta ukazujú, že v súčasnosti je na svete takmer 1,6 miliardy moslimov, čo predstavuje zhruba 23% celkovej populácie ľudstva.

Moslimov môžeme nájsť na všetkých piatich kontinentoch, z toho 60% je v Ázii a okolo 20% na Strednom východe a Severnej Afrike. Najväčšie percento moslimov z týchto krajín sa nachádza na území od Maroka (Severozápadná Afrika) po Irán (Juhovýchodná Ázia). Populácia, viac ako polovica z týchto krajín, je z viac ako 95% moslimská.

Viac ako 300 miliónov moslimov žije v krajinách, kde islam nie je hlavné náboženstvo. Tieto „minority“ moslimov sú však celkom veľké. India má napríklad tretiu najväčšiu populáciu moslimov na svete. Čína má viac moslimov ako Sýria. Je to dané hlavne veľkým počtom obyvateľov danej krajiny.

4.5.1 Muslimovia v Európe

Muslimská populácia v Európe je asi 38¹² miliónov ľudí, predstavuje zhruba 5% z jej celkovej populácie. V Európe sa nachádzajú 2% svetovej populácie moslimov.

Počet moslimov je odhadnutý, nie sú to presné čísla, ktoré do veľkej miery ovplyvňujú nedostatočné informácie o zložení nových migrantov. Krajinou s najväčším počtom moslimov je Rusko (vyše 16 miliónov). Najviac ich žije v západnej časti, kde sú to vo väčšej miere nedávni prisťahovalci (alebo deti prisťahovalcov) z Turecka, Severnej Afriky alebo Južnej Ázie. Nasledovné informácie zachytávajú moslimov, teda tých, ktorí sa hlásia k islamskému náboženstvu, nejde teda iba o cudzincov týchto národov¹³.

¹¹ CIA World Factbook (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/xx.html>); Foreign Policy magazine, May 2007 (http://www.foreignpolicy.com/story/cms.php?story_id=3835); Who Speaks for Islam: What a Billion Muslims Really Think, 2008 (<http://www.gallup.com/press/104206/WHO-SPEAKS-ISLAM.aspx>); Adherents.com (http://www.adherents.com/Religions_By_Adherents.html); a IslamicPopulation.com (http://www.islamicpopulation.com/world_general.html).

¹² Údaje pochádzajú zo správy Mapping the global muslim population, October 2009.

¹³ Konkrétne muslimskými cudzincami sa budeme zaoberať v nasledujúcich častiach práce.

Podľa aktuálny údajov¹⁴, v Nemecku žije niečo cez 4 milióny moslimov, čo je vyše dva krát viac ako napríklad v Libanone (asi 1,5 milióna) a najviac pomedzi krajín západnej Európy. Francúzsko má o niečo menej moslimov ako Nemecko a Veľká Británia menej ako 2 milióny (čo je 3% z celkovej populácie).

Čo sa týka Európsky krajín najväčšia koncentrácia moslimov je vo východnej a v strednej Európe; Kosovo (90%), Albánsko (80%), Bosna a Hercegovina (40%) a Macedónsko (33%).

Muslimský cudzinec

V nasledujúcich úvahách budeme pracovať s cudzincami – moslimami, resp. muslimskými cudzincami¹⁵, ktorí sa nachádzajú vo vybraných krajinách EÚ. Pre lepšiu formuláciu ponecháme označenie „moslim“ (a nie „muslimský cudzinec“).

Cudzincom teda, v tomto kontexte, označujeme osobu, ktorá nemá občianstvo štátu, v ktorom sa práve nachádza. Ak hovoríme o moslimoch, ide o ľudí hlásiacich sa k náboženstvu islam, čiže nemusí ísť len o cudzinca, ale o občana akejkoľvek národnosti, ktorý sa hlási k uvedenej viere. To znamená, že občan príslušného štátu, ktorý je moslim v týchto štatistikách zahrnutý nie je (, keďže napríklad získaním občianstva stratil „štatút“ cudzinca). Na druhej strane, veľká časť cudzincov (i práve moslimov) získala občianstvo daného štátu, takže hoci majú európske občianstvo, nie sú to ľudia narodení v Európe, ide o tzv. prisťahovalcov.

Príloha 1 ukazuje krajiny, kde sú moslimovia dominantnou skupinou obyvateľov. Tieto krajiny sú rozdelené do troch skupín, podľa podielu moslimov na domáce obyvateľstvo, a to:

- prvá skupina „krajiny 100 – 90“, v ktorých je podiel moslimov v rozmedzí od 90 do 100% danej populácie krajiny,
- druhá skupina „krajiny 80 – 70“, kde je tento pomer od 70 do 89%
- a poslednou skupinou sú „krajiny 60- 50“ s pomerom muslimskej populácie od 50 do 69% z celkového počtu obyvateľov.

¹⁴ Podľa The World Factbook od CIA (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/index.html>).

¹⁵ Resp. nie tými, ktorí sa prihlásili k muslimskému náboženstvu, ale tými, ktorí majú štatút cudzinca a prišli z niektorej z muslimských krajín.

Celkový počet moslimov v týchto troch skupinách je 1,25 miliárd. Populácia moslimov, kde je ich podiel na celkovej populácii danej krajiny menší ako 50%, je niečo vyše 320 miliónov. Ide o ostatné krajiny sveta, v ktorých moslimovia tvoria menšinu.

Najväčšie percento moslimov sa nachádza v Afganistane, Tunisku, Iráne, Západnej Sahare, Azerbajdžane, Maurítánii a Jemene, kde sa takmer 100% priznáva k islamskému náboženstvu a kultúre. Nad 50% moslimov je v krajinách (v postupnosti od najmenšieho podielu) Nigérií, Čade a Kazachstane.

V ďalších úvahách budeme pracovať s týmito troma skupinami krajín, teda tými, kde je v priemere (za všetky skupiny) viac ako 87% moslimov z celkovej populácie, čiže tvoria jednoznačnú väčšinu a môžeme tvrdiť, že imigrant z tejto krajiny je moslimského pôvodu.

Ukážeme rozdiely v pôrodnosti medzi moslimskými národmi a krajinami v Európskej únii, taktiež podiel imigrantov z týchto krajín na celkovom počte cudzincov a na základe databázy Eurostatu, ich relatívny pomer k obyvateľom vybraných krajín EÚ. Tým by sme ukázali v akom počte sa nachádzajú na starom kontinente a aký dopad to má, s úvahou o fertilitate, na európske obyvateľstvo.

4.5.2 Fertilita moslimského obyvateľstva

Priemerný počet detí na jednu ženu počas jej reprodukčného obdobia (fertilita) je v období 2005 – 2010 celosvetovo na úrovni 2,55 detí na jednu ženu. V tomto období, 73 krajín na svete malo hodnotu fertility pod 2,1¹⁶ (45 z nich sú vyspelé krajiny), naproti tomu 122 krajín (, z ktorých sú všetky menej vyspelé) majú celkovú fertilitu nad 2,1. Z týchto krajín: 27 má úroveň nad 5 (detí na jednu ženu), a ide prevažne o rozvojové krajiny.

73 krajín na svete, kde bola úroveň pôrodnosti menšia ako 2,1 predstavuje 43% celkovej populácie na svete (2,9 miliardy ľudí). Kvôli nízkej úrovni fertility populácia týchto krajín v budúcnosti bude rásť len veľmi pomaly, v niektorých, podľa predpovedí¹⁷, bude populácia v roku 2050 na úrovni ich dnešnej (rok 2009).

¹⁶ Miera pôrodnosti potrebná na zachovanie prirodzeného prírastku obyvateľstva.

¹⁷ Podľa UN.

Napriek tomu, že úroveň fertility v rozvojových krajinách stále klesá, 14 krajín má hodnotu stále nad 6.

Fertilita v moslimskej populácii sa výrazne líši od tej svetovej a výraznejší rozdiel je badať v porovnaní s európskym priemerom.

Ako ukazuje Príloha 1, v **prvej skupine** „krajiny 100 – 90“ majú najvyššiu hodnotu krajiny Niger (7,2), Afganistan (7,1) a Mali (6,5). Priemerná úroveň za tieto krajiny je 3,7 (detí na jednu ženu).

V **druhej skupine** „krajiny 80 – 70“, najvyššiu hodnotu dosiahlo Sierra Leone (6,5) a Guinea (5,4); priemerná úroveň všetkých je 3,3.

Posledná, **tretia skupina** „krajiny 60 – 50“, najvyššia fertilita je v Burkina Faso¹⁸ a Nigérii (5,3); priemer v tejto skupine je 3,8.

Priemerom všetkých týchto (3 skupín) moslimských krajín sú hodnoty fertilität nasledovné: 3,9 (v období rokov 2000 až 2005), 3,6 (roky 2005 až 2010), predpokladá sa neustály pokles¹⁹, až na 3,3 (roky 2010 až 2015).

Ak porovnáme priemernú fertilitu za tieto sledované skupiny moslimských krajín s priemernou fertilitou Európskej únie, je evidentný rozdiel v oboch hodnotách, kde moslimom sa rodí v priemere 3,6 detí na jednu ženu (európskym ženám len 1,5) – čo je viac ako dvojnásobok európskeho priemeru. Treba poznamenať, že rozdiely medzi moslimskými krajinami (od najnižšej 1,8 po najvyššiu 7,2 v priemere za roky 2005 a 2010) sú extrémnejšie ako medzi európskymi (od 1,35 na Slovensku po najvyššiu v Írsku 2,15 v roku 2008).

Dôležitým faktom je aj to, že až 92% spomínaných moslimských krajín má hodnotu fertility nad 2,1 (len 4 krajiny ju majú pod touto úrovňou – priemer týchto krajín je 1,8 - čo je stále viac ako priemer európsky).

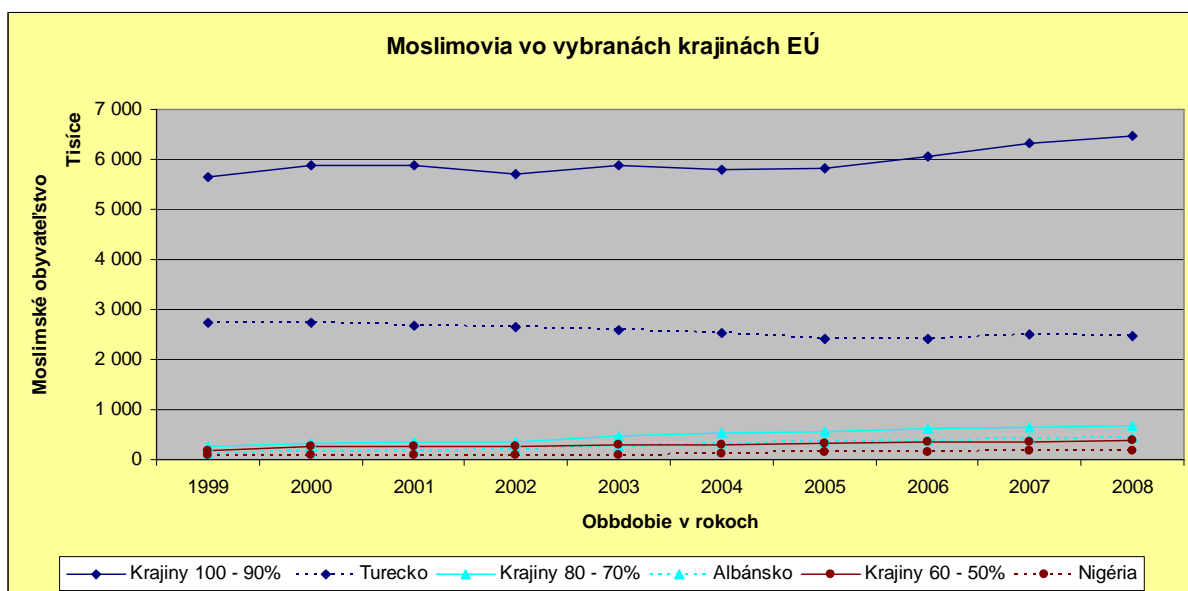
Reprodukčný potenciál moslimských krajín a ich obyvateľov takto zásadne prevyšuje ten v Európskej únii; otázne je do akej miery si migranti z týchto krajín do Únie, udržia relatívne (v porovnaní s EÚ) vysokú úroveň plodnosti aj mimo hraníc svojich národov.

¹⁸ Ide o vnútrozemský štát ležiaci v západnej časti Afriky, patrí k najzaostalejším štátom sveta.

¹⁹ Podľa predpovedí United Nations (<http://data.un.org/Default.aspx>).

4.5.3 Moslimské národy vo vybraných krajinách EÚ

Diverzifikácia moslimov je v štátoch Európskej únie rôzna, záleží to nielen od počtu obyvateľov (čím väčšia krajina, tým viac národností), ale aj od životných podmienok, či sociálnej situácie v danej krajine.

Graf 29: Moslimovia vo vybraných krajinách EÚ (zdroj: vlastné výpočty)

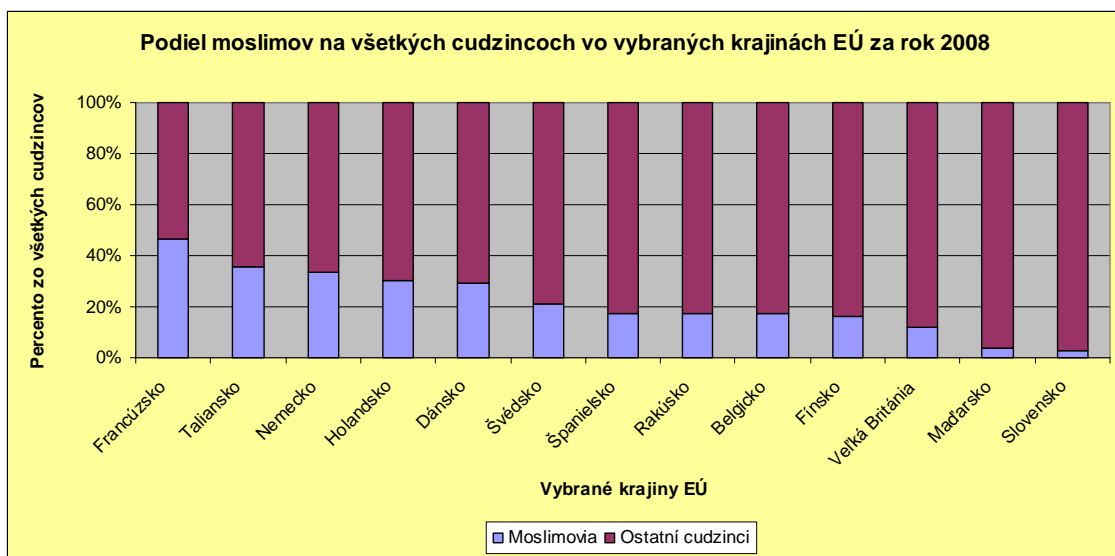
Graf 29 ukazuje počty moslimov, rozdelených do troch skupín a ich vývoj od roku 1999 do 2008 vo vybraných krajinách EÚ. Najpočetnejšou skupinou sú moslimovia v prvej skupine „krajín 100 – 90“, kde spomedzi všetkých národností najpočetnejší sú Turci. Približne rovnakú početnosť majú druhá a tretia skupina, kde z druhej „krajiny 80 – 70“ najpočetnejší národ sú Albánci a z tretej sú to Nigérijci. Ako vidieť z grafu, počty týchto národov sa medziročne zásadne nemenia a sú relatívne stabilné.

Podiel moslimskej populácie na všetkých cudzincoch

Najväčší podiel moslimov z cudzincov (Graf 30) má Francúzsko (46%), Taliansko (36%) a Nemecko (34%). V Slovenskej republike iba 2% zo všetkých cudzincov sú obyvatelia z vybraných troch skupín moslimských krajín.

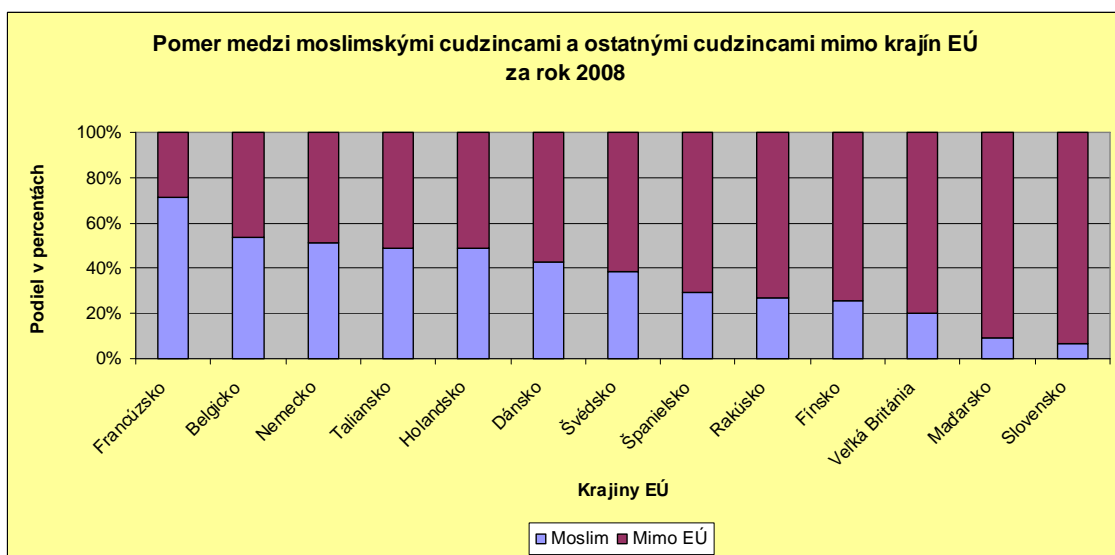
Najviac moslimov sa nachádza na území Nemecka, za rok 2008 ich počet bol takmer 2,3 milióna, druhou najpočetnejšou krajinou z pohľadu moslimov je Francúzsko s 1,7 miliónom. Ostatné vybrané krajiny majú moslimské obyvateľstvo pod hranicou jedného milióna. V Španielsku ich je 860 tisíc a v Taliansku 700 tisíc.

Podľa výpočtov, krajiny pôvodu, v ktorých je obyvateľstvo zložené v priemere z 87% moslimskej populácie, majú na území vybraných členských štátov únie za rok 2008 takmer 6,5 milióna občanov.

Graf 30: Podiel moslimov na všetkých cudzincoch vo vybraných krajinách EÚ za rok 2008 (zdroj: vlastné výpočty)

Pre lepšiu predstavu, na území Európskej únie sa nachádzajú cudzinci, ktorých sme rozdelili na tých, ktorí sú občanmi iného členského štátu a tých, ktorí do EÚ prichádzajú z ostatného sveta. Práve túto druhú skupinu cudzincov rozdelíme na tých, ktorí pochádzajú z moslimských krajín a na tých ostatných.

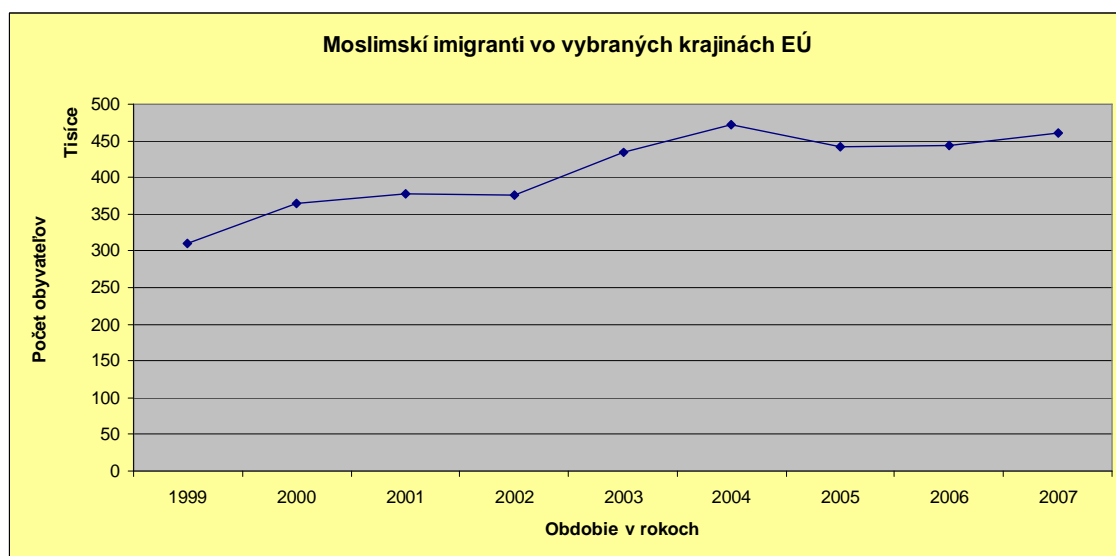

Graf 31: Pomer medzi moslimskými cudzincami a ostatnými cudzincami mimo krajín EÚ za rok 2008 (zdroj: vlastné výpočty)

Toto rozdelenie môžeme pozorovať na *Grafe 31*, kde vo Francúzsku z cudzincov mimo EÚ je až 71% moslimov. Nad alebo na hranici 50% sú krajiny Belgicko, Nemecko, Taliansko a Holandsko. Slovensko spomedzi vybraných krajín Európskej únie má najmenší pomer moslimských cudzincov na tých, ktorých pôvod je z krajín mimo EÚ. V ďalšej kapitole ukážeme v akom počte moslimskí prisťahovalci do vybraných krajín prichádzajú.

4.5.4 Moslimskí prisťahovalci

Pohľad na moslimských imigrantov budeme vnímať komplexnejšie, t.j. nebudeme ich rozdeľovať ako v predchádzajúcich častiach na tri skupiny, ale iba na základe ich celkového počtu vo vybraných krajinách Európskej únie. Na *Grafe 32* môžeme pozorovať počet moslimských imigrantov v období rokov 1999 až 2007. Ich počet sa relatívne od roku 2003 nemení, prichádzajú do Únie v počte približne 450 000 ľudí ročne.

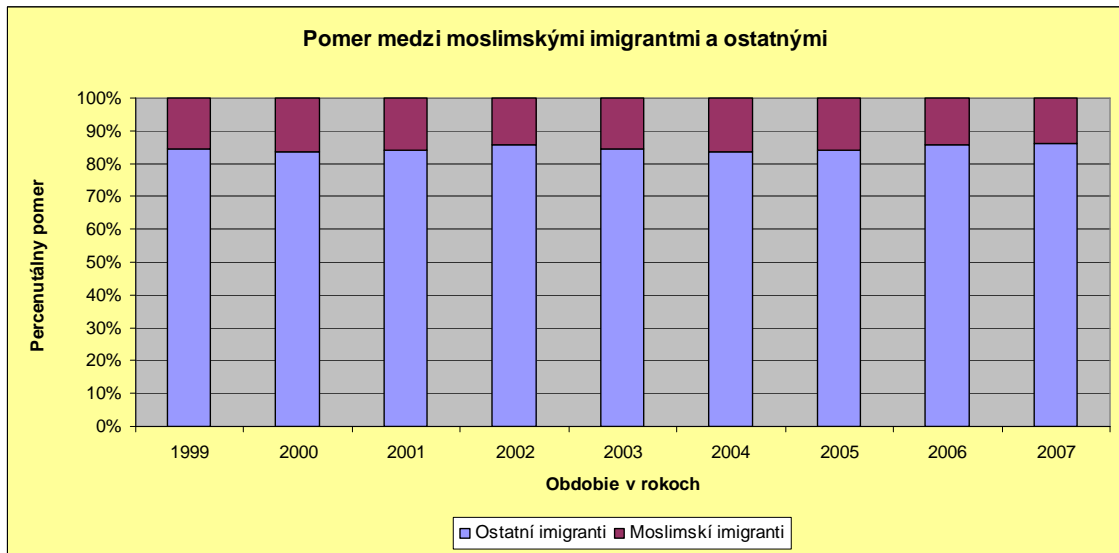

Graf 32: Moslimskí imigranti vo vybraných krajinách EÚ (zdroj: vlastné výpočty)

Ak sa bližšie pozrieme na pomer moslimských imigrantov a všetkými, ktorí do vybraných krajín únie prichádzajú (*Graf 33*), vidíme, že tvoria len zlomok všetkých prisťahovalcov. Priemer za všetky sledované roky je 15% z imigrantov vo vybraných krajinách.

Podobne ako medzi cudzincami, najpočetnejšiu skupinu moslimských národov tvoria Turci, ale tiež Pakistanci, či Iračania. Je však vhodné poznamenať, že tento

pohľad na moslimov je z hľadiska cudzincov, či imigrantov, ktorí sa v krajinách EÚ nachádzajú alebo prichádzajú. Nezohľadňuje všetkých príslušníkov islamského náboženstva. Teda tých, ktorí v krajine žijú a dobrovoľne sa k tomuto náboženstvu prihlásili. Môže ísť teda o občanov, ktorí získali občianstvo danej krajiny a už nie sú vedení ako cudzinci.

Graf 33: Pomer medzi moslimskými imigrantmi a ostatnými vo vybraných krajinách EÚ (zdroj: vlastné výpočty)

Moslimská menšina v Európskej únii je pod tlakom mediálnym a politickým z hľadiska uvažovania nad sprísnením vstupných požiadaviek pre cudzincov do Únie. Najväčšie príčinenia nad takýmto stavom majú hlavne udalosti posledných niekoľkých rokov, ako sú teroristické útoky, ktorých podnet pochádzal práve z oblastí Stredného východu. Kde žijú práve moslimské národy. Preto vzťah k týmto ľuďom je do istej miery netolerantný a vychádza práve zo strachu pred touto skupinou ľudí.

Informácie o presnom počte moslimov sú veľmi variabilné, nie je možné presne povedať v akých číslach sa moslimovia pohybujú po Európe. Preto sme sa pokúsili vytvoriť pohľad len na cudzincov, ktorí sa na danom území nachádzajú, neberieme do úvahy všetkých príslušníkov, ktorí sa prihlásili k tomuto náboženstvu. V tomto prípade už ide o včlenenie daných obyvateľov medzi entitu daného štátu.

Jednou z obáv ohľadne moslimov je aj vysoká miera plodnosti týchto ľudí. Táto však bola určená v krajinách pôvodu moslimov a nie v štátoch, do ktorých prišli. Je otáznne, v akej miere si túto hodnotu zachovávajú, pretože kultúrna a ekonomická danosť a tradície sú jasne rozdielne. Občania moslimských národov prichádzajú z menej vyspelých krajín (až rozvojových a chudobných) do vyspelých, kde vládne iný životný

štandard a hlavne spôsob života. Je evidentné, že ak chcú byť súčasťou tejto spoločnosti, musia si privlastniť aj tieto charakteristiky. Na druhej strane, nie je možné a ani žiaduce, aby sa moslim vzdal svojej viery a hodnôt, ktoré s tým súvisia.

Avšak, ak budeme brať do úvahy fertilitu európskeho obyvateľstva a budeme predpokladať, že si moslimovia svoju úroveň zachovajú, tento rozdiel je výrazný. A bez pochýb možno povedať, že európskemu obyvateľstvu sa rodí v priemere dva krát menej detí ako moslimom. Tento rozdiel je evidentný hlavne v moslimských komunitách, ktoré sa postupne rozrastajú (v mestách ako Amsterdam, Hamburg, Birmingham, či Marseilles).

Ďalšie analýzy demografických ukazovateľov budeme uskutočňovať prostredníctvom viacrozmerných štatistických metód na krajinách Európskej únie a pokúsime sa vytvoriť skupiny krajín, ktoré budú charakteristické určitými jedinečnosťami.

4.6 Viacrozmerná klasifikácia európskych krajín na základe vybraných demografických ukazovateľov

Krajiny Európskej únie sú prevažne z kategórie vyspelých. Na základe toho sa dajú vytvoriť domnienky, že úroveň imigrácie, úmrtnosť alebo stredná dĺžka života budú ovplyvnené práve životnou úrovňou týchto krajín. Ukazovateľom vyspelosti krajiny je i HDP prepočítaný na obyvateľa (v parite kúpnej sily amerického dolára) pre porovnanie všetkých krajín v únii. Práve tento ukazovateľ, ako sa ukázalo, hrá významnú rolu aj z demografického hľadiska. Všetky údaje sú za rok 2006. Cudzinci a imigranti sú prepočítaní na 1 000 obyvateľov, rovnako aj počty narodených a zomretých, čím sa dosiahla možnosť porovnania týchto ukazovateľov navzájom.

Cieľom zhlukovej analýzy bude vytvorenie takých skupín krajín, ktoré si budú z demografického hľadiska najviac podobné.

4.6.1 Závislosť vybraných demografických ukazovateľov

Vplyv HDP na imigrantov

Ukázali sme si v akom počte a charaktere prichádzajú cudzinci do krajín Európskej únie a tak isto aj počet cudzincov, ktorí v týchto krajinách zostávajú naďalej. Z rôznych dôvodov, či už pracovných, podnikateľských alebo za účelom vzdelávania.

Otázkou však zostáva, akým spôsobom si títo ľudia vyberajú svoju cieľovú krajinu. V nasledujúcej analýze sme sa zaoberali vplyvom hrubého domáceho produktu (v prepočte na obyvateľa) na výber krajín Európskej únie z pohľadu imigrantov a cudzincov, ktorí naďalej v týchto krajinách zostávajú.

Tab. 5 Korelácie medzi ukazovateľmi: Cudzinci, Imigranti a HDP na obyv.

(zdroj: vlastné výpočty)

	Cudzinci	Imigranti	HDP na obyv.
Cudzinci		0,6844	0,7172
		(25)	(25)
		0,0002	0,0001
Imigranti	0,6844		0,7750
	(25)		(25)
	0,0002		0,0000
HDP na obyv.	0,7172	0,7750	
	(25)	(25)	
	0,0001	0,0000	

Tabuľka 5 zobrazuje výstup z korelačnej analýzy zo *Statgraphicu*, v ktorej sme skúmali závislosti medzi HDP, imigrantmi a cudzincami v jednotlivých členských štátoch.

Korelačné koeficienty, v tabuľke, sú v rozmedzí -1 a +1 a merajú silu lineárnej závislosti medzi ukazovateľmi. Hodnoty v zátvorkách predstavujú počet sledovaných krajín, z nedostatku údajov sme do analýzy nezaradili Estónsko a Bulharsko. Čísla červenou farbou sú p – hodnoty, ktorými testujeme štatistickú významnosť odhadovaných korelácií. Hodnoty pod 0,05 nám hovoria o štatistickej významnosti premenných. Ako vidieť, všetky premenné vyšli štatisticky vysoko významné (na hladine významnosti alfa = 0,05).

Môžeme preto tvrdiť, že vyššia úroveň HDP na obyvateľa pritiahne do krajiny viac imigrantov. Dôvodom môže byť vyššia životná úroveň obyvateľov v tejto krajine. Ide o vyspelé krajiny, lukratívne pre ľudí z ostatného sveta.

Značnú časť imigrantov predstavujú mladí ľudia, ktorí v krajine zostávajú a sú evidovaní ako cudzinci. Je predpoklad, že tieto krajiny vynakladajú na vzdelanie viac finančných prostriedkov ako menej vyspelé a aj to môže byť dôvodom vyššej úrovne vzdelanosti, ktorá práve mladých ľudí ťahá do týchto regiónov.

Vplyv HDP na počty narodených a zomretých v krajinách únie

V *Tabuľke 6* môžeme vidieť závislosti medzi nasledovnými ukazovateľmi: HDP na obyvateľa, počet zomretých a počet živo narodených.

Tab. 6 Korelácie medzi vybranými demografickými ukazovateľmi: HDP na obyv., Počet zomretých, Počet živo narodených (zdroj: vlastné výpočty)

	HDP na obyv.	Počet zomretých	Počet živo narodených
HDP na obyv.		-0,5770	0,5019
		(27)	(27)
		0,0016	0,0076
Počet zomretých	-0,5770		-0,4537
	(27)		(27)
	0,0016		0,0175
Počet živo narodených	0,5019	-0,4537	
	(27)	(27)	
	0,0076	0,0175	

Tak ako v predchádzajúcich závislostiach aj tu môžeme potvrdiť štatistickú významnosť, pretože všetky premenné majú p – hodnotu pod 0,05 (na hladine významnosti alfa = 0,05).

Tak ako sa preukázalo v predchádzajúcej analýze, vyššia úroveň HDP na obyvateľa má vplyv na sledované ukazovatele. V krajinách s vyšším HDP zomiera menej ľudí, je to dané hlavne životnou úrovňou v danej krajine. Úroveň HDP tiež vplýva na počet narodených detí v členských štátoch. Opäť môžeme povedať, že vyšší životný štandard podporuje obyvateľov v rozhodnutí mať dieťa.

Vplyv HDP na strednú dĺžku života

Všetky uvedené ukazovatele (*Tabuľka 7*) sú štatisticky významné na hladine významnosti alfa = 0,05. Ich p – hodnoty sú menšie ako 0,05.

Hrubý domáci produkt, ako ukazovateľ vyspelosti krajiny má vplyv aj na strednú dĺžku života. Ide o štatistický údaj, ktorý udáva priemerný vek, ktorý dosahujú členovia danej populácie. Z výsledku môžeme povedať, že v krajinách s vyšším HDP sa dožívajú ľudia vyššieho priemerného veku ako v ostatných. Je to dané, okrem iného, aj

výdavkami na zdravotníctvo a tiež životnou úrovňou, v ktorej žijú obyvatelia týchto štátov.

Tab. 7 Korelácie medzi vybranými demografickými ukazovateľmi: HDP na obyv. a Stredná dĺžka života (zdroj: vlastné výpočty)

	HDP na obyv.	Stredná dĺžka ž.
HDP na obyv.		0,5870
		(27)
		0,0013
Stredná dĺžka ž.	0,5870	
	(27)	
	0,0013	

4.6.2 Zhuková analýza

Cieľom zhukovej analýzy je rozdelenie sledovaných krajín do zhukov tak, aby krajiny patriace do toho istého zhuku si boli čo najviac podobné a krajiny patriace do rôznych zhukov si boli čo najviac odlišné. Analýzy vybraných demografických ukazovateľov (Príloha 2) je zameraná na hľadanie podobných vlastností charakterizujúcich krajiny Európskej únie.

Do zhukovej analýzy boli zaradené tieto ukazovatele:

- saldo migrácie (angl. net migration),
- cudzinci,
- HDP na obyvateľa,
- stredná dĺžka života,
- počet zomretých,
- počet narodených,
- a celková úroveň plodnosti.

Saldo migrácie predstavuje rozdiel medzi imigrantmi a emigrantmi v krajinách Európskej únie. *Cudzinci* predstavujú počet obyvateľov (v prepočte na 1 000 obyvateľov), ktorí sa nachádzajú v niektorej z členských štátov a nemajú občianstvo tejto krajiny. Ukazovateľ *HDP* (v prepočte na obyvateľa) vyjadruje vyspelosť danej krajiny. *Stredná dĺžka života* hovorí o priemernom počte rokov danej populácie. *Počty živo narodených a zomretých* vyjadrujú počet živo narodených detí a počet zomretých

ľudí vo vybraných krajinách únie. *Celková úroveň plodnosti* (angl. total fertility rate) hovorí o priemernom počte detí na jednu ženu počas jej reprodukčného obdobia.

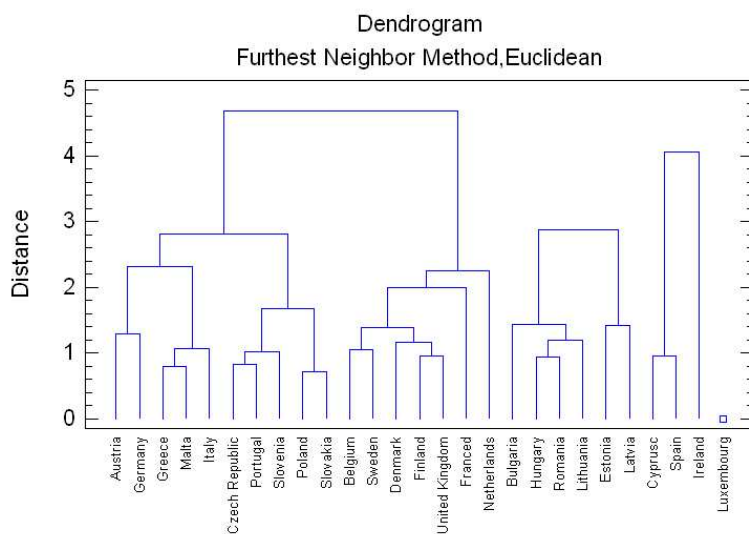
Dôvodom podrobnejšej analýzy krajín dvadsaťsedmičky z hľadiska demografie je vytvoriť vzorec krajín, ktoré si budú demograficky podobné s ohľadom na ekonomický aspekt. Preto sme do analýzy týchto ukazovateľov zaradili aj hrubý domáci produkt.

Do zhlukovej analýzy vstúpilo všetkých 27 krajín Európskej únie a uvedené demografické ukazovatele pochádzajú z databázy Eurostatu za rok 2006. Z dôvodu jednotnosti údajov, čo sa týka obdobia, sme sa rozhodli pre tento rok, pretože za tento rok boli dostupné všetky údaje v kompletnej forme.

Využitím zhlukovej analýzy boli krajiny Európskej únie na základe vzájomných podobností pospájané do štyroch od seba navzájom sa odlišujúcich zhlukov. Pre počiatočné vytvorenie zhlukov krajín bola využitá zhluková analýza (*Príloha 3*).

Správnosť zradenia týchto krajín do jednotlivých zhlukov bola overená aplikovaním diskriminačnej analýzy.

Obr. 1 Dendrogram

Dendrogram na *Obrázku 1* predstavuje postup zhlukovania krajín využitím metódy najvzdialenejšieho suseda. Z dendrogramu možno vyčítať príslušnosť krajín k jednotlivým zhlukom.

Na základe zhlukovej analýzy boli krajiny zaradené no štyroch zhlukov nasledujúcim spôsobom (*Obrázok 2*):

- Zhluk 1 (17 krajín)** Dánsko, Rakúsko, Fínsko, Belgicko, Holandsko, Švédsko, Veľká Británia, Nemecko, Francúzsko, Taliansko, Slovinsko, Grécko, Česká republika, Malta, Portugalsko, Slovensko a Poľsko.
- Zhluk 2 (6 krajín)** Estónsko, Maďarsko, Litva, Lotyšsko, Bulharsko a Rumunsko.
- Zhluk 3 (3 krajiny)** Írsko, Španielsko a Cyprus.
- Zhluk 4 (jedna krajina)** Luxembursko – môžeme ho považovať za „outliera“.

Realizovaná diskriminačná analýza potvrdila správnosť zaradenia krajín na úrovni 100%. Na základe diskriminačnej analýzy nebolo potrebné preradiť ani jednu krajinu (Príloha 4).

Tab. 8 Priemerné hodnoty demografických ukazovateľov za jednotlivé zhluky v roku 2006 (zdroj: vlastné výpočty)

Zhluk	Saldo migrácie	Cudzinci	HDP na obyv.	Stredná dĺžka dožitia	Počet zomretých
1	2,58824	46,2353	27627,9	79,0035	9,23529
2	0,0	68,0	14866,3	72,3183	13,3333
3	13,6667	97,6667	30550,7	80,4033	7,0
4	11,0	396,0	73305,0	79,41	8,0
Zhluk	Počet živo narodených	Úhrnná plodnosť			
1	10,5294	1,54118			
2	10,0	1,38333			
3	12,3333	1,56667			
4	12,0	1,6			

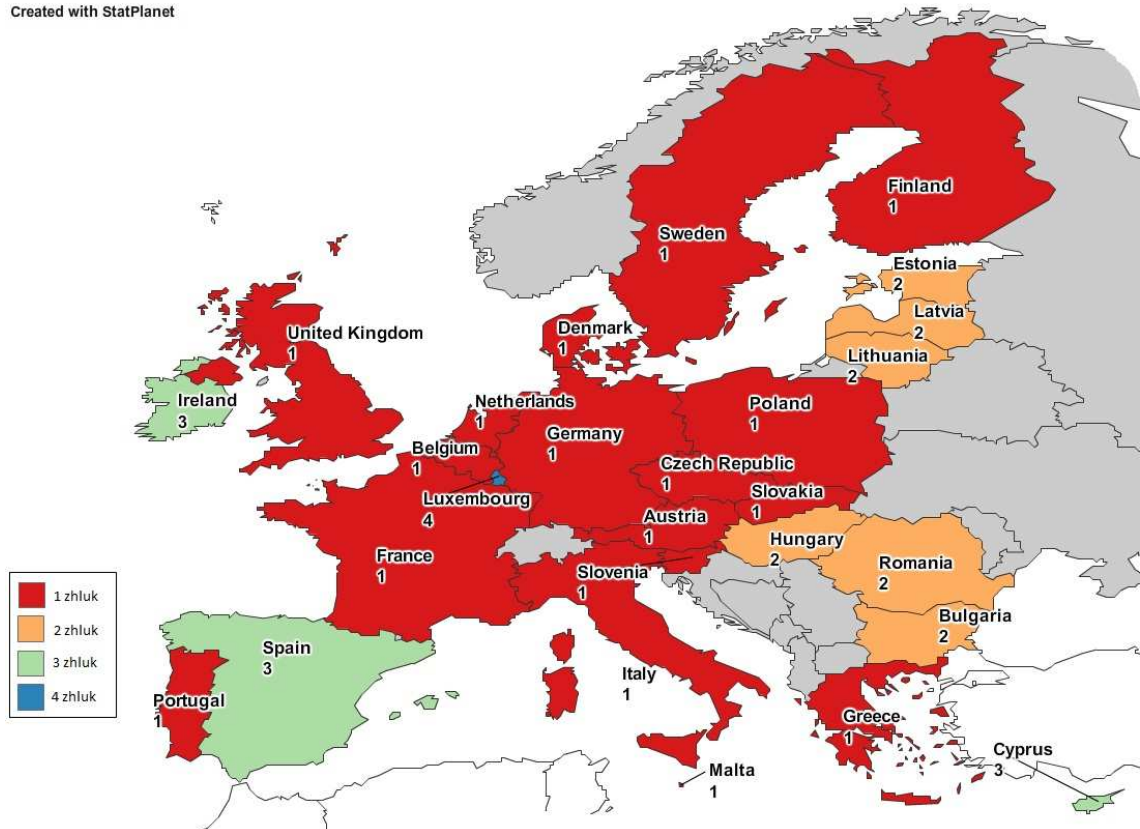
Charakteristika vytvorených zhlukov

Do **prvého zhluku** boli zaradené krajiny, ktoré majú vysokú úroveň HDP, strednú dĺžku života a zároveň nízku hodnotu salda migrácie. Priemerná hodnota HDP týchto krajín je na úrovni 27 627 na obyvateľa v parite kúpnej sily amerického dolára. Najvyššie HDP na obyvateľa má Dánsko 37 229 dolárov, priemernú hodnotu „ťahá“ dole Poľsko so 14 549 dolármi na obyvateľa a Slovensko s 18 421 dolármi.

Pre tieto krajiny je charakteristická tiež vysoká stredná dĺžka života, najvyššiu spomedzi všetkých skúmaných krajín má práve Taliansko z toho zhluku a to 81,44

rokov. Najnižšiu má Slovensko so 74,45 rokmi. Nízka úroveň salda migrácie odlišuje tento zhluk od tretieho. Priemerná hodnota je na úrovni 2,6 ľudí pripadajúcich na 1 000 obyvateľov. Najvyššiu má Taliansko, kde v roku 2006 vďaka migrácii vrástla populácia o 6 cudzincov na 1 000 obyvateľov. Najnižšiu – negatívnu má Holandsko, kde z pohľadu migrácie odišlo viac ľudí ako prišlo (-1,6 ľudí na 1 000 obyvateľov).

Created with StatPlanet

Obr. 2 Vytvorené zhluky

Druhý zhluk je charakteristický nízkou životnou úrovňou, ktorá je vyjadrená prostredníctvom HDP a nízkou strednou dĺžkou života a zároveň vysokým počtom zomretých v roku 2006. Priemerná hodnota HDP v tomto zhluku je 14 866 dolárov na obyvateľa.

Spomedzi všetkých sledovaných krajín sa krajiny v tomto zhluku umiestnili na posledných miestach v rebríčku strednej dĺžky života, ich priemerná hodnota je 72,3 rokov. Najmenej má Lotyšsko s takmer 71 rokmi a najvyššiu Maďarsko (73,5 rokov). Počet zomretých v tomto zhluku je v priemere jednoznačne najvyšší spomedzi krajín Európskej únie. Najviac ľudí zomrelo v Bulharsku (15 na 1 000 obyvateľov).

Do **tretieho zhliku** boli zaradené krajiny vyznačujúce sa vysokou životnou úrovňou, vysokou strednou dĺžkou života, nízkym počtom zomretých.

Od prvého zhluku sa odlišuje vysokým saldom migrácie, čo naznačuje, že tieto krajiny sú obľúbené destinácie pre imigrantov, keďže v roku 2006 ich počet bol výrazne vyšší ako emigrantov. Najobľúbenejšie v danom období bolo Írsko (saldo tvorilo 16 ľudí na 1 000 obyvateľov). Priemerná hodnota salda migrácie za všetky krajiny bola 13,7 ľudí.

Najvyššiu hodnotu HDP dosiahlo Írsko (42 975 dolárov na obyvateľa). Priemer sa pohyboval na úrovni 30 550 dolárov na obyvateľa. Najvyššiu strednú dĺžku života z tohto zhluku v roku 2006 dosiahlo Španielsko (81,08 rokov). A v priemere je to 80,4 rokov. Obyvatelia týchto krajín sa dožívajú najvyššieho veku v Európskej únii.

Vo **štvrtom zhluku** figurovala iba jediná krajina – Luxembursko, ktoré podobne ako aj v iných ukazovateľoch zastáva pozíciu európskeho outliera. Je to krajina, ktorá dosahuje ďaleko najvyššie HDP na obyvateľa, až 73 305 dolárov v roku 2006.

Zhluková analýza vytvorila štyri zhluky a rozdelila krajiny podľa ich demografickej podobnosti. Do druhého zhluku zaradila takmer všetky nové členské štáty (Slovensko bolo zaradené medzi staré členské štáty), ktoré majú svoje evidentné charakteristiky značne odlišné od ostatných krajín. Hlavne sa jedná o nízku životnú úroveň a početom zomretých v týchto krajinách, ktorý môže byť zapríčinený nedostatočnou zdravotnou starostlivosťou v týchto štátoch.

Preto rastom ekonomiky krajín v druhom zhluku možno zmierniť počty zomretých a vyššia životná úroveň môže prinútiť obyvateľov týchto krajín k vyššie plodnosti. S vyššou životnou úrovňou súvisia aj vyššie výdavky na zdravotnú starostlivosť a tak aj stredná dĺžka života môže rásť. Ostatné krajiny, ktoré dosahujú vysoký podiel HDP na obyvateľa, môžu mať problém s klesajúcim počtom obyvateľov. Keďže ako sme si ukázali v práci, prírastok zabezpečujú hlavne migranti, v týchto krajinách (z prvého zhluku) je tento prírastok relatívne nízky. Ukáže sa do akej miery dokážu krajiny zvýšiť svoju úroveň plodnosti a tak zabezpečiť rast obyvateľstva, alebo budú miery salda migrácie rásť naďalej a tým aj prílev migrantov bude mať stúpajúcu tendenciu.

5 Záver

Základným cieľom diplomovej práce bolo popísať demografické zmeny, ktoré nastávajú v členských krajinách Európskej únie. Tak ako ekonomika i obyvateľstvo všetkých krajín na svete je pod vplyvom globalizácie, ktorá sa postupne prejavuje v čoraz väčšej miere a zasahuje rôzne oblasti života.

Ako sme ukázali, napriek tomu, že niektoré krajiny Európskej únie zaznamenávajú pokles obyvateľstva, Európska únia si ako celok stále drží pozitívny prírastok obyvateľov. V roku 2009 dosiahla populácia EÚ počet 500 miliónov ľudí. Tento kladný nárast nie je však daný prirodzeným prírastkom obyvateľstva, ale je značne ovplyvnený migračnými pohybmi. Inak povedané, obyvateľstvo Únie nerastie vďaka väčším počtom narodených detí, ale vplyvom prisťahovalcov, ktorí prichádzajú z ostatného sveta v čoraz väčšom počte.

Ďalším demografickým faktorom je starnutie obyvateľstva, ktoré vyplýva hlavne z nižšej plodnosti a poklese počtu živo narodených detí. Pred štyridsiatimi rokmi sa v Európskej únii rodilo o tri milióny viac detí ako to je v súčasnosti.

Pokles plodnosti nastal pomerne rýchlo a krajiny v súčasnosti uvádzajú podpriemerné hodnoty. V priemere, čo sa týka Európskej únie, pripadá 1,5 dieťaťa na jednu ženu počas jej reprodukčného cyklu. Táto hodnota je pod tzv. záchovnou hodnotou (2,1) – ide o prírastok, ktorý zabezpečí populácii jej prirodzenú reprodukciu. Ak tieto nízke úrovne plodnosti pretrvávajú dlhšiu dobu hrozí, že počet narodených detí sa do päťdesiatich rokov zredukuje o 50%, čo bude mať zásadný dopad na populáciu celej Únie.

Okrem malého počtu narodených detí, starnutie populácie ďalej spôsobuje rastúca priemerná dĺžka života. Európska únia je tvorená vyspelými krajinami, v ktorých je vyšší životný štandard a výdavky na zdravotnú starostlivosť sú vyššie ako v menej vyspelých krajinách. Stredná dĺžka života vzrástla za posledných päťdesiat rokov o 7 rokov, inými slovami muži v Európskej únii sa v priemere dožívajú 76 rokov a ženy 82 rokov. Zvyšovanie priemerného veku dožitia a znižovanie počtu narodených detí má a v budúcnosti bude mať ešte väčší dopad na počet ľudí v produktívnom veku. Tento počet sa v nasledujúcich desaťročiach bude znižovať a medzi ľuďmi v produktívnom veku bude viac starších ľudí ako mladých. Starnutie obyvateľov bude mať vplyv na

verejné financie, vyššie výdavky na dôchodky, či verejnú starostlivosť povedú k prehĺbovaniu štátnych deficitov. Narušil by sa tak potenciál hospodárskeho rastu, ohrozilo by sa fungovanie jednotnej meny, čo by malo za následok ďalšie negatívne ekonomické dopady.

Pre zachovanie pozitívneho prírastku obyvateľstva, ako sme naznačili už skôr, je dôležitý vplyv migrácie. Tento ovplyvňuje aj starnutie obyvateľstva, pretože veľká časť imigrantov je mladšieho veku a môže do určitej miery zmierniť dopady na zmenšujúcu sa populáciu produktívneho veku.

Medzinárodný pohyb obyvateľov má významný vplyv na mnohé členské štáty Európskej únie a má dôležitý význam z hľadiska prírastku obyvateľstva i spomalenie jeho starnutia. Pristáhovalci sa taktiež svojou mierou podieľajú na hospodárstve danej krajiny. Môžu dočasne znížiť finančný vplyv starnutia obyvateľstva tým, že legálne zamestnaní pristáhovalci platia príspevky do verejného dôchodkového systému. V súčasnosti, po období hospodárskej krízy, sa však zvyšujú počty nezamestnaných a pristáhovalci zaberajú voľné pracovné miesta domácomu obyvateľstvu.

Najväčší podiel pristáhovalcov je spomedzi ľudí, ktorí do EÚ prichádzajú z krajín mimo Únie, tvoria vyše 50% všetkých cudzincov, ktorí migrovali v Únii v roku 2006. Ostatní sú imigranti, ktorí sa vracajú do rodných štátov alebo sú občanmi niektorého členského štátu a sťahujú sa v rámci EÚ do iného štátu. Najväčšie skupiny imigrantov z krajín mimo Európskej únie predstavujú občania Maroka, Ukrajiny a Turecka. Migrácia má dôležité aspekty pre cieľové krajiny i krajiny pôvodu.

Prílivom imigrantov sa zvyšuje počet cudzincov v členských štátoch, v roku 2008 žilo na území EÚ vyše 30 miliónov cudzincov, z toho takmer 20 miliónov nie sú občania žiadneho členského štátu Únie. Najviac početné obyvateľstvo cudzieho pôvodu sa nachádzalo v sledovanom roku na území Nemecka, Španielska, Veľkej Británie a Francúzska.

V diplomovej práci sme tiež venovali bližší pohľad na konkrétnu skupinu cudzincov, vybrali sme ju z hľadiska výšky dosahovanej miery plodnosti. Práve moslimská populácia už dlhodobejšie dosahuje v priemere vyššie miery plodnosti ako európska. Je to až dva krát viac (3,3) a výrazne nad hranicou záchovej miery. Čo naznačuje, že moslimská populácia rastie rýchlejšie ako európska, ktorá ak neberieme do úvahy migráciu, pomaly upadá. Keďže miery plodnosti sú počítané z obyvateľstva príslušného štátu, môžeme iba polemizovať, či si prichádzajúci moslimovia v Európskej

únii udržia rovnakú hodnotu fertility ako vo svojich krajinách. Najväčší pomer moslimov zo všetkých cudzincov má Francúzsko, Taliansko, Nemecko a Holandsko. Čo sa týka imigrácie moslimských národov, predstavujú iba 14% zo všetkých imigrantov.

Informácie o počte moslimov v EÚ sa veľmi líšia a záleží z akého pohľadu sa na túto národnosť pozrieme. Jedným z cieľov tejto práce bola ich analýza z hľadiska ich počtu v jednotlivých krajinách. Z dôvodu nedostatočných údajov, sme na analýzu vybrali len niektoré krajiny Únie. Ukázali sme ich z hľadiska cudzincov, tzn. ako občanov inej národnosti, než je krajina, v ktorej sa nachádzajú. Rozdielne čísla z rôznych zdrojov naznačujú, že počet príslušníkov islamského náboženstva je v pomere akom sme to vypočítali my, viac. Keďže cudzinec môže získať občianstvo toho konkrétneho štátu, už nemusí byť v databázach vedený ako cudzinec a keďže islam je náboženstvo, príslušníci tejto viery nemusia byť výhradne občania z krajín s vysokou mierou plodnosti.

Európska únia je zmesou viacerých národnostných menšín, z ktorých moslimovia predstavujú značnú časť. Keďže je imigrácia z pohľadu zachovania prírastku, či počtu obyvateľov v produktívnom veku žiadúca, počet obyvateľov iných národností a kultúr sa bude len zvyšovať. Najväčšie konflikty nastanú z pohľadu rozdielnosti kultúrnych prvkov a etnických charakteristík jednotlivých národov. Legislatívne aspekty majú v rukách politickí predstavitelia Únie, ľudskú rovinu len samotní obyvatelia Európy.

V poslednej časti diplomovej práce bolo naším cieľom vytvoriť určité skupiny krajín Európskej únie, ktoré by si boli na základe vybraných demografických ukazovateľov najviac podobné. Vytvorili sme štyri skupiny krajín, ktoré sa navzájom líšili úrovňou HDP na obyvateľa, počtom narodených detí, saldóm migrácie a strednou dĺžkou života.

Z analýz sa ukázalo, že na výber cieľovej krajiny pre imigrantov pôsobí hlavne úroveň HDP, pre cudzincov sú atraktívnejšie krajiny s vysokou životnou úrovňou. A tá pozitívne vplýva aj na strednú dĺžku života a na počet narodených detí.

Globalizácia sa prejavuje v celkovom ponímaní sveta i v rámci jednotlivých krajín. Má dopad na obyvateľstvo i ekonomiku štátov. Práve hľadisko demografie môže výrazne prispieť k zobrazeniu jej priebehu a zmenám, ktoré okolo nás nastávajú. A utvárať tak dôveryhodnú predstavu o svete, v ktorom žijeme.

6 Zoznam použitej literatúry

1. Acquisition of citizenship in the European Union. In *Eurostat: Data in focus*. 2009. [online]. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-08-108/EN/KS-SF-08-108-EN.PDF>.
2. ANDRÁŠOVÁ, Soňa. 2006. Na čo je nám dobrá migrácia? In *IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu*. [online]. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <<http://www.cpep.sk/fileadmin/Dokumenty/publikacie/migracia/Andrasova-Migracia.pdf>>.
3. Asylum applicants and first instance decisions on asylum applications in Q3 2009. In *Eurostat: Statistics in focus*. 2010. [online]. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-QA-10-003/EN/KS-QA-10-003-EN.PDF>.
4. Asylum in the EU in 2008.. In *Eurostat: News release*. 2008. [online]. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/3-08052009-AP/EN/3-08052009-AP-EN.PDF>.
5. BARREL, Ray a i. 2007. EU enlargement and migration. In *EU enlargement and migration: Assessing the macroeconomic impacts*. [online]. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/5th_enlargement/facts_figures/eu_enlargement_and_migration.pdf>.
6. BLEHA, Branislav. 2009. Populačné prognózy. In *Demografia populárne*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2009. s. 51-56. ISBN 978-80-223-2606-3.
7. CAYOTTE, Elodie – BUCHOW, Hartmut. 2009. Who dies of what in Europe before the age of 65. In *Eurostat: Statistics in focus*. [online]. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-09-067/EN/KS-SF-09-067-EN.PDF>.
8. D'ADDIO, Anna Cristina - D'ERCOLE, Marco Mira. 2005. Determinants of fertility rates. In *Policies, institutions and fertility rates: A panel data analysis for OECD countries*. [online]. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <<http://www.oecd.org/dataoecd/61/44/40505223.pdf> >.

-
9. Demografický deficit EÚ: Prečo sa rodí málo detí? 2008 [online] Európsky parlament. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=IM-PRESS&reference=20080414FCS26499&language=SK>>.
 10. Discrimination and islamophobia. In *Muslims in the European union*. 2006. [online]. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/Manifestations_EN.pdf>.
 11. DIVINSKÝ, Boris. 2006. Medzinárodná migrácia. 2006. In *Demogeografická analýza Slovenska*. Bratislava, 2006, s. 70. ISBN 80-223-2191-5.
 12. Economic and social affairs. In *World Population Prospects: The 2006 Revision*. 2006. [online]. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <<http://www.oecd.org/dataoecd/62/12/40506699.pdf>>.
 13. EÚ: Prílev prisťahovalcov nenahradí pokles obyvateľstva v produktívnom veku. 2007 [online] Európsky parlament. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <<http://www.europaskyparlament.sk/view/sk/press-release/institution/institution-2007/institution-2007-November/institution-2007-November-13.html;jsessionid=90F09C0CC775CA2502F4993871B8614F>>.
 14. Europe. In *IOM - Migration Initiatives 2009*. 2009. [online]. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <http://www.iom.int/jahia/webdav/site/myjahiasite/shared/shared/mainsite/published_docs/books/Migration%20Initiatives09.pdf>.
 15. Europe. In *Mapping the global muslim population: A Report on the Size and Distribution of the World's Muslim Population*. 2009. [online]. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <<http://pewforum.org/Mapping-the-Global-Muslim-Population.aspx>>.
 16. Fertility rates. In *OECD - Social Policy Division - Directorate of Employment, Labour and Social Affairs*. 2009. [online]. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <<http://www.oecd.org/dataoecd/37/59/40192107.pdf>>.
 17. Free Movement of Persons. In *Status of Foreign Nationals on the EU Internal Market*. 2007. [online]. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <<http://download.mpo.cz/get/33229/37127/414974/priloha006.pdf>>.
-

-
18. From 2015, deaths projected to outnumber births in the EU27. 2008. [online] Europa. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=STAT/08/119>>.
 19. GALIS, Paul a i. 2005. Muslims in Europe: Integration Policies in Selected Countries. In *CRS Report for Congress*. [online]. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <<http://italy.usembassy.gov/pdf/other/RL33166.pdf>>.
 20. HANUS, Martin. 2008. Európa na nespoznanie. 2008. In *Národný inštitút Francois Marie Voltaire*. [online]. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <<http://www.voltaire.netkosice.sk/archive/eu/Imigracia.doc>>.
 21. HERM, Anne. Recent migration trends: citizens of EU-27 Member States become ever more mobile while EU remains attractive to non-EU citizens. In *Eurostat: Statistics in focus*. 2008. [online]. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-08-098/EN/KS-SF-08-098-EN.PDF>.
 22. HOLÁ, Bohdana. 2005. Statistika zahraniční migrace – teorie, ideály a praxe. In *Naša demografická súčasnosť a perspektívy: 10. Slovenská demografická konferencia*. Bratislava: Slovenská štatistická a demografická spoločnosť, 2005, s 54. ISBN 80-88946-39-5.
 23. HUSÁKOVÁ, Mária - RIEVAJOVÁ, Eva. 2009. Teoretické a praktické aspekty migrácie pracovnej sily. In *Nová ekonomika : vedecký časopis Národohospodárskej fakulty Ekonomickej univerzity v Bratislave*. Bratislava : EKONÓM, 2009. December 2009, roč. 2, č. 4, s. 80-88.. ISSN 1336-1732.
 24. CHAJDIAK, Jozef. 2005. Problémy prognózovania vývoja počtu obyvateľov. In *Naša demografická súčasnosť a perspektívy: 10. Slovenská demografická konferencia*. Bratislava: Slovenská štatistická a demografická spoločnosť, 2005, 72 s. ISBN 80-88946-39-5.
 25. GRAS, Fabrice. 2009. Population growth slowing and life expectancy increasing In the Euro-Mediterranean region, 2000-2007. In *Eurostat: Statistics in focus*. [online]. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <http://medstat-finalforum.org/Publications/SIF/SIF-POPULATION_TRENDS-EN.pdf>.

-
26. Integration: Concepts and approaches. In *OECD: The economic and social aspects of migration*. 2003. [online]. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <[http://www.oecd.org /dataoecd/15/2/15515792.pdf](http://www.oecd.org/dataoecd/15/2/15515792.pdf)>.
 27. International migration. In *World Population Prospects: The 2006 Revision*. 2006. [online]. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <[http://www.un.org /esa/population/publications/wpp2006/WPP2006_Highlights_rev.pdf](http://www.un.org/esa/population/publications/wpp2006/WPP2006_Highlights_rev.pdf) >.
 28. JURČOVÁ, Danuša. 2002. *Krátky slovník demografických pojmov*. [online] Bratislava. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <http://ec.europa.eu/translation/language_aids/freelance/documents/slovak/3_Domain_related_Terminology_and_Document_Models/Statistics/demographic_terms_ensk.pdf>.
 29. JURČOVÁ, Danuša. 2009. Migrácia obyvateľstva. In *Demografia populárne*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2009. s 15. ISBN 978-80-223-2606-3.
 30. KÁČEROVÁ, Marcela. 2005. Demografické starnutie populácie Slovenska a Európy. In *Naša demografická súčasnosť a perspektívy: 10. Slovenská demografická konferencia*. Bratislava: Slovenská štatistická a demografická spoločnosť, 2005, 99 s. ISBN 80-88946-39-5.
 31. KÁČEROVÁ, Marcela. 2009. Veková štruktúra a demografické starnutie. In *Demografia populárne*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2009. 23 s. ISBN 978-80-223-2606-3.
 32. KENT, Mary M. – Haub, Carl. 2005. Poverty and population. In *Population bulletin*. [online]. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <[http://www.prb.org/pdf06/60.4Global DemographicDivide.pdf](http://www.prb.org/pdf06/60.4Global%20DemographicDivide.pdf)>.
 33. KOHLER, Hans-Peter – BILLARI, Francesco C. – Ortega, José Antonio. 2006. Low Fertility in Europe. In *Low Fertility in Europe: Causes, Implications and Policy Options*. [online]. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <<http://www.ssc.upenn.edu/~hpkohler/papers/Low-fertility-in-Europe-final.pdf>>.
 34. KRAUSOVÁ, Ľubomíra. 2007. Migrácia v Európe a jej ekonomické dopady. In *Mladá veda '06 : Sborník z medzinárodnej konferencie študentů doktorského*
-

-
- studia*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2007, s. 254. ISBN 978-80-245-1318-8.
35. LANGHAMROVÁ, Jitka. 2005. Zachráni nás imigranti? In *Naša demografická súčasnosť a perspektívy: 10. Slovenská demografická konferencia*. Bratislava: Slovenská štatistická a demografická spoločnosť, 2005, s 121. ISBN 80-88946-39-5.
36. LANZIERI, Giampaolo. 2008. Population in Europe 2007: first results. In *Eurostat: Statistics in focus*. [online]. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-08-081/EN/KS-SF-08-081-EN.PDF>.
37. LEMAN, Johan. 2005. Migrácia v Európe dnes, alebo objavovanie „iných“. In *História, revue o dejinách spoločnosti*. 2005 [online]. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <<http://www.historiarevue.sk/index.php?id=2005leman1>>.
38. LIĐÁK, Ján. 2008. Medzinárodná migrácia ako fenomén globalizácie. In *Mezinárodní migrace v evropském kontextu : sborník z mezinárodní vědecké konference*. Kolín : Nezávislé centrum pre štúdium politiky, Academia Rerum Civilium - Vysoká škola politických a spoločenských vied, s.r.o., 2008 , s. 170. ISBN 978-80-86879-16-1.
39. LIPKOVÁ, Ľudmila. 2006. *Migračná politika Európskej únie*. [online]. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <http://fsev.tnuni.sk/fileadmin/kmam_files/HP_EU/CDV_Migracna_politika_EU_BA.pdf>.
40. LIPTÁKOVÁ, Ľudmila. 2007. *Migračná politika Európskej únie*. [online]. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <http://fsev.tnuni.sk/fileadmin/kmam_files/HP_EU/CDV_Migracna_politika_EU_BA.pdf>.
41. Living conditions in Europe. In *Eurostat: Pocketbooks*. 2008. [online]. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-DZ-08-001/EN/KS-DZ-08-001-EN.PDF>.
42. LUKÁČOVÁ, Martina – PILINSKÁ, Viera – VAŇO, Boris. Starnutie obyvateľstva – najväčšia demografická výzva pre 21. storočie. In *Naša demografická súčasnosť a perspektívy: 10. Slovenská demografická konferencia*. Bratislava: Slovenská štatistická a demografická spoločnosť, 2005, s 141. ISBN 80-88946-39-5.
-

-
43. MARKOVIČ, Andrej. 2008. Medzinárodná migrácia: aktuálna výzva pre EÚ. In *Aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky: Zborník abstraktov z 9. medzinárodnej vedeckej konferencie*. . [online]. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <http://www.infostat.sk/vdc/sk/index.php?option=com_content&task=view&id=16&Itemid=16>.
44. Migrácia je kľúčová pre populačný rast. 2009 [online] Euractiv. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <<http://www.euractiv.sk/regionalny-rozvoj/clanok/migracia-je-klucova-pre-populacny-rast-012049>>.
45. Migrácia v Európskej únii. 2009. In *Európska komisia: Príležitosť a výzva*. [online]. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <<http://ec.europa.eu/publications/booklets/move/81/sk.doc>> .
46. MICHAELS, Adrian. 2009. Muslim Europe: the demographic time bomb transforming our continent. In *Telegraph*. [online] aktualizované 2009. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/5994047/Muslim-Europe-the-demographic-time-bomb-transforming-our-continent.html>>.
47. Moving Europe: EU research on migration and policy needs. In *European commission*. 2009. [online]. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <ftp://ftp.cordis.europa.eu/pub/fp7/ssh/docs/ssh_research_migration_20090403_en.pdf>.
48. Muslims in Europe. In *Open institute: At home in Europe*. 2009. [online]. [cit. 2010-03-30] Dostupné na: <http://www.soros.org/initiatives/home/articles_publications/publications/muslims-europe-20091215>.
49. Nemecko čaká úpadok kvôli imigrantom. 2010 [online] Chelemendik. [cit. 2010-03-30] Dostupné na: <http://www.chelemendik.sk/Nemecko_caka_upadok_kvoli_imigrantom_569343440.html>.
50. Oznámenie komisie rade a európskemu parlamentu. 2006. In *Komisia európskych spoločenstiev*. [online] [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0208:FIN:SK:PDF>> .
51. PACÁKOVÁ, Viera. 2003. Štatistika pre ekonómov. Bratislava : Iura Edition, 2003. 220-221 s. ISBN 80-89047-74-2.
-

-
52. PLÁVKOVÁ, Oľga. 2008. Migrácia v procesoch medzinárodnej ekonomickej integrácie a globalizácie. . In *Mezinárodní migrace v evropském kontextu : sborník z mezinárodní vědecké konference*. Kolín : Nezávislé centrum pre štúdium politiky, Academia Rerum Civilium - Vysoká škola politických a spoločenských vied, s.r.o., 2008 , s. 170. ISBN 978-80-86879-16-1.
53. *Počet obyvateľov EÚ presiahol pol miliardy*. 2010. [online] Webnoviny, aktualizované 19. januára 2010. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <<http://www.webnoviny.sk /svet/pocet-obyvateľov-eu-presiahol-pol-mil/42451-clanok.html>>.
54. PODOLÁK, P. 2004. Demografické aspekty rozšírenia Európskej únie: Prístupujúce krajiny verus Európa "15". In: *Geografia*, č.2, 2004, s. 59 - 63.
55. PODOLÁK, Peter. 2006. Priestorový pohyb obyvateľstva. 2006. In *Demogeografická analýza Slovenska*. Bratislava, 2006, s. 1. ISBN 80-223-2191-5.
56. PODMANICKÁ, Zuzana. 2005. Pôrodnosť a plodnosť v krajinách Európskej únie v období 1993-2003. In *Naša demografická súčasnosť a perspektívy: 10. Slovenská demografická konferencia*. Bratislava: Slovenská štatistická a demografická spoločnosť, 2005, s 164. ISBN 80-88946-39-5.
57. POLÁKOVÁ, Zuzana - MATEJKOVÁ, Eva. 2008. Komparatívna analýza demografického vývoja vybraných krajín EÚ. In *Forum statisticum Slovacum : vedecký časopis Slovenskej štatistickej a demografickej spoločnosti*. Bratislava : Slovenská štatistická a demografická spoločnosť, 2008, roč. 4, č. 4, s. 97-103. ISSN 1336-7420.
58. Population of foreign citizens in the EU27 in 2008. In *Eurostat: New release*. 2009. [online]. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu /cache/ ITY_PUBLIC/3-16122009-BP/EN/3-16122009-BP-EN.PDF>.
59. Population. In *Eurostat yearbook 2009*. 2009. [online]. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-CD-09-001-03/EN/KS-CD-09-001-03-EN.PDF>.
60. POTANČOKOVÁ, Michaela. 2009. Reprodukčné správanie obyvateľstva. In *Demografia populárne*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2009. 5 s. ISBN 978-80-223-2606-3.
-

-
61. Replacement fertility, what has it been and what does it mean? In *National statistics: Population trends*. 2005. [online]. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <http://www.statistics.gov.uk/downloads/theme_population/PT123_V1.pdf>.
 62. RIMARČÍK, Marián. 2010, a. *Dvojjrozmerná indukčívna štatistika* [online], [cit. 2010-04-08]. Dostupné na: <<http://rimarcik.com/navigator/interval2.html>>.
 63. RIMARČÍK, Marián. 2010, b. *Analýza závislej nominálnej premennej Y na nezávislých intervalových premenných X: Diskriminačná analýza* [online], [cit. 2010-04-04]. Dostupné na: <<http://rimarcik.com/navigator/da.html>>.
 64. SATMÁR, Oliver. 2008. Mobilita a migrácia. In *Mobilita a migrácia obyvateľstva ako dôsledok globalizácie*. [online]. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <<http://www.logistickymonitor.sk/en/images/prispevky/satmar.pdf>>.
 65. SLEEBOS, Joëlle E. 2003. Recent trends in fertility rates in OECD countries. In *Low Fertility Rates in OECD Countries: Facts and Policy Responses*. [online]. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <<http://www.oecd.org/dataoecd/13/38/16587241.pdf>>.
 66. Smernica rady 2003/9/ES z 27. januára 2003, ktorou sa ustanovujú minimálne štandardy pre prijímanie žiadateľov o azyl. In *Úradný vestník Európskej únie*. 2003. [online]. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <<http://www.ludiaakomy.sk/download/Smernica20039ES%20-%20minimálne%20štandardy.pdf>>.
 67. SOJKOVÁ, Zlata. - STEHLÍKOVÁ, Beáta. 2005. Reprodukčné správanie obyvateľov Európy. In *Socio-ekonomická komparácia krajín EÚ*. Nitra : SPU, 2005. s. 65. ISBN 80-8069-520-2.
 68. Spoločné zásady pre príst'ahovaleckú a azylovú politiku. 2008 [online] Európska komisia. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <http://ec.europa.eu/news/justice/080617_1_sk.htm>.
 69. STANKOVIČOVÁ, Iveta. – VOJTKOVÁ, Mária. 2007. *Viacrozmerné štatistické metódy s aplikáciami*. Bratislava : Iura Edition, 2007. 132-142 s. ISBN 978-80-8078-152-1.
 70. The EU-27 population continues to grow. In *Eurostat: Data in focus*. 2009. [online]. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-QA-09-031/EN/KS-QA-09-031-EN.PDF>.

-
71. The European Union and the world. In *Population statistics*. 2006. [online]. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-EH-06-001/EN/KS-EH-06-001-EN.PDF>.
 72. THIELEMANN, Eiko a i. 2010. What system of burden-sharing between Member States for the reception of asylum seekers? In *Policy Department: Citizen's rights and constitutional affairs*. [online]. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <<http://www.europarl.europa.eu/activities/committees/studies/download.do?language=en&file=29912>>.
 73. VASILEVA, Katya. 2009. Citizens of European countries account for the majority of the foreign population in EU-27 in 2008. In *Eurostat: Statistics in focus*. [online]. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-09-094/EN/KS-SF-09-094-EN.PDF>.
 74. Youth in Europe. In *Eurostat: Statistical books*. 2009. [online]. [cit. 2010-03-30]. Dostupné na: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-78-09-920/EN/KS-78-09-920-EN.PDF>.

7 Prílohy

Príloha 1 Prehľad troch skupín moslimskej populácie

	Krajina	Počet moslimov (2009)	Moslimská populácia v % z obyvateľov	% moslimov zo svetovej populácie	Hodnoty fertility		
					2000-2005	2005-2010	2010-2015
100 - 90 % moslimskej populácie	Afganistan	28 072 000	99,70	1,80	7,5	7,1	6,7
	Tunisko	10 216 000	99,50	0,70	2,0	1,9	1,8
	Irán	73 777 000	99,40	4,70	2,1	2,0	2,0
	Západná Sahara	510 000	99,40	0,00	3,0	2,7	2,5
	Azerbajdžan	8 765 000	99,20	0,60	1,7	1,8	1,8
	Mauritánia	3 261 000	99,10	0,20	4,8	4,4	3,9
	Jemen	23 363 000	99,10	1,50	6,0	5,5	4,9
	Irak	30 428 000	99,00	2,00	4,9	4,3	3,7
	Maroko	31 993 000	99,00	2,00	2,5	2,4	2,3
	Niger	15 075 000	98,60	1,00	7,5	7,2	6,9
	Somálsko	8 995 000	98,50	0,60	6,4	6,0	5,6
	Male Divy	304 000	98,40	0,00	2,8	2,6	2,5
	Comoros	664 000	98,30	0,00	4,9	4,3	3,8
	Jordánsko	6 202 000	98,20	0,40	3,5	3,1	2,8
	Alžírsko	34 199 000	98,00	2,20	2,5	2,4	2,3
	Turecko	73 619 000	98,00	4,70	2,2	2,1	2,1
	Saudská Arábia	24 949 000	97,00	2,00	3,8	3,4	3,0
	Djibouti	838 000	96,90	0,10	4,5	4,0	3,5
	Líbya	6 203 000	96,60	0,40	3,0	2,7	2,5
	Pakistan	174 082 000	96,30	11,10	4,0	3,5	3,2
	Uzbekistan	26 469 000	96,30	1,70	2,7	2,5	2,3
	Senegal	12 028 000	96,00	0,80	5,2	4,7	4,1
	Gambia	1 625 000	95,00	0,10	5,2	4,7	4,2
	Kuwait	2 824 000	95,00	0,20	2,3	2,2	2,1
	Egypt	78 513 000	94,60	5,00	3,2	2,9	2,7
	Turkmenistan	4 757 000	93,10	0,30	2,8	2,5	2,3
Mali	12 040 000	92,50	0,80	6,7	6,5	6,1	
Syria	20 196 000	92,20	1,30	3,5	3,1	2,8	
	Priemerná fertilitia				4,0	3,7	3,4
80 - 70%	Bangladéš	145 312 000	89,60	9,30	3,2	2,8	2,6
	Kosovo	1 584 000	89,60	0,10	-	-	-
	Indonézia	202 867 000	88,20	12,90	2,4	2,2	2,0
	Omán	2 494 000	87,70	0,20	3,7	3,0	2,8
	Kyrgyzstan	4 734 000	86,30	0,30	2,5	2,5	2,3
	Guinea	8 502 000	84,40	0,50	5,8	5,4	5,0
	Tadžikistan	5 848 000	84,10	0,40	3,8	3,4	3,0
	Bahrain	642 000	81,20	0,00	2,5	2,3	2,1
	Albánsko	2 522 000	79,90	0,20	2,3	2,1	1,9
	Qatar	1 092 000	77,50	0,10	2,9	2,7	2,5
	Spojené Arabské Emiráty	3 504 000	76,20	0,20	2,5	2,3	2,2
	Sierra Leone	4 059 000	71,30	0,30	6,5	6,5	6,2
	Sudán	30 121 000	71,30	1,90	4,8	4,2	3,7
		Priemerná fertilitia				3,6	3,3

60 - 50%	Brunei	269 000	67,20	0,00	2,5	2,3	2,1
	Malajzia	16 581 000	60,40	1,10	2,9	2,6	2,4
	Libanon	2 504 000	59,30	0,20	2,3	2,2	2,1
	Burkina Faso	9 292 000	59,00	0,60	6,4	6,0	5,6
	Kazachstan	8 822 000	56,40	0,60	2,0	2,3	2,2
	Čad	6 257 000	55,80	0,40	6,5	6,2	5,8
	Nigéria	78 056 000	50,40	5,00	5,9	5,3	4,7
	Priemerná fertilita				4,1	3,8	3,6
	Priemerná fertilita za všetky krajiny				3,9	3,6	3,3

Zdroj: vlastné výpočty

Príloha 2 Použité demografické ukazovatele v zhlukovej analýze

Krajina	HDP na obyv.	Cudzinci	Stredná dĺžka dožitia	Počet živo narodených (na 1000 obyv)	Počet zomretých (na 1000 obyv)	Saldo migrácie (na 1000 obyv)	Celková fertilita
Austria	34478	97	80,08	9	9	4	1,4
Belgium	32664	86	79,51	12	10	5	1,7
Bulgaria	10268	3	72,68	10	15	0	1,4
Cyprus	23210	128	80,33	11	7	11	1,4
Czech Republic	22068	25	76,75	10	10	3	1,3
Denmark	37229	50	78,43	12	10	2	1,9
Estonia	20022	180	73,07	11	13	0,12	1,6
Finland	33339	22	79,55	11	9	2	1,8
France	31161	56	80,95	13	8	1	2,0
Germany	31937	88	79,88	8	10	0	1,3
Greece	23081	79	79,55	10	9	4	1,4
Hungary	17402	15	73,51	10	13	2	1,3
Ireland	42975	74	79,80	15	6	16	1,9
Italy	29981	45	81,44	10	9	6	1,4
Latvia	15958	199	70,91	10	14	-1	1,4
Lithuania	16162	10	71,09	9	13	-1	1,3
Luxembourg	73305	396	79,41	12	8	11	1,6
Malta	21033	30	79,50	10	8	5	1,4
Netherlands	32349	42	79,96	11	8	-2	1,7
Poland	14549	1	75,30	10	10	-1	1,3
Portugal	19840	26	78,93	10	10	2	1,4
Romania	9386	1	72,65	10	12	0	1,3
Slovakia	18421	5	74,45	10	10	1	1,2
Slovenia	23533	24	78,27	9	9	3	1,3
Spain	25467	91	81,08	11	8	14	1,4
Sweden	32070	53	80,96	12	10	6	1,9
United Kingdom	31941	57	79,55	12	8	3	1,8

Príloha 3 Výsledky zhlukovej analýzy viacrozmernej klasifikácie európskych krajín uskutočnenej na základe vybraných demografických ukazovateľov za rok 2006 - výpočty realizované Statgraphicsom

Cluster Analysis

Data variables:

- Average net migration rate
- Foreigners
- HDP per capita
- Life expectancy
- Number of deaths
- Number of live births
- Total fertility rate 2006

Number of complete cases: 27

Clustering Method: Furthest Neighbor (Complete Linkage)

Distance Metric: Euclidean

Clustering: observations

Standardized: yes

Cluster Summary

<i>Cluster</i>	<i>Members</i>	<i>Percent</i>
1	17	62,96
2	6	22,22
3	3	11,11
4	1	3,70

Centroids

<i>Cluster</i>	<i>Average net migration rate</i>	<i>Foreigners</i>	<i>HDP per capita</i>	<i>Life expectancy</i>	<i>Number of deaths</i>
1	2,58824	46,2353	27627,9	79,0035	9,23529
2	0,0	68,0	14866,3	72,3183	13,3333
3	13,6667	97,6667	30550,7	80,4033	7,0
4	11,0	396,0	73305,0	79,41	8,0

<i>Cluster</i>	<i>Number of live births</i>	<i>Total fertility rate 2006</i>
1	10,5294	1,54118
2	10,0	1,38333
3	12,3333	1,56667
4	12,0	1,6

The StatAdvisor

This procedure has created 4 clusters from the 27 observations supplied. The clusters are groups of observations with similar characteristics. To form the clusters, the procedure began with each observation in a separate group. It then combined the two observations which were closest together to form a new group. After recomputing the distance between the groups, the two groups then closest together were combined. This process was repeated until only 4 groups remained. To specify the number of final clusters, press the alternate mouse button and select Analysis Options. To determine a reasonable value for the number of clusters, look at the Agglomeration Distance Plot available from the list of Graphical Options.

Membership Table

Clustering Method: Furthest Neighbor (Complete Linkage)

Distance Metric: Euclidean

<i>Row</i>	<i>Label</i>	<i>Cluster</i>
1	Austria	1
2	Belgium	1
3	Bulgaria	2
4	Cyprus	3
5	Czech Republic	1
6	Denmark	1
7	Estonia	2
8	Finland	1
9	France	1
10	Germany	1
11	Greece	1
12	Hungary	2
13	Ireland	3
14	Italy	1
15	Latvia	2
16	Lithuania	2
17	Luxembourg	4
18	Malta	1
19	Netherlands	1
20	Poland	1
21	Portugal	1
22	Romania	2
23	Slovakia	1
24	Slovenia	1
25	Spain	3
26	Sweden	1
27	United Kingdom	1

The StatAdvisor

This table shows which cluster each observation belongs to. To plot these results, select 2D Scatterplot or 3D Scatterplot from the list of Graphical Options.

Icicle Plot

Clustering Method: Furthest Neighbor (Complete Linkage)

Distance Metric: Euclidean

		Number of Clusters
		111111111122222222
Label	Row	456789012345678901234567

Austria	1	XXXXXXXXXXXX XXXXXXXXXXXX

Germany	10	XXXXXXXXXXXXX XXXXX
Greece	11	XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
Malta	18	XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
Italy	14	XXXXXXXXXXXXXXXXX XXXX
Czech Repu	5	XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
Portugal	21	XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
Slovenia	24	XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX XXXXXXXXXX
Poland	20	XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
Slovakia	23	XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX X
Belgium	2	XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
Sweden	26	XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX XXXXXXXXXXXXX
Denmark	6	XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
Finland	8	XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
United Kin	27	XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX XXXXXXX
Franced	9	XXXXXXX XXXXXXX
Netherland	19	XXXXXXX
Bulgaria	3	XXXXXXX XXXXXXX
Hungary	12	XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
Romania	22	XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX XXXXXXXXXXXXX
Lithuania	16	XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX XXX
Estonia	7	XXXXXXXXXXXXX XXXXXXXXXXXXX
Latvia	15	XXXXXXXXXXXXX
Cyprusc	4	XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
Spain	25	XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX XX
Ireland	13	XX
Luxembourg	17	

The icicle plot shows how the 4 cluster(s) were formed. Each column of the plot shows how the observations were divided into a specific number of clusters. In that column, an unbroken string of X's connects all members of a cluster. A row without an X indicates a break between two clusters. Working from the right of this table, you can determine how the observations were combined.

Agglomeration Schedule

Clustering Method: Furthest Neighbor (Complete Linkage)

Distance Metric: Euclidean

	<i>Combined</i>	<i>Combined</i>		<i>Previous Stage</i>	<i>Previous Stage</i>	<i>Next</i>
<i>Stage</i>	<i>Cluster 1</i>	<i>Cluster 2</i>	<i>Distance</i>	<i>Cluster 1</i>	<i>Cluster 2</i>	<i>Stage</i>
1	20	23	0,724419	0	0	16
2	11	18	0,795124	0	0	9
3	5	21	0,823485	0	0	7
4	12	22	0,945515	0	0	11
5	4	25	0,953365	0	0	22
6	8	27	0,96286	0	0	10
7	5	24	1,01889	3	0	16
8	2	26	1,0509	0	0	13
9	11	14	1,06187	2	0	19
10	6	8	1,16128	0	6	13
11	12	16	1,1978	4	0	15
12	1	10	1,2911	0	0	19
13	2	6	1,3923	8	10	17
14	7	15	1,42012	0	0	21
15	3	12	1,43135	0	11	21
16	5	20	1,67501	7	1	20
17	2	9	1,99535	13	0	18
18	2	19	2,25955	17	0	23
19	1	11	2,3136	12	9	20
20	1	5	2,81453	19	16	23
21	3	7	2,87112	15	14	0
22	4	13	4,053	5	0	0
23	1	2	4,67492	20	18	0

<i>Cluster</i>	<i>Smallest</i>
<i>Number</i>	<i>Row</i>
1	1
2	2
3	4
4	17

The StatAdvisor

The agglomeration schedule shows which observations were combined at each stage of the clustering process. For example, in the first stage, observation 20 was combined with observation 23. The distance between the groups when combined was 0,724419. It also shows that the next stage at which this combined group was further combined with another cluster was stage 16.

Classification Table

<i>Actual</i>	<i>Group</i>	<i>Predicted</i>	<i>Cluster</i>		

Cluster	Size	1	2	3	4
1	17	17	0	0	0
		(100,00%)	(0,00%)	(0,00%)	(0,00%)
2	6	0	6	0	0
		(0,00%)	(100,00%)	(0,00%)	(0,00%)
3	3	0	0	3	0
		(0,00%)	(0,00%)	(100,00%)	(0,00%)
4	1	0	0	0	1
		(0,00%)	(0,00%)	(0,00%)	(100,00%)

Percent of cases correctly classified: 100,00%

	Prior
Group	Probability
1	0,2500
2	0,2500
3	0,2500
4	0,2500

		Actual	Highest	Highest	Squared		2nd Highest	2nd Highest	Squared	
Row	Label	Group	Group	Value	Distance	Prob.	Group	Value	Distance	Prob.
1	Austria	1	1	3889,79	2,43477	1,0000	3	3872,36	37,3046	0,0000
2	Belgium	1	1	4040,58	1,86336	1,0000	2	4024,4	34,2211	0,0000
3	Bulgaria	2	2	3854,63	3,77752	1,0000	1	3831,02	50,9876	0,0000
4	Cyprus	3	3	3797,16	0,904851	1,0000	1	3780,5	34,2338	0,0000
5	Czech Republic	1	1	3908,49	1,26012	1,0000	2	3896,1	26,0233	0,0000
6	Denmark	1	1	3881,55	2,4146	1,0000	2	3871,33	22,8503	0,0000
7	Estonia	2	2	3732,35	1,32963	1,0000	1	3714,43	37,1762	0,0000
8	Finland	1	1	3841,76	1,00149	1,0000	2	3826,08	32,3571	0,0000
9	France	1	1	4045,64	2,53634	1,0000	2	4021,73	50,363	0,0000
10	Germany	1	1	4018,34	6,7486	1,0000	2	3998,35	46,7354	0,0000
11	Greece	1	1	3952,46	1,27172	1,0000	3	3938,31	29,5726	0,0000
12	Hungary	2	2	3840,82	2,13924	0,9999	1	3831,54	20,7031	0,0001
13	Ireland	3	3	3747,83	3,24553	1,0000	1	3718,87	61,1555	0,0000
14	Italy	1	1	4084,14	3,44102	1,0000	3	4069,31	33,107	0,0000
15	Latvia	2	2	3668,76	4,77426	1,0000	1	3642,68	56,9437	0,0000
16	Lithuania	2	2	3580,04	0,30095	1,0000	1	3560,83	38,7181	0,0000
17	Luxembourg	4	4	4000,25	0,0	1,0000	3	3932,34	135,809	0,0000
18	Malta	1	1	3841,56	6,27341	0,9998	3	3833,13	23,1354	0,0002
19	Netherlands	1	1	4058,56	8,0905	1,0000	2	4031,35	62,5015	0,0000
20	Poland	1	1	3897,79	3,31788	0,9998	2	3889,27	20,3603	0,0002
21	Portugal	1	1	4030,69	0,935828	1,0000	2	4015,04	32,2283	0,0000
22	Romania	2	2	3738,48	3,4861	1,0000	1	3728,41	23,6164	0,0000
23	Slovakia	1	1	3864,36	2,53897	0,9999	2	3855,04	21,1864	0,0001
24	Slovenia	1	1	3824,87	0,585736	1,0000	2	3807,77	34,7897	0,0000
25	Spain	3	3	3834,07	0,836867	1,0000	1	3815,82	37,3481	0,0000
26	Sweden	1	1	3932,45	2,64324	1,0000	2	3919,85	27,8378	0,0000
27	United Kingdom	1	1	3888,07	0,847505	1,0000	3	3871,75	33,4953	0,0000

* = incorrectly classified.

The StatAdvisor

This table shows the results of using the derived discriminant functions to classify observations. It lists the two highest scores amongst the classification functions for each of the 27 observations used to fit the model, as well as for any new observations. For example, row 1 scored highest for Cluster = 1 and second highest for Cluster = 3. In fact, the true value of Cluster was 1. Amongst the 27 observations used to fit the model, 27 or 100,0% were correctly classified. You can predict additional observations by adding new rows to the current data file, filling in values for each of the independent variables but leaving the cell for Cluster blank.

Príloha 4 Výsledky diskriminačnej analýzy viacrozmernej klasifikácie európskych krajín uskutočnenej na základe vybraných demografických ukazovateľov za rok 2006 - výpočty realizované Statgraphicsom

Discriminant Analysis

Classification variable: Cluster

Independent variables:

- Average net migration rate
- Foreigners
- HDP per capita
- Life expectancy
- Number of deaths
- Number of live births
- Total fertility rate 2006

Number of complete cases: 27

Number of groups: 4

<i>Discriminant Function</i>	<i>Eigenvalue</i>	<i>Relative Percentage</i>	<i>Canonical Correlation</i>
1	11,2149	58,29	0,95819
2	4,75319	24,70	0,90895
3	3,27229	17,01	0,87518

<i>Functions Derived</i>	<i>Wilks Lambda</i>	<i>Chi-Squared</i>	<i>DF</i>	<i>P-Value</i>
1	0,00333074	116,9435	21	0,0000
2	0,0406846	65,6390	12	0,0000
3	0,234067	29,7691	5	0,0000

The StatAdvisor

This procedure is designed to develop a set of discriminating functions which can help predict Cluster based on the values of other quantitative variables. 27 cases were used to develop a model to discriminate among the 4 levels of Cluster. 7 predictor variables were entered. The 3 discriminating functions with P-values less than 0,05 are statistically significant at the 95,0% confidence level. To plot the discriminating functions, select Discriminant Functions from the list of Graphical Options. To predict new observations, select Classification Table from the list of Tabular Options.

Classification Function Coefficients for Cluster

	1	2	3	4
Average net migration rate	-37,9865	-37,061	-34,8432	-37,8862
Foreigners	-0,143877	-0,126685	-0,0973004	-0,0216322
HDP per capita	0,00473349	0,00430775	0,00441917	0,00699972
Life expectancy	89,9989	86,7066	88,2969	89,4978

Number of deaths	65,7708	69,14	61,6412	65,1292
Number of live births	161,724	157,43	161,362	173,021
Total fertility rate 2006	-1012,9	-974,174	-1009,46	-1118,02
CONSTANT	-3944,01	-3738,62	-3795,79	

The StatAdvisor

This pane shows the functions used to classify observations. There is a function for each of the 4 levels of Cluster. For example, the function used for the first level of Cluster is

$-3944,01 - 37,9865 * \text{Average net migration rate} - 0,143877 * \text{Foreigners} + 0,00473349 * \text{HDP per capita} + 89,9989 * \text{Life expectancy} + 65,7708 * \text{Number of deaths} + 161,724 * \text{Number of live births} - 1012,9 * \text{Total fertility rate 2006}$

These functions are used to predict which level of Cluster new observations belong to. For more detail, select Classification Table from the list of Tabular Options.

Discriminant Function Coefficients for Cluster

	1	2	3
Average net migration rate	0,157449	-0,143767	-1,21693
Foreigners	0,251067	-0,502936	-0,208325
HDP per capita	0,713348	-0,766062	1,14059
Life expectancy	0,384791	0,670312	0,845939
Number of deaths	-0,520979	-0,376008	0,340141
Number of live births	1,08372	-0,386454	1,08861
Total fertility rate 2006	-1,79149	0,685696	-1,81093

Unstandardized Coefficients

	1	2	3
Average net migration rate	0,073766	-0,0673558	-0,57014
Foreigners	0,00494305	-0,00990191	-0,00410155
HDP per capita	0,000105892	-0,000113717	0,000169313
Life expectancy	0,229351	0,399533	0,504214
Number of deaths	-0,582596	-0,42048	0,380371
Number of live births	0,812658	-0,289794	0,81633
Total fertility rate 2006	-7,43268	2,84488	-7,51336
CONSTANT	-12,9608	-24,1258	-42,4988

The StatAdvisor

This pane shows the coefficients of the functions used to discriminate amongst the different levels of Cluster. Of particular interest are the standardized coefficients. The first standardized discriminating function is

$0,157449 * \text{Average net migration rate} + 0,251067 * \text{Foreigners} + 0,713348 * \text{HDP per capita} + 0,384791 * \text{Life expectancy} - 0,520979 * \text{Number of deaths} + 1,08372 * \text{Number of live births} - 1,79149 * \text{Total fertility rate 2006}$

From the relative magnitude of the coefficients in the above equation, you can determine how the independent variables are being used to discriminate amongst the groups.

Group Centroids for Cluster

Group	1	2	3
1	0,22502	1,11467	0,877241
2	-4,38746	-2,16503	-0,955301
3	4,50579	0,575752	-4,01847

4	8,98203	-7,68651	2,8741
---	---------	----------	--------

The StatAdvisor

This pane shows the average values of each of the 3 discriminant functions for each of the 4 values of Cluster. The centroids are included in the plot of the discriminant functions available on the list of Graphical Options.

Group Centroids for Cluster

Group	1	2	3
1	0,22502	1,11467	0,877241
2	-4,38746	-2,16503	-0,955301
3	4,50579	0,575752	-4,01847
4	8,98203	-7,68651	2,8741

The StatAdvisor

This pane shows the average values of each of the 3 discriminant functions for each of the 4 values of Cluster. The centroids are included in the plot of the discriminant functions available on the list of Graphical Options.

Summary Statistics by Group

Cluster	1	2	3	4	TOTAL
COUNTS	17	6	3	1	27
MEANS					
Average net migration rate	2,58824	0,0	13,6667	11,0	3,55556
Foreigners	46,2353	68,0	97,6667	396,0	69,7407
HDP per capita	27627,9	14866,3	30550,7	73305,0	26808,5
Life expectancy	79,0035	72,3183	80,4033	79,41	77,6885
Number of deaths	9,23529	13,3333	7,0	8,0	9,85185
Number of live births	10,5294	10,0	12,3333	12,0	10,6667
Total fertility rate 2006	1,54118	1,38333	1,56667	1,6	1,51111
STD. DEVIATIONS					
Average net migration rate	2,31999	1,09545	2,51661	0,0	4,63543
Foreigners	28,7435	94,4373	27,6104	0,0	82,6325
HDP per capita	6720,4	4172,76	10818,8	0,0	12580,2
Life expectancy	1,90714	1,0694	0,643143	0,0	3,35264
Number of deaths	0,83137	1,0328	1,0	0,0	2,19622
Number of live births	1,32842	0,632456	2,3094	0,0	1,44115
Total fertility rate 2006	0,262342	0,116905	0,288675	0,0	0,237508

The StatAdvisor

This pane shows the averages and standard deviations of each independent variable for each level of Cluster.

Pooled Within-Group Statistics for Cluster

Within-Group Covariance Matrix

	Average net migration rate	Foreigners	HDP per capita	Life expectancy
Average net migration rate	4,55584	0,448423	3857,91	1,45905
Foreigners	0,448423	2579,81	117566,	18,5843
HDP per capita	3857,91	117566,	4,53814E7	5656,0
Life expectancy	1,45905	18,5843	5656,0	2,81481
Number of deaths	-0,102302	2,13299	-1667,4	-0,500034
Number of live births	0,653879	3,74851	4782,63	0,421083
Total fertility rate 2006	0,0719523	2,50878	1181,32	0,175943

	Number of deaths	Number of live births	Total fertility rate 2006
Average net migration rate	-0,102302	0,653879	0,0719523
Foreigners	2,13299	3,74851	2,50878
HDP per capita	-1667,4	4782,63	1181,32
Life expectancy	-0,500034	0,421083	0,175943
Number of deaths	0,799659	-0,352941	-0,0622336
Number of live births	-0,352941	1,77835	0,285337
Total fertility rate 2006	-0,0622336	0,285337	0,0580946

Within-Group Correlation Matrix

	Average net migration rate	Foreigners	HDP per capita	Life expectancy
Average net migration rate	1,0	0,00413627	0,268305	0,407437
Foreigners	0,00413627	1,0	0,343596	0,218086
HDP per capita	0,268305	0,343596	1,0	0,500434
Life expectancy	0,407437	0,218086	0,500434	1,0
Number of deaths	-0,0535978	0,0469616	-0,276789	-0,333291
Number of live births	0,229723	0,0553422	0,532377	0,188207
Total fertility rate 2006	0,13986	0,204928	0,727547	0,435091

	Number of deaths	Number of live births	Total fertility rate 2006
Average net migration rate	-0,0535978	0,229723	0,13986
Foreigners	0,0469616	0,0553422	0,204928
HDP per capita	-0,276789	0,532377	0,727547
Life expectancy	-0,333291	0,188207	0,435091
Number of deaths	1,0	-0,295966	-0,288738
Number of live births	-0,295966	1,0	0,887731
Total fertility rate 2006	-0,288738	0,887731	1,0

The StatAdvisor

This pane shows the estimated correlations between the independent variables within each group. The within group information from all of the groups